

Heaven & Earth

CITIES AND COUNTRYSIDE IN BYZANTINE GREECE

EDITED BY
JENNY ALBANI AND EUGENIA CHALKIA

HELLENIC REPUBLIC
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS

BENAKI
MUSEUM

NATIONAL GALLERY OF ART

The J. Paul Getty Museum

ATHENS 2013

The Companion Volume is issued in conjunction with the exhibition *Heaven and Earth: Art of Byzantium from Greek Collections*, held at the National Gallery of Art, Washington, D.C., from October 6, 2013, through March 2, 2014, and at the J. Paul Getty Museum, Los Angeles, from April 9 through August 25, 2014.

The exhibition was organized by the Hellenic Ministry of Culture and Sports, Athens, with the collaboration of the Benaki Museum, Athens, and in association with the National Gallery of Art, Washington D.C., and the J. Paul Getty Museum, Los Angeles

Editors JENNY ALBANI, EUGENIA CHALKIA

Research assistants ELENI CHARCHARE, ANTONIS TSAKALOS, SOTIRIS FOTAKIDIS

Bibliography VASSILIKI P. KLOTSAS

Glossary ELENI CHARCHARE, ANTONIS TSAKALOS

Translators from Greek FREYA EVENSON

VALERIE NUNN (Essay by I. Anagnostakis)

DEBORAH KAZAZI (Forewords, Essays by A. Tourta, E. Kourkoutidou-Nikolaidou, E. Drakopoulou, Ch. Koilakou)

Translator from French ALEXANDRA BONFIONTE-WARREN (Essay by C. Abadie-Reynal)

Text editor RUSSELL STOCKMAN

Designer FOTINI SAKELLARI

Photographers VELISSARIOS VOUSAS, ELPIDA BOUBALOU

Map design PENELOPE MATSOUKA, ANAVASI EDITIONS

Color separations PANAYOTIS VOUELIS

Printing ADAM EDITIONS-PERGAMOS

Financial Management DIMITRIS DROUNGAS

Printed on Fedrigony 150 gsm

Financially Supported by OPAP

SPONSOR

The exhibition's international tour is made possible through OPAP S.A.'s major funding. Financial support is also provided by the A.G. Leventis Foundation. The exhibition is supported by an indemnity from the Federal Council on the Arts and the Humanities

Published by the Hellenic Ministry of Culture and Sports and the Benaki Museum, Athens

© 2013 Hellenic Ministry of Culture and Sports

© 2013 Benaki Museum

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or information retrieval system, without permission from the publishers.

ISBN 978-960-476-132-6 (HC)

ISBN 978-960-476-133-3 (PBC)

Jacket / Cover illustration The city of Jerusalem, detail from the Entry into Jerusalem. Wall painting, circa 1428. Mistra, *katbolikon* of the Pantanassa Monastery.

Frontispiece Backdrop, detail from the zone of the martyrs. Dome mosaic, late 4th–6th century. Thessalonike, Rotunda.

FOREWARDS

- | 007 | PANOS PANAGIOTOPOULOS
Minister of Culture and Sports
- | 008 | LINA MENDONI
General Secretary, Hellenic Ministry of Culture and Sports
- | 011 | INTRODUCTION
MARIA ANDREADAKI-VLAZAKI
Director General of Antiquities and Cultural Heritage,
Hellenic Ministry of Culture and Sports
AIMILIA YEROULANOU
Art Historian, President of the Board of Trustees, Benaki Museum

[CHAPTER 1]

- | 014 | BYZANTIUM AND HELLAS.
SOME LESSER KNOWN ASPECTS OF THE
HELLADIC CONNECTION (8th–12th CENTURIES)
ILIAS ANAGNOSTAKIS
Senior Researcher, Institute of Historical Research/
Department of Byzantine Research,
National Hellenic Research Foundation, Athens

[CHAPTER 2]

- | 030 | RURAL GREECE IN THE BYZANTINE PERIOD
IN LIGHT OF NEW ARCHAEOLOGICAL EVIDENCE
EUGENIA GEROUSI
Director of Byzantine and Post-Byzantine Antiquities,
Hellenic Ministry of Culture and Sports

[CHAPTER 3]

- | 044 | BYZANTINE CITIES IN GREECE
CHARALAMBOS BOURAS
Professor Emeritus, National Technical University, Athens
- | 074 | Thessalonike
ANASTASIA TOURTA
Honorary Director of the Museum of Byzantine Culture,
Thessalonike, and Director of the European Center for
Byzantine and Post-Byzantine Monuments
- | 094 | Philippi
† EUTYCHIA KOURKOUTIDOU-NIKOLAIDOU
Honorary Director of the Museum of Byzantine Culture,
Thessalonike, and Honorary Director of the European Center
for Byzantine and Post-Byzantine Monuments

- | 104 | Berroia
ANTONIS PETKOS
Honorary Director of the 11th Ephorate of Byzantine Antiquities,
Berroia

- | 114 | Kastoria. Art, Patronage, and Society
EUGENIA DRAKOPOULOU
Senior Researcher, Institute of Historical Research/
Department of Neohellenic Research, National Hellenic
Research Foundation, Athens

- | 126 | Arta
BARBARA PAPADOPOULOU
Director of the 8th Ephorate of Byzantine Antiquities, Ioannina
- | 140 | Nikopolis
EUGENIA CHALKIA
Honorary Director of the Byzantine and Christian Museum, Athens
- | 156 | “Christian” or Thessalian Thebes:
The port city of Late Antique Thessaly
OLGA KARAGIORGOU
Assistant Researcher, Academy of Athens,
Research Center for Byzantine and Post-Byzantine Art
- | 168 | Byzantine Athens, 330–1453
CHARALAMBOS BOURAS
Professor Emeritus, National Technical University, Athens
- | 180 | Thebes
CHARIKLEIA KOILAKOU
Honorary Director of the 1st Ephorate of Byzantine Antiquities,
Athens

- | 192 | Corinth
DEMETRIOS ATHANASOULIS
Director of the 25th Ephorate of Byzantine Antiquities, Corinth

- | 210 | Argos from the Fourth to Eighth Centuries
CATHERINE ABADIE-REYNAL
Professor, Université Lumière-Lyon 2

- | 216 | Argos from the Ninth to Fifteenth Centuries
ANASTASIA VASSILIOU
Curator of the 25th Ephorate of Byzantine Antiquities, Corinth

- | 224 | Mistra. A Fortified Late Byzantine Settlement
SOPHIA KALOPISSI-VERTI
Professor Emerita, National and Kapodistrian University, Athens

- | 240 | The City of Rhodes
MARIA MICHAELIDOU
Director of the 4th Ephorate of Byzantine Antiquities, Rhodes

- | 252 | Herakleion in Crete
MICHALIS ANDRIANAKIS
Honorary Director of the 28th Ephorate of Byzantine Antiquities,
Chania

[CHAPTER 4]

- | 264 | THE WORLD OF BYZANTIUM IN GREEK PUBLIC MUSEUMS:
OLD AND NEW APPROACHES
SUSANNA CHOULIA-KAPELONI
Director for Documentation and the Protection of Cultural Goods,
Hellenic Ministry of Culture and Sports

- | 276 | Bibliography–Abbreviations

- | 294 | Glossary

- | 297 | Topographical index

- | 299 | Illustrations credits

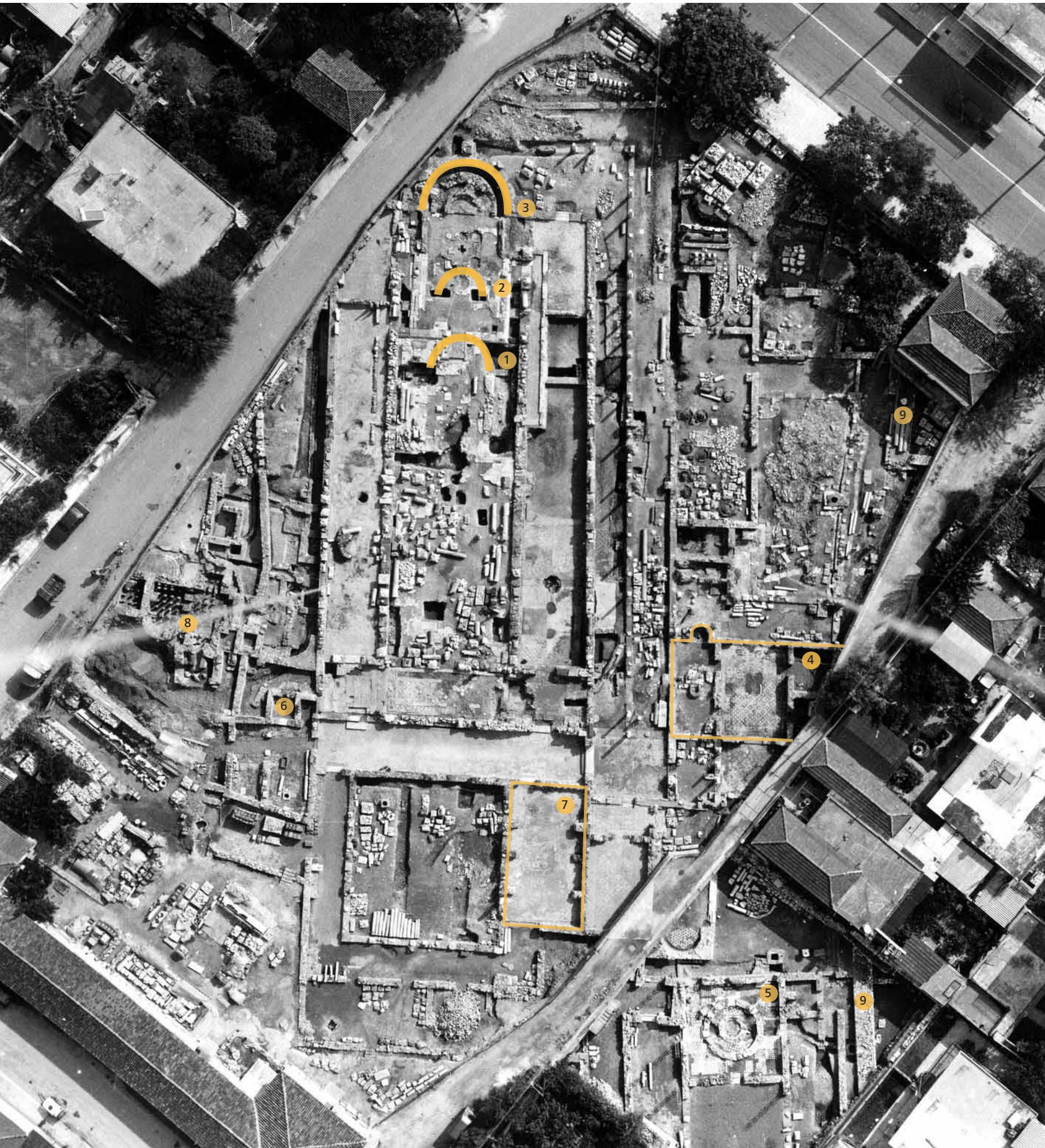

Fig. 136 | Aerial photograph of the 1980s, showing the complex of Basilica C (of Prelate Peter) at Thessalian Thebes with its two earlier phases (Basilica H and Basilica G). 1: apse of Basilica H; 2: apse of Basilica G; 3: apse of Basilica C; 4: the bishop's residence; 5: the great baptistry; 6: the small baptistry; 7: area of the south stoa of the atrium, reused as a school (?); 8: bath; 9: city walls.

“Christian” or “Thessalian” Thebes: the Port City of Late Antique Thessaly¹

OLGA KARAGIORGOU

The city of Thebes in Thessaly (modern Nea Anchialos) stands out as an Early Christian city par excellence, since, according to both written sources and the archaeological record, it developed and flourished during the exact period when Christianity emerged and came to dominate the civic environment of Greek settlements as the new social order.

Thessalian Thebes was situated on the western coast of the Pagasetic Gulf, roughly 11 miles (18 km) southwest of Demetrias and 43 miles (70 km) southeast of Larissa. It succeeded Pyrassos, the Hellenistic and Roman seaport of Phthiotic Thebes, situated “20 stades” (ca. 5 miles [8 km]) farther inland.² Phthiotic Thebes was the major competitor of Demetrias (founded 293 B.C.), and Philip V (238–179 B.C.),

who favored Demetrias, destroyed both the city and its seaport in 217 B.C. Phthiotic Thebes seems to have recovered from this destruction, and was reoccupied to some extent from around the first to fourth centuries. The archaeological record indicates that Pyrassos also started to regain its former importance, at least from about the early second century. It seems that under the favorable conditions of the *Pax Romana* and the influence of Christianity, which favored new locations free of the visible remains of pagan temples, the inhabitants of Phthiotic Thebes moved gradually to Pyrassos, the new site not only replacing the inland city but also appropriating its name—Thebes. The old name Pyrassos must have fallen into oblivion well before the beginning of the

fourth century, since the first recorded bishop of the city appears among the participants of the First Council of Nicaea in 325 as Κλεόνικος Θηβῶν.³ The new name also appears in funerary inscriptions and on numerous inscribed bricks of the fourth and fifth centuries found during excavations at Nea Anchialos⁴ (fig. 137).

In the *Synekdemos* of Hierokles, a geographical listing of all the cities of the Eastern Roman Empire dated before 535, Thessalian Thebes (henceforth simply Thebes) ranks third among the cities of the province of Thessaly, one of the six provinces of the diocese of Macedonia under the Praefectura Praetorio per Illyricum.⁵ The plethora of archaeological vestiges unearthed in Nea Anchialos attests to the civic character of Thebes, its role as an important

Fig. 137 | Bricks with the inscription ΕΚΚΑ(νοίας) ΘΗΒ(ῶν) (of the Church of Thebes). Nea Anchialos, Archaeological Collection.

Fig. 138 | Topographical map of Nea Anchialos showing the excavated remains of Thessalian Thebes (based on Karagiorgou 2001b, fig. 2, and Dina 2009, fig. 2).

religious center, and its prosperity throughout Late Antiquity as one of the major port cities on the Aegean Sea. Systematic excavations on the site since the 1920s have brought to light parts of the city's fortifications, a total of eight basilicas (one of them with two earlier building phases) with their annexes, remains of the city's public and domestic architecture, as well as its portions of city's arterial and secondary roads, its water supply and drainage systems, and numerous graves of its extensive cemeteries⁶ (fig. 138).

The Fortifications

The almost 1¼-mile- (2-km-) long walls defended an area of roughly 61 acres (25 hectares), including part of the city, the north half of the acropolis, and the port; another large section of the city stretched outside the walls. There were land walls of rubble masonry 6 feet (1.90 m) thick reinforced with square towers, and sea walls of large, worked stones 7½ feet (2.30 m) thick reinforced with semicircular towers. One of the city gates has been located north of the acropolis, two more discovered on the north and northwest side of the enclosure (leading to the

extramural cemeteries), and a fourth may have given access to the area south of the atrium of Basilica C. The main road linking Thebes to the surrounding countryside and other cities must have passed through a gate possibly located to the southeast of the acropolis (near Basilica B) and its counterpart to the west, not far from the east end of Basilica C (fig. 138:g, g?). The original phase of the city's fortifications, built in *opus isodomum*, has been dated to the Roman period, but various repairs and later adjustments are also discernible.⁷ By the middle of the third century the city's defense system must have been fully functioning, since Thebes was among the Thessalian cities that withstood the Gothic invasion in 269.⁸ Prokopios informs us that Justinian renovated the fortifications of Thebes, and these works must have taken place shortly before the middle of the sixth century.⁹

The Archaeology of the City *Intra Muros*

Thebes's most prominent features are its ecclesiastical buildings: the four extra- and the four intramural basilicas (one of them with two earlier phases) clearly

illustrate Christianity's impact on the city and reflect its important ecclesiastical status.¹⁰ Thebes was an episcopal city under the metropolis of Larissa, and the names of seven of its bishops between the fourth and sixth centuries are known.¹¹ It has been proposed that the religious needs of the first Christian community at Thebes, at the very beginning of the fourth century, may have been served by the modest three-aisle building without apse that was discovered in the southwest sector of the city, next to the walls¹² (fig. 138:2). The same building, however, has also been interpreted as a (possibly) private church of the first half of the sixth century.¹³ On account of the still uncertain function and date of this admittedly peculiar construction, the earliest securely identified Christian basilica at Thebes is the so-called Basilica H (fig. 136:1 and fig. 138:C), also in the southwest sector of the city, next to the walls.

Excavation reports on the site of Basilica H indicate that this came into being after the remodeling, around the middle of the fourth century, of a Late Roman building with mosaic floors with geometric patterns, which had, in its turn, succeeded an earlier and slightly larger structure.¹⁴ After the destruction of Basilica H (possibly during the Ostrogothic raids of the third quarter of the fifth century),¹⁵ a larger basilica (Basilica G) with floors consisting of marble (central aisle) and clay slabs (side aisles) was erected on the same spot, some 2 feet (60 cm) above the mosaic floors of Basilica H¹⁶ (fig. 136:2 and fig. 138:C). At a later stage, possibly during the reign of Justinian (527–65), Basilica G was succeeded by an even larger one (Basilica C), erected some 32 inches (80 cm) above the floor level of its predecessor (fig. 136:3 and fig. 138:C). The two basilicas (G and C) that succeeded Basilica H both extended farther to the east than their predecessors (Basilica G by 28 feet [8.47 m], Basilica C by 25 feet [7.43m]).¹⁷

Given its overall dimensions (290 x 88 feet [88.50 x 26.80 m], including its two narthexes and atrium to the west) and lavish decoration, Basilica C is by far the largest and most imposing church that has

Fig. 139 | Fold-type impost capital of Constantinopolitan style. From Basilica C at Thessalian Thebes. Nea Anchialos, Archaeological Collection.

Fig. 140 | Thessalian Thebes, Basilica A (of Saint Demetrios) from the east-southeast.

come to light in Thebes so far¹⁸ (fig. 136). The church was decorated with marble slabs (center aisle), mosaic floors (side aisles), frescos, and marble furnishings of the highest quality. The openwork impost capitals of the “fold” type in the naos, in particular, are directly linked to Constantinopolitan workshops in terms of both material (Prokonnesian marble) and workmanship¹⁹ (fig. 139). Some years later, possibly around the end of the sixth century, certain repairs were carried out in Basilica C at the initiation and expense of the hierarch (prelate) Peter, as duly recorded in the metrical mosaic inscription in its south aisle.²⁰ The whole complex seems to have been in use until about the end of the seventh century, when it was destroyed by fire, as indicated by the heavy layers of ash and the pieces of calcined sculpture discovered during excavations.²¹

The three successive Basilicas H, G, and C with their annexes occupy an area of roughly an acre (0.7 hectare), that is almost 28 percent of the walled area of the city, while the mosaic floors unearthed during

excavation of these three churches by 1987 covered an area of more than 16,000 square feet (1,500 square m).²² The intense and continuous building activity that this neighborhood experienced throughout the life of the city, involving the erection of three successive basilicas with lavish decoration and multiple annexes, including two baptisteries (fig. 136:5–6) and a complex of rooms that may have served as the bishop’s residence (fig. 136:4), rightly identifies this as Thebes’s cathedral.²³ Apart from the above-mentioned constructions, which are directly related to the pastoral duties of the Church, a large number of secondary buildings that have been unearthed all around Basilica C (especially to the south, in the area between the basilica and the city walls, fig. 136:9) attest to the multifarious activities of the Church of Thebes and its active participation in all aspects of civic life (welfare, trade) during Late Antiquity.²⁴ In this connection it is worth mentioning the modification of the south stoa of the atrium of Basilica C into a rectangular room, which in the post-

Justinianic period may have served as a school²⁵ (fig. 136:7).

The fifth century seems to have been a period of intense building activity, as, along with Basilica G (the city’s 5th-century cathedral), all other known intramural basilicas at Thebes (Basilicas A, B, and I) were erected in that same century. Basilica A or the “Basilica of St. Demetrios,” dated to the last quarter of the fifth century, is situated almost in the city center²⁶ (fig. 138:A and fig. 140). It is a three-aisle basilica (197 x 111 feet [60 x 34 m]) with narthex, atrium, galleries, and various annexes, including a baptistery and a *diakonikon* to the north and south of the atrium, respectively. The church was furnished with sculptural decoration of exceptional quality. The columns of the naos, some closure slabs, as well as the capitals of the naos and the atrium, all made of Prokonnesian marble, represent presumably made-to-order pieces directly shipped from the imperial quarries on the islands in the Sea of Marmara²⁷ (fig. 141). The whole complex, surrounded by a

strong enclosure wall, seems to have occupied the length of a building plot, since its east and west ends terminate in stoas overlooking streets. At a later, post-sixth-century phase the basilica's colonnades were blocked by rubble masonry, thus limiting its interior to its central nave and the eastern ends of the side aisles.

Basilica B, or the "Basilica of Bishop Elpidios," some 650 feet (200 m) northeast of Basilica A, is a smaller (72 x 56 feet [22.25 x 17.05 m]) three-aisle basilica with narthex, atrium, baptistery, and various annexes.²⁸ (fig. 138:B and fig. 142). An apsed room with a hearth and a column (used for hanging a cooking vessel) and a low-built table, excavated on the south side of the basilica, were interpreted as places where meals were prepared for the poor people of the community. Basilica B is dated to the end of the fifth century, but certain repairs were carried out in the atrium and the sanctuary in the second quarter of the sixth century. The calcined pieces of sculpture found in the soil accumulations within and around the basilica indicate that the building was destroyed by fire.

Finally, the fourth—and so far last—known intramural church of Thebes, Basilica I, stood in the city's north quarter (fig. 138:1). Rescue excavations have revealed parts of its three aisles, narthex, and apse, as well as portions of secondary buildings along its north and south sides. The mosaic floors of the side aisles and the opus sectile floor of the center aisle had been partly destroyed by graves that were opened there at a later stage.²⁹

Another important feature in the intramural town planning of Thebes was the fairly large number of bath buildings. One of these was excavated to the southeast and the other to the north of Basilica C (fig. 136:8), two more to the west and southeast of Basilica A, and a fifth one in the city center (fig. 138:3–7). It is indicative that two more extramural baths, south and southeast of Basilica F, seem to have been in operation throughout Late Antiquity as well³⁰ (fig. 138:8–9). The proximity of (almost) all these baths to churches contemporary to them suggests that they were clerical baths, provided exclusively for the clergy and/or for poor or ill parishioners. The community's welfare may also have been served in another building, excavated very close to Basilica A (fig. 138:10), which has been interpreted as a hospice.³¹

In addition to cult and welfare buildings, the public architecture of Thebes included, as expected, many constructions directly linked to its busy port. Of the port's infrastructure very little is known.

Back in 1929 G. Sotiriou could still see parts of the dock and the breakwaters, while a small column with an inscription indicating the fourth anchorage (Δ' ΚΑΤΑΠΛΟΥΣ) was excavated that same year.³²

Archaeological investigation has meanwhile brought to light large parts of buildings serving a variety of manufacturing and commercial activities taking place on or very near the dock.

An important "business and trade"

center must have been the so-called "marketplace," originally the forum area, situated between Basilicas A and B (fig. 138:11 and fig. 143). This large complex exhibits at least ten building phases from the Hellenistic period to after the sixth century. It had an impressive arcaded façade overlooking the harbor and included a large paved court (atrium) surrounded by stoas and various secondary rooms equipped with an extensive network of water and drainage pipes.³³ The function of the rooms cannot be determined in all cases, but among them there were certainly a cookhouse, two lavatories, a storeroom or cellar with many pithoi, and a pottery workshop. The latter was operating at least from the fourth century, and its production included bricks with the inscription ΕΚΚΛ' (νοίας) ΘΗΒ' (ῶν) (of the Church of Thebes), similar to those found during the excavation of Basilica A (fig. 137). It is only natural to assume that many of the secondary rooms of this complex may have housed a number of amenities (guest rooms, restaurants, shops, etc.) provided to visitors to the port. The density of monetary transactions taking place in this complex is implied by the large number of coin finds retrieved during its excavation.³⁴

The most commercially active area of the city, however, must have been the main paved street to the east of Basilica A, revealed up to a length of 72 feet (22 m), lined by shops and running almost parallel to the seawalls (fig. 138:12). The brief excavation report of 1973 on this street and its shops records "many successive stories, basements, pithoi, graves and clay drainage pipes of various dates . . . density of buildings . . . continuing repairs and renovation of them," indicating how intensively life pulsed through this neighborhood in front of the city's harbor.³⁵ It is most probably here that Eusebios, a merchant (πραγματευτὴς) from Tenedos, and Onessimos, selling pickles at the market (σαλαγαμαρίου εἰς τὴν ἀγοράν), as recorded on their gravestones, did their business.³⁶ Other installations that (most probably) served the port's high volume of traffic, both in people and merchandise,

Fig. 141 | Thessalian Thebes, column, capital, and impost of Prokonnesian marble from Basilica A.

were discovered recently nearly 200 feet (60 m) northeast of Basilica F, almost next to the seawalls (fig. 138:14). The high number of coin finds in this area is once again indicative of the commercial vitality enjoyed by the port of Thebes.³⁷

Apart from the above-mentioned examples of public buildings, archaeological investigation has brought to light remains of domestic architecture. The residence of the bishop to the southwest of Basilica C (fig. 136:4) and the house of (possibly) a local magnate (or state official?) situated some 328 feet (100 m) to the west of Basilica A (fig. 138:13) provide good examples of the living quarters of members of the higher social class.³⁸ The lavish sculptural decoration of the latter is similar in taste and quality to that of Basilicas A and B, indicating once again the common artistic vocabulary that often exists between upper-class dwellings and ecclesiastical buildings during Late Antiquity.³⁹ Vestiges of domestic buildings belonging to members of the middle and lower social classes have been reported

mainly during rescue excavations⁴⁰ (fig. 138:black dots). On the basis of these reports it seems that domestic building plots at Thebes were defined by enclosures surrounding the house and the open space (yard) in front or around it, where usually a well was opened. Some houses were two-storied, with staircases near the main entrance, either inside or outside the house. The walls of the ground floor (some 2 feet [0.60-0.65 m] thick) were built of stone; those of the second floor of brick. The first-floor rooms often had fresco decoration and glass windows. Almost all the excavated houses show signs of repeated repairs and alterations. Many of the remains of domestic architecture have been excavated outside the city's defended area, indicating that the city stretched well beyond its circuit wall. The religious needs of the city's inhabitants who lived in the suburbs were met by a number of extramural churches, four of which are so far known in the archaeological record.

The Archaeology of the City *Extra Muros*

Of these four extramural basilicas, Basilica E, in the southwest outskirts of the city (fig. 138:E), and Basilica J, to the southeast, almost next to the sea (fig. 138:J), need to be further investigated.⁴¹ Much better studied are the so-called Basilica F or "Basilica of Martyrios" and Basilica D or the "Cemetery Basilica." The "Basilica of Martyrios," situated to the southwest of the city, is a three-aisle basilica with narthex, possibly an atrium (not excavated as yet) and annexes, built over the remains of an unidentified fourth-century building⁴² (fig. 138:F). The north aisle and the narthex have mosaic floors with dedicatory inscriptions. The number in Greek letters included in the dedicatory inscription of the narthex was read as 431, and interpreted as the basilica's construction date.⁴³ Apart from the reasonable suggestion that this number may simply present an enigmatic isopsephy, the mosaic decoration of the

Fig. 142 | Thessalian Thebes, Basilica B (of Elpidios) from the east-southeast.

Fig. 143 | Aerial photograph of the “marketplace” at Thessalian Thebes from the 1980s.

basilica clearly indicates, in our view, a somewhat later construction date (possibly in the first half of the sixth century).⁴⁴ Coin finds associated with a thick layer of ash suggest that the church was destroyed by fire around the end of the second decade of the seventh century.

Finally, the “Cemetery Basilica,” built probably in the second half of the fifth century, is a three-aisle basilica with narthex, atrium, and (possibly) galleries⁴⁵ (fig. 138:D and fig. 144). The center aisle and the central part of the narthex are covered with marble slabs; the side aisles and square rooms flanking the narthex with mosaic floors (fig. 145). Worth noting are the symmetrically placed rectangular rooms off the lateral aisles, accessed through tribela. Vaulted tombs were discovered in the room off the south aisle and in two more rooms to the northeast of the church.

This basilica is situated in the area of Thebes’s main cemetery, allowing us to turn smoothly to “the city of the dead.”

Over 1,540 graves have been investigated at Nea Anchialos to date⁴⁶ (fig. 138:crosslets). The majority (sixty-two percent) are simple tile graves, while pit and cist graves each represent roughly seventeen percent of the total. The remaining four percent include vaulted tombs and burials in amphorae (usually for infants) or sarcophagi. The distribution and chronology of all these graves indicate that the city’s pagan Late Roman cemetery, used until the middle of the fourth century, was evidently located on the slopes of the low hill east of the acropolis (in the modern “Dodeka” quarter). The main Christian cemetery developed farther to the east, north, and northwest of the city, and on the basis of

the grave goods (mainly lamps) and inscriptions that accompanied some of the burials, it seems that it was in use throughout the fifth and sixth centuries. Groups of graves (almost all devoid of grave goods) have also been found to the west and southwest of the city, in areas that were definitely inhabited during Late Antiquity.⁴⁷

It is of great interest that a Christian cemetery was also established within the walls at the northeast corner of Basilica A, in an area that had originally served as a storeroom (fourteen pithoi were found in situ among the graves). This cemetery comprised either carefully constructed pit graves in family groups, dug into the original floor level (earliest phase), or isolated pit graves, dug into accumulated soil and often covered with broken sculptural pieces from Basilica A (later

phase). A smaller cluster of nine intramural graves was discovered to the north of the marketplace, while fourteen more, randomly scattered, were discovered in Basilicas A and C, in some of the rooms of the marketplace, and along the city's main paved street, clearly indicating that the public character and function of all these spaces had ceased by the time these graves were dug.⁴⁸

Since intramural burials were normally forbidden during Late Antiquity, these at Thebes must have been performed during a period when restrictions on burials within the walls were lifted owing to a change in religious attitudes (triggered possibly by increasing insecurity in the extramural areas) or when the city was undergoing a considerable decline that did not allow the living to invest much time and effort on the burial of their dead. The burials of the first phase to the northeast of Basilica A could be regarded as burials *ad sanctos*, and their presence within the city walls explained in terms of changing attitudes and beliefs towards the afterlife. The second phase burials, however, as well as the burials

Fig. 145 | Mosaic floor with geometric motifs. Thessalian Thebes, "Cemetery Basilica," north aisle, rectangular room with tribelon.

that "invaded" public spaces or previously inhabited areas both inside and outside of the city seem to attest to conditions of serious decline of its urban texture.

Our assessment of the cemeteries of Thebes should also take into account that the overwhelming majority of the graves investigated so far were discovered during

construction work on the sewage system of Nea Anchialos, hence their position along the streets of the modern town (fig. 138:crosslets). There is no doubt, however, that there are far more graves under the modern houses built in the orthogonal building plots surrounded by these streets. The fact that "the city of the dead" was almost three times larger than the city of the living reflects directly on how populous Thebes was during Late Antiquity. This is no surprise if one takes into account the city's beautiful and fertile landscape, which guaranteed a very high standard of living to all its inhabitants.

The City's Socio-economic Profile

Thebes and the nearby Demetrias were the places where the whole of the province of Thessaly encountered the rest of the world through seaborne commerce. The fact that Thessaly was able to sustain two ports in the Pagasetic Gulf is in itself indicative of the amount of trade carried out there during Late Antiquity. A large part of this trade undoubtedly involved agricultural and other goods from Thessaly. The province counted as one of

Fig. 144 | Aerial photograph of the "Cemetery Basilica" at Thessalian Thebes from the 1980s.

the most fertile regions of the empire (especially renowned for its grain), able to “produce many (things) and, as they say, (to) support other (countries)”.⁴⁹ Thebes’s multicultural population, the variety of functions in which its inhabitants were engaged, as well as the type and direction of the commerce taking place in this lively port is vividly illustrated in the archaeological record.

Gravestones, in particular, making up almost half of the known epigraphic record from Thebes, preserve the names and sometimes the professions and origin of the deceased.⁵⁰ Next to people who came from nearby Lechineon and Echinon, there are others who had traveled from as far as Nikomedea and Tenedos, or even Antioch. Some of the gravestones belong to members of the city’s Jewish community, which must have played an active role in its economic life.⁵¹ The recorded professions in the city’s epigraphic record are related to the church (πρεσβύτερος [priest], διάκονος [deacon], ἀναγνώστης [reader of the scriptures]), the state administration (παλατινός [officer in the imperial treasury], ἐπαρχικὸς [a subordinate to the eparch], ἐξκουβίτωρ [member of the palace guard]), the

military (στρατιώτης [soldier]), manufacturing (χρυσοκόμος [goldsmith], ὀθωνιακός [textile maker or trader], βυρσεύς [tanner], κρηπιδάριος [shoemaker]), agriculture (κηπουρός [gardener], κραιβίτας [cabbage farmer]), trade (πραγματευτής [merchant], σαλγαμάριος [maker or seller of pickles]), or various services (διδάσκαλος [teacher], ἰππιατρός [veterinary surgeon specializing in horses], μάγειρος [cook]). The “yellow pages” of professionals active at Thebes would have also included mosaicists, sculptors, and builders (all in great demand during construction of the numerous basilicas), potters (working at the marketplace pottery workshop),⁵² blacksmiths (making and repairing the excavated agricultural and forging tools and medical utensils), as well as laborers at the nearby quarries, salt ponds, wineries, and olive-oil presses that have been revealed in the vicinity of the city.⁵³

Wine and olive oil were the dominant products in the seaborne trade of the Aegean and the Mediterranean Sea during Late Antiquity, and Thebes’s active participation in this commerce is confirmed by the presence in its excavation record of a group of amphora types that

circulated widely in the Mediterranean during the fifth and sixth centuries. Indicative examples are vessels of the so-called Late Roman Amphora 2 type of Aegean origin (fig. 146:4–5), the Late Roman Amphora 1 from Cilicia, North Syria and Cyprus (fig. 146:1), the Late Roman Amphora 3, carrying the famous Gaza wine (fig. 146:3), and the bag-shaped Late Roman Amphora 4 from Palestine (fig. 146:2).⁵⁴ Further evidence of close contacts between Thebes and the central western Aegean coast—this time through “religious tourism” and other travel—is offered by a group of clay pilgrimage ampullae (tiny vessels) found at Nea Anchialos (fig. 147) that have been linked to Ephesian workshops active between the fifth and seventh centuries.⁵⁵ It is generally assumed that these ampullae were filled with the well-known “manna,” the miraculous dust that rose from the grave of St. John the Theologian at Ephesus every year on May 8 and was offered to pilgrims as a cure-all. Thebes’s trading partners are further identified to a certain extent by coin finds. On the basis of what has been reported in interim excavation reports, more than 1,800 coins have been unearthed at Thebes to date,

Fig. 146 | Examples of Late Roman Amphorae (LRA) excavated at Nea Anchialos. Nea Anchialos, Archaeological Collection.

mainly from the period between the second century B.C. and the 620s.⁵⁶ Among the identified mints in a good sample of coin finds dated between the fourth and seventh centuries, those of Thessalonike, Constantinople, Kyzikos, and Nikomedeia are the best represented, indicating that Thebes's economic interests lay within the north Aegean and the Sea of Marmara. Trade links with the area of Propontis, in particular, have already become obvious through the presence of Prokonnesian marble in the decoration of the aristocratic house and the Basilicas A and C (discussed above).

Published reports on coin finds from Nea Anchialos suggest that coin circulation at Thebes came to a standstill during the reign of Herakleios (610–41), more specifically toward the end of the 620s.⁵⁷ Only five coins dating between that reign and 1924 (the year systematic excavation began) have so far been recovered: a copper denomination of the eighth century, a coin issued under Michael II and Theophilos (820–29), one coin of Manuel I (1143–80), a Turkish coin, and a coin of King George I (1863–1913).⁵⁸

Of course monetary poverty does not necessarily indicate a standstill of all economic activity and a settlement's definite decline. In the case of Thebes, however, this phenomenon is combined with the city's almost total eclipse from the literary records of the seventh and eighth centuries. The information that in 676 the besieged Thessalonians searched for food supplies "εἰς τὰ τῶν Θηβῶν καὶ Δημητριάδος μέρη" (as recorded in the *Miracles of St. Demetrios*) and the mention of the bishop of Giebas (ὁ Γνέβας) for Thebes in the so-called Iconoclastic Notitia (Codex Parisinus Graecus 1555A), dated between 787 and the end of the ninth century, offer no tangible evidence of Thebes's urbanism.⁵⁹ More telling is once again the city's archeological record: the subdivision of elaborate interior spaces into rooms for more utilitarian functions (as attested in Basilicas A and C) and the encroachment on public or previously inhabited space by disorderly burials

Fig. 147 | One of a group of similar clay pilgrim ampullae excavated at Nea Anchialos. Nea Anchialos, Archaeological Collection.

(discussed above) offer a clear picture of impoverishment and serious urban decline. The calcined sculptures and layers of ash observed during the excavation of most of the basilicas, as well as evidence offered by excavated graves at Nea Anchialos, clearly indicate that the city of Thebes did not succumb to a sudden, well-orchestrated enemy action, as previously thought.⁶⁰ The city's gradual "demise" seems to have been the result of a number of interrelated factors that affected the whole of the empire after the middle of the sixth century—political instability, repeated enemy invasions, and a general economic regression aggravated, especially in the Balkans and the Aegean, by the loss of Byzantine control over the Danubian frontier and the spread of hostilities across most of the Balkan Peninsula.⁶¹ Under such conditions the existence of the two port cities, Thebes and Demetrias, in the Pagasetic Gulf became superfluous. Of the two, Demetrias was able to survive thanks to its timely move to an upland, fortified location, the nearby hill of Iolkos, which protected its civic and ecclesiastical institutions as well as its populace. Most probably a large number of the residents of lowland Thebes must have sought refuge there as well during the difficult seventh and eighth centuries.⁶²

Over the following centuries the city of Thebes disappeared. Its memory, however, resurfaces unexpectedly in the so-called *Destan of Umur Pasba*, which informs us that between 1336 and 1341 the Turks disembarked at Istefa (from the Latin *Estives*), i.e. coastal Thebes.⁶³ This persistence of memory derives undoubtedly from the long-lasting impact that the civic splendor of this renowned Late Antique port city had on local communities, as fully justified by the impressive archaeological discoveries at the site of Nea Anchialos.

¹ The city is usually called "Thessalian Thebes" or "Christian Thebes" (Sotiriou 1929) to distinguish it from the inland city of Phthiotic Thebes, as well as from its most prominent namesake city in Boeotia. Nea Anchialos was built on the remains of Thessalian Thebes in the 1910s by Greek refugees from Anchialos in Bulgaria. All dates mentioned in the text are A.D., unless otherwise stated.

² Strabo 2004, 9.5.14. The remains of Phthiotic Thebes (circuit walls, temples of Asklepios and Athena Polias, theater, cemeteries) can be seen on the site of the present-day village of Mikrothebes (former Aketsi).

³ Honigmann 1939, 41. In the second century the name "Thebes" was still designating the inland city, see Avramea 1974, 150, especially n. 10.

⁴ On the discoveries that confirm the relation between the inland (Phthiotic) and coastal (Thessalian) Thebes, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 51–52, and Karagiorgou 2001b, 184–85.

⁵ *Synekdemosis* 1939, 642.4.

⁶ Systematic excavations were conducted by G. Sotiriou (1923–56) and P. Lazaridis (1959–92) under the auspices of the Greek Archaeological Society; rescue excavations have been carried out since the 1970s by the 7th Ephorate of Byzantine Antiquities (Larissa). The relevant reports have been published annually in the *PAE* (1922–91) and the *ADelt* (from 1976 to date). General essays on the archaeology of Thebes include Assimakopoulou-Atzaka 1982; Lazaridis 1987b; Dina 1990; Lavvas 1991, and Dina 1994. The city's urban transformation and economy vis-à-vis its neighboring city of Demetrias was discussed in Karagiorgou 2001a, vol. 1, 51–79, and Karagiorgou 2001b.

⁷ Valuable data on the city's defense system were recorded in Sotiriou 1929, 11–13. On later discoveries reported in *PAE* and the *ADelt*, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 52–53; Karagiorgou 2001b, 185–87, and more recently Dina et al. 2001–4, 631–32.

⁸ Zosimos 1982, 1.43.

⁹ Prokopios 1964, iii.5. On the date of the Justinian defense program in the province of Thessaly, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 22–23.

¹⁰ The most recent discussion on the ecclesiastical architecture of Thebes is Varalis 2001.

¹¹ Avramea 1974, 203–4.

¹² Smyraki-Kalantzi and Dina 1982, 247, fig. 1, pl. 156a.

¹³ Varalis 2001, vol. I, 228–29, no. 550.

¹⁴ The information on Basilica C and its two predecessors

- (Basilicas H and G) is based on the interim reports of the excavations published in *PAE* 1929–34, 1940, 1954 (G. Sotiriou), 1969–89 (P. Lazaridis), and 1990–91 (A. Dina). For a summary of the various phases, see Lazaridis 1988, 93, Dina 1994, 359, and more recently Varalis (2001, vol. I, 230–33, no. 553), who has distinguished eight building phases, ranging between the third quarter of the 4th and the 7th century. The building history of this intriguing complex should be clarified farther upon its final publication.
- ¹⁵ On the upheaval caused in Thessaly by the Ostrogoths, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 21–22, and Karagiorgou 2001b, 208.
- ¹⁶ None of the coins discovered under the floor of Basilica G dates after the third quarter of the 5th century, see Lazaridis 1975, 57.
- ¹⁷ Lazaridis 1988, 93. The radii of the apses of Basilicas H, G, and C are 16, 12½, and 27 feet (5, 3.80, and 8.20 m), respectively, see Lazaridis 1982, 95. Of the two earlier basilicas, archaeological investigation has brought to light their apses and parts of their walls, narthexes, atria, as well as remains of their mosaic, sculptural, and fresco decoration.
- ¹⁸ Lazaridis 1987b, 330.
- ¹⁹ The shafts of the columns were also of Prokonnesian marble, see Sotiriou 1933, 50–51, fig. 3, and Sythiakakis-Kritsimallis 2008, 652.
- ²⁰ Feissel 1987, 363–64, no. 7 (with previous references); Volos 1991, 26–27, no. 15.
- ²¹ Sotiriou 1940, 19; Lazaridis 1970, 39, 42–43; Lazaridis 1989, 165, and Lazaridis 1969, 25 (on the date of this destruction).
- ²² Lazaridis 1987b, 321, 325.
- ²³ The smaller baptistery to the north of the exonarthex (intended for infants) was dated to the 6th century (Lazaridis 1972, 21; Lazaridis 1987b, 317; Varalis 2001, vol. I, 233). The more monumental one to the southwest of the atrium (with three constructional phases) has been dated to the middle of the 4th century (Lazaridis 1987b, 330, and Dina 1994, 362, figs. 15–16), or in the last thirty years of the 5th century (Varalis 2001, vol. I, 231–32). On the group of six rooms to the south of the narthexes and its proposed identification as the residence of the bishop, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 56–57, and Karagiorgou 2001b, 191.
- ²⁴ Karagiorgou 2001b, 189, 193, nn. 35–36, 50 (with all previous references). More than 500 coin finds in this area (Karagiorgou 2001a, vol. 2, table 3) testify to the density of financial transactions organised possibly by the Church of Thebes.
- ²⁵ Sotiriou 1940, 19–21.
- ²⁶ Its conventional name refers to a mosaic inscription in the anteroom of the baptistery reading ΑΓΙΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΙ (sic), see Lazaridis 1987b, 317. The monument was excavated (1922–28) and published by Sotiriou (1929, 19–109). The dating of the basilica to the last quarter of the 5th century is almost unanimous: Sotiriou 1929, 97 (middle of 5th century); Kautzsch 1936, 77 (between 480 and 500); Krautheimer 1986, 122–23 (around 470); Lazaridis 1987b, 322 (last quarter of 5th century), and Varalis 2001, vol. I, 225 (end of 5th–early 6th century). At a later, 6th-century phase, some of the pavements of the basilica were renovated (Spiro 1978, 311; Varalis 2001, vol. I, 226).
- ²⁷ Sotiriou 1929, 52–96; Krautheimer 1986, 123; Sythiakakis-Kritsimallis 2008, 647 n. 12.
- ²⁸ The name of a Bishop Elpidios features in an inscription discovered in the atrium (Feissel 1987, 364–65, no. 8, with previous references). The monument was excavated (1928–29) and published by Sotiriou (1929, 111–38). See also Varalis 2001, vol. I, 226–27, no. 547.
- ²⁹ Basilica I was excavated by A. Dina and reported in the *ADelt* of the years 1979, 1981, 1983, and 1985. See also Varalis 2001, vol. I, 230, no. 552.
- ³⁰ Karagiorgou 2001a, vol. 1, 54; Karagiorgou 2001b, 193; Dina 2009, 425.
- ³¹ Deriziotis et al. 1985, 219, pl. 85c; Ioannidaki et al. 1986, 86–7, pls. 81c, 83a.
- ³² Thessalonike 2002, 141, no. 151. On other excavated remains related to the port, see Lazaridis 1965, 326; Deriziotis and Dina 1979, 236–37, fig. 4, pl. 87d; Deriziotis et al. 1985, 218, and Deriziotis et al. 1997, 546–47.
- ³³ The “marketplace” was excavated in 1956 (G. Sotiriou) and in 1960–68, 1972, and 1978 (P. Lazaridis). On the various phases of this complex, see Lazaridis 1987a, 116, and Dina 1994, 363.
- ³⁴ Karagiorgou 2001a, vol. 2, table 3.
- ³⁵ Lazaridis 1973, 33.
- ³⁶ On the gravestone of Onessimos, see Deriziotis and Dina 1979, 231, pl. 87a; Dina 1992, 452, pl. 97b, and Thessalonike 2002, 72–73, no. 20. On the gravestone of Eusebios, see Deriziotis et al. 1985, 220; Dina 1992, 452, pl. 98a, and Thessalonike 2002, 72, no. 19.
- ³⁷ 140 copper coins, including a 16 nummi of Justinian from the Thessalonike mint, see Dina 2009, 423–24, fig. 4.
- ³⁸ The house west of Basilica A was excavated by Sotiriou in 1937, 1939, and 1954, and interpreted as the bishop’s palace, see Sotiriou 1939, 60.
- ³⁹ Sodini 1984a, 388–89. The tribelon columns of this house are made of the highly praised Prokonnesian marble, see Sotiriou 1937, 55.
- ⁴⁰ Karagiorgou 2001b, 196 n. 82.
- ⁴¹ Varalis 2001, vol. I, 225, no. 545, and 228, no. 549, respectively.
- ⁴² The conventional name of this basilica is linked to the inscription +ΥΠΕΡ ΕΥΧΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ engraved on one of the closure slabs discovered in the sanctuary, see Lazaridis 1978, 42, pl. 33a.
- ⁴³ Lazaridis 1978, 41–42.
- ⁴⁴ On the possibility of an isopsephy, see Feissel 1987, 390, no. 57. Varalis (2001, vol. I, 229, no. 551) is also in favor of a construction date in the second third of the 6th century.
- ⁴⁵ The “Cemetery Basilica” was excavated by Sotiriou (in 1933, 1936, and 1957) and Lazaridis (in 1972). Its first phase has been variously dated to the beginning or middle of the 7th century (Sotiriou 1936, 64–65), the second half of the 5th century (Sodini 1970, 721 n. 38; Spiro 1978, 354), the last quarter of the 5th century (Varalis 2001, vol. I, 228), and the middle of the 6th century (Assimakopoulou-Atzaka 1982, 143).
- ⁴⁶ These statistics derive from the continuously updated database first created as background research for the preparation of Karagiorgou 2001a, vol. 1, 61–62, and Karagiorgou 2001b, 194–96. The last entries in this database are graves described in the latest available reports on rescue excavations at Nea Anchialos, see Dina et al. 2001–4. Another group of 45 graves from the east cemetery was reported at the 4th Scientific Meeting on the Archaeological Work in Thessaly and Central Greece (Volos, March 15–18, 2012), see <http://extras.ha.uth.gr/aethse4/gr/paper.asp?paper=439>.
- ⁴⁷ Dina 2009, 424–25, figs. 7 and 14 (some of these graves were oriented north-south rather than the usual east-west).
- ⁴⁸ Karagiorgou 2001b, 195 n. 73. The same phenomenon was also observed during the more recent excavation of (possibly) a bath to the south of Basilica F, which was later used as a cemetery, see Dina 2009, 425, fig. 14.
- ⁴⁹ As quoted in the *Expositio totius mundi et gentium*, written around 360, possibly in Tyre, see *Expositio* 1966, LII, 1–2. On the wealth of Thessaly’s natural resources, see Karagiorgou 2001a, vol. 1, 159–205.
- ⁵⁰ Of the over 170 inscribed objects excavated at Thebes and reported to date in the interim excavation reports, almost half are gravestones, see Karagiorgou 2001a, vol. 2, Appendix 4. On the funerary inscriptions, in particular, see Feissel 1987 and Dina 1992. Six of them were presented in Thessalonike 2002, nos. 19–20, 86, 117, 153, and 665.
- ⁵¹ Karagiorgou 2001a, vol. 2: Appendix 3, nos. 39, 50, 71, 72, 88, 89; vol. 3: pls. 80c–f. See also Ameling et al. 2004, vol. I, 126–41. The recently discovered gravestone of Esther, decorated with a menorah, was reported at the 4th Scientific Meeting on the Archaeological Work in Thessaly and Central Greece in 2012, see note 46, above.
- ⁵² It is worth noting that from the second half of the 6th until the beginning of the 7th century Thebes and its surrounding area is regarded as the source of the so-called Painted Ware of Central Greece, see Petridis 2010, 90–91, with all relevant references. Numerous examples of this type of ceramics have been excavated at Nea Anchialos, see Thessalonike 2002, 314, nos. 341–44, and Dina 2010, 566, figs. 18–22.
- ⁵³ Karagiorgou 2001a, vol. 2: Appendix 5, 1–2. See also Avramea 1974, 69, on salt ponds, and Lazaridis 1972, 13, and Lazaridis 1973, 28, on tools.
- ⁵⁴ Examples of the above-mentioned amphorae were published in Lazaridis 1976, 554, pl. 282b; Iatridou 1976, 190, pl. 139c–d; Dina 2010, 564–65, figs. 3–9, and Thessalonike 2002, 144, nos. 154–55. The classification is according to Riley 1979. The amphora types excavated at Nea Anchialos indicate only the direction of Thebes’s trade activities; information on the volume of this commerce will be obtained after the final publication and quantification of the pottery finds at Nea Anchialos.
- ⁵⁵ Dina 2010, 568, figs. 46–49. On the connection of these ampullae to Ephesos, see Mainz 2011, 210, no. II.1.2. On the pilgrim site of St. John the Theologian, see Foss 2003, especially 140–41.
- ⁵⁶ The statistics on coin finds and their mints derive from the continuously updated database, first created as background research for the preparation of Karagiorgou 2001a (vol. 2, Appendix 4a and tables 2 and 4). The last entries in this database are the most recently reported coin finds from Nea Anchialos in Dina et al. 2001–4.
- ⁵⁷ With the exception of a (silver) hexagram (see Lazaridis 1979, 60) all other reported coin finds from the reign of Herakleios are (copper) 40 nummi. The latest among them is dated to 617–18, see Lazaridis 1979, 69.
- ⁵⁸ Karagiorgou 2001a, vol. 1, 73–75, vol. 2, Appendix 4a and table 2.
- ⁵⁹ Karagiorgou 2001b, 213–14, especially n. 149.
- ⁶⁰ Sotiriou 1929, 8–9 (assigning the sudden break in monetary transactions, as well as the destruction of the excavated monuments at Thebes by fire to a sudden enemy action by the Slavs who invaded the Balkan peninsula in the first half of the 7th century).
- ⁶¹ On the repercussions that the rupture of the Danubian front had on the Aegean economy and especially the sea-borne trade in amphorae, see Karagiorgou 2001c, especially 155.
- ⁶² For a more detailed discussion of the differing fates of Demetrias and Thebes, see Karagiorgou 2001b, especially 211–15.
- ⁶³ Avramea 1974, 155–56.

Bibliography–Abbreviations

- AAA. Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών.
- Abadie-Reynal 1989.** C. Abadie-Reynal. "Céramique et commerce dans le bassin égéen du IVe au VIIe s." In Lefort and Morrisson 1989, 143–59.
- Abadie-Reynal 1998.** "Un exemple de régression du phénomène urbain: Argos aux IVe–VIIe siècles ap. J.-C." In Pariente and Touchais 1998, 397–404.
- Abadie-Reynal 2007.** C. Abadie-Reynal. *La céramique romaine d'Argos (fin du IIe siècle avant J.-C.–fin du IVe siècle après J.-C.)*. Études péloponnésiques, XIII. Athens, 2007.
- ABME.** Αρχαίον Βυζαντινών Μνημείων Ελλάδος.
- Acheimastou-Potamianou 1991.** M. Acheimastou-Potamianou. "The Basilissa Anna Palaiologina of Arta and the Monastery of Vlacherna." In *Proceedings of the Athens Symposium 1988 "Women and Byzantine Monasticism"*, edited by J. Y. Perreault, 43–49. Athens, 1991.
- Acheimastou-Potamianou 2009.** M. Acheimastou-Potamianou. *Η Βιλαέρνα της Άρτας, τοιχογραφίες*. Athens, 2009.
- Acheimastou-Potamianou and Triantaphyllopoulos 1975.** M. Acheimastou-Potamianou and D. Triantaphyllopoulos. "Ηπειρος. Βυζαντινά, μεσαιωνικά και νεότερα μνημεία Ηπείρου." *ADelt* 30 (1975): *Chronika* B1, 221–35.
- Acheimastou-Potamianou et al. 1973–74.** M. Acheimastou-Potamianou, P. Vocotopoulos, and D. Triantaphyllopoulos. "Βυζαντινά, Μεσαιωνικά και Νεώτερα Μνημεία Ηπείρου." *ADelt* 29 (1973–7): *Chronika* B2, 598–626.
- Adam-Veleni 2001.** P. Adam-Veleni. "Η δεκάχρονη πορεία εργασιών στην Αρχαία Αγορά Θεσσαλονίκης 1989–1999." In *Αρχαία Αγορά Θεσσαλονίκης 1, Πρακτικά Δημεριδίας για τις εργασίες των ετών 1989–1999 (Κρητική Στοά, 7 και 8 Ιουλίου 1999)*, edited by P. Adam-Veleni, 15–38. Thessalonike, 2001.
- Adam-Veleni 2003.** P. Adam-Veleni. "Ασπροβάμβα. Συγκρότημα αυτοκρατορικών χρόνων. Αγροικία-σταθμός-πανδοχείο." In *Αρχαίες αγροικίες σε σύγχρονους δρόμους*, edited by P. Adam-Veleni, E. Poulaki, and K. Tzanavari, 109–14. Exh. cat. Athens, 2003.
- ADelt.** Αρχαιολογικών Δελτίων.
- AE.** Αρχαιολογική Εφημερίς.
- AEMΘ.** Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη.
- Ahrweiler 1966.** H. Ahrweiler. *Byzance et la mer. La marine de guerre. La politique et les institutions maritimes de Byzance aux VIIe–XVe siècles*. Paris, 1966.
- Ahrweiler 1975.** H. Ahrweiler. *L'idéologie politique de l'empire byzantin*. Collection SUP. L'Historion, 20. Paris, 1975.
- Ahrweiler 1977.** H. Ahrweiler. "The Geography of the Iconoclast World." In Bryer and Herrin 1977, 21–27.
- AJA.** American Journal of Archaeology.
- Åkerström-Hougen 1974.** G. Åkerström-Hougen. *The Calendar and Hunting Mosaics of the Villa of the Falconer in Argos. A Study in Early Byzantine Iconography*. Acta Instituti Atheniensis Regni Sueciae, XXIII. Stockholm, 1974.
- Albani 1996.** J. Albani. "Kastoria." *The Grove Dictionary of Art*, edited by J. Turner, vol. 17, 838–41. New York, 1996.
- Aletras 2012.** Z. Aletras. "Ένα μεσοβυζαντινό λουτρό στο Ηράκλειο." In Andrianakis et al. 2012, 323–31.
- Alexiou 1960.** S. Alexiou. "Το Δουκικόν ανάκτορον του Χάνδακος." *KChron* 14 (1960): 102–8.
- Allamani-Souri 2003.** V. Allamani-Souri. "Brief History of Imperial Thessaloniki as Derived from Epigraphic and Archaeological Evidence." In *Roman Thessaloniki*, edited by D. V. Grammenos, 80–91. Exh. cat. Thessaloniki Archaeological Museum Publications, no. 1. Thessaloniki, 2003.
- Allamani and Apostolou 1992.** V. Allamani and M. Apostolou. "Σωστικές ανασκαφές στην πόλη της Βέροιας." *AEMΘ* 6 (1992): 93–110.
- Allen 1979.** P. Allen. "The Justinianic plague." *Byzantion* 49 (1979): 5–20.
- Ameling et al. 2004.** *Inscriptiones Judaicae Orientis, vol. I: Eastern Europe, Texts & Studies in Ancient Judaism*, edited by W. Ameling, D. Noy, A. Panayotov, and H. Bloedhorn. Texte und Studien zum antiken Judentum, 101. Tübingen, 2004.
- Anagnostakis 1989.** I. Anagnostakis. "Το επεισόδιο της Δανιηλίδας. Πληροφορίες καθημερινού βίου ή μυθοπλαστικά στοιχεία;" In Angelidi 1989, 375–90.
- Anagnostakis 1996.** I. Anagnostakis. "Είληστικά παραμύθια και είλησδική παραμύθια στο Βυζάντιο του 10ου αιώνα." In *Ειλά και ηλάδι. Δ' Τριήμερο Εργασίας, Καθαμάτα, 7–9 Μαΐου 1996*, 121–50. Athens, 1996.
- Anagnostakis 2001.** I. Anagnostakis. "Περιοίσιος Πάος." In *Οι σκοτεινοί αιώνες του Βυζαντίου (7ος–9ος αι.)*, edited by E. Kountoura-Galake, 325–46. Εθν. ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 9. Athens, 2001.
- Anagnostakis 2004a.** I. Anagnostakis. "Από την εικόνα της μοναχής Ευφροσύνης στον Βίο των οσίων του Μεγάλου Σπηλαιού: Η ιστορία μιας κατασκευής." In *Ο μοναχισμός στην Πελοπόννησο, 4ος–15ος αι.*, edited by V. Konti, 147–98. Εθν. ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 14. Athens, 2004.
- Anagnostakis 2004b.** I. Anagnostakis. "Κουκούβαι και τριγέρων οίνος. Σαφύθια και κρασιά στον Ευστάθιο Θεσσαλονίκης." In *Επιστημονικό Συμπόσιο Οίνου ιστορώ III, Τ' Αμπελάνθημα*, edited by G. A. Pikoulas, 75–109. Athens, 2004.
- Anagnostakis 2007.** I. Anagnostakis. "Η ελαιοφόρος Πελοπόννησος στους μέσους βυζαντινούς χρόνους." In *Ό δὲ τόπος... ελαιοφόρος? Η παρουσία της ειλάς στην Πελοπόννησο*, 61–73. Athens, 2007.
- Anagnostakis 2012.** I. Anagnostakis. "Μονεμβασία–Λακεδαίμων: Για μια τυπολογία ανταπηλότητας και για την Κυριακή αργία στις πόλεις." In Kiousopoulou 2012, 101–37.
- Anagnostakis and Brother Ioustinos 1985.** I. Anagnostakis and Brother Ioustinos. *Οι Θεσσαλονικείς όσιοι Συμεών και Θεόδωρος: πρώτοι κατοικήτορες του Άθω και της πανελλήδως πολιούχοι*. Karyes, Mount Athos, 1985.
- Anagnostakis and Lampropoulou 2002.** I. Anagnostakis and A. Lampropoulou. "Καταστολή: Μια μορφή ενοχής στην Πελοπόννησο του 9ου και 10ου αιώνα." In *Ανοχή και καταστολή στους Μέσους Χρόνους: Μνήμη Λένου Μαυρομμάτη*, edited by K. Νικολάου, 47–61. Εθν. ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 10. Athens, 2002.
- Anagnostakis and Poulou-Papadimitriou 1997.** I. Agangnostakis and N. Poulou-Papadimitriou. "Η πρωτοβυζαντινή Μεσοήνη." *Σύμμεικτα* 11 (1997): 299–322.
- Anagnostakis et al. 2002.** I. Anagnostakis, V. Konti, A. Lampropoulou, and A. Panopoulou. "Program of historical geography of the Institute of Byzantine Studies 'Χώρος και ενόττητα της Δυτικής Πελοποννήσου.'" In Themelis and Konti 2002, 65–81.
- Anastos 1957.** M. Anastos. "The transfer of Illyricum, Calabria, and Sicily to the jurisdiction of the patriarchate of Constantinople in 732–33." In *Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati = Studi Bizantini e Neoellenici* 9 (1957): 14–31.
- Andreadaki-Vlazaki 2012.** 2000–2010. *Από το ανασκαφικό έργο των Εφορειών Αρχαιοτήτων*, edited by M. Andreadaki-Vlazaki. Athens, 2012.
- Andreu 1997a.** I. Andreou. "Urban Organisation." In Sakellariou 1997, 94–100.
- Andreu 1997b.** I. Andreou. "Η τοπογραφία της Αμβρακίας και η πολιούρκια του 189 π.Χ." In *Αφιέρωμα στον Ν. G. L. Hammond*, 17–35. Μακεδονικά. Παράρτημα, 7. Thessalonike, 1997.
- Andreu 2007.** I. Andreou. "Τοπογραφικά και πολεοδομικά Νικόπολης." In Zachos 2007, vol. 1, 231–62.
- Andrews 2006.** K. Andrews. *Castles of the Morea* [1953], revised ed. Gennadeion Monographs, IV. Princeton, N.J., 2006.
- Andrianakis 1991.** M. Andrianakis. "Νέα στοιχεία και απόψεις για την μνημειακή τέχνη της Κρήτης κατά τη Β' Βυζαντινή περίοδο." In *Πεπραγμένα του Στ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Chania 1986*, vol. II, 9–34. Chania, 1991.
- Andrianakis 2010.** M. G. Andrianakis. "Το έργο της Επιστημονικής Επιτροπής ανάδειξης βυζαντινού και βενετσιάνικου οχυρωματικού περιβάλλοντος Χανίων." In *Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 1. Πρακτικά της 1ης συνάντησης, Ρέθυμνο 28–30 Νοεμβρίου 2008*, edited by M. Andrianakis and I. Tzachili, 93–107. Rethymnon, 2010.
- Andrianakis 2012a.** M. Andrianakis. "Η πρωτοβυζαντινή ακρόπολη των Χανίων." In *Η οχυρωματική αρχιτεκτονική στο Αγαίο και ο μεσαιωνικός οικισμός Αναβάτου Χίου. Χίος, 26–28 Σεπτεμβρίου 2008*, edited by A. Kawadiah, 75–90. Chios, 2012.
- Andrianakis 2012b.** M. Andrianakis. "28n
- Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In Andreadaki-Vlazaki 2012, 335–40.
- Andrianakis 2013.** M. Andrianakis. "Η μνημειακή αρχιτεκτονική στην Κρήτη της Β' βυζαντινής περιόδου." In *Πεπραγμένα του Ι' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Chania 2006*, vol. I, 309–61. Chania, 2013.
- Andrianakis et al. 2012.** *Αρχαιολογικών Έργων Κρήτης 2. Πρακτικά της 2ης Συνάντησης. Ρέθυμνο, 26–28 Νοεμβρίου 2010*, edited by M. Andrianakis, P. Varthalitou, and I. Tzachili. Rethymnon, 2012.
- Andrianakis et al. 2012a.** M. Andrianakis, I. Volanakis, and Ai. Mylopotamitaki. 13n Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In Andreadaki-Vlazaki 2012, 327–34.
- Androudis and Athanasoulis 2004.** P. Androudis and D. Athanasoulis. "Παρατηρήσεις στην οικοδομική ιστορία του 'βυζαντινού λουτρού' του Κόστρου Ναυπάκτου." In *Πρακτικά του Β' Διεθνούς Συνεδρίου Αιτωλοακαρνανίας. Αγρίνιο, 29, 30, 31 Μαρτίου 2002*, edited by A. Paliouras, vol. II, 515–34. Agrinion, 2004.
- Angelidi 1989.** *Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο. Τομές και συνέχειες στην ελληνιστική και ρωμαϊκή παράδοση, Πρακτικά του Α' Διεθνούς Συμποσίου (15–17 Σεπτεμβρίου 1988)*, edited by Ch. Angelidi. Athens, 1989.
- Angelidi 2012.** Ch. Angelidi. "Basile Lécapène. 'Deux ou trois choses que je sais de lui.'" In *Pour l'amour de Byzance. Hommage à Paolo Odorico*, edited by Ch. Gastgebe, Ch. Messis, D. Ioan Mureşan, and F. Ronconi, 11–26. Eastern and Central European Studies, 3. Frankfurt am Main, 2013.
- Angelou 1984.** *Nicholas of Methone: Refutation of Proclus' Elements of Theology*, edited by A. D. Angelou. Corpus philosophorum Medii Aevi. Philosophi Byzantini, 1. Athens, 1984.
- Angold 1984.** M. Angold. "Archons and Dynasts: local aristocracies and the cities of the later Byzantine Empire." In *The Byzantine Aristocracy, IX–XIII centuries*, edited by M. Angold, 236–53. BAR. Int. Ser., 221. Oxford, 1984.
- Anna Komnene 2001.** *Annae Comnenae Alexias*, edited by D. R. Reinsch and A. Kambylis. CFHB, 40/1. Berlin and New York, 2001.
- Antonakatos and Mavros 1976.** D. Antonakatos and T. Mavros. *Ελληνικά μοναστήρια. Πελοπόννησος*. Vol. I. Athens, 1976.
- Aravantinos 1988.** V. Aravantinos. "Η μυκηνναϊκή οχύρωση της Καδμείας. Προκαταρκτική ανακοίνωση." In *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Θήβα, 10–14 Σεπτεμβρίου 1986*, edited by A. P. Bekiaris = *EEBM* 1/1 (1988): 113–36.
- Aravantinos 2010.** V. Aravantinos. *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θηβών*. Athens, 2010.
- Aravantinos et al. 1999.** V. Aravantinos, E. Vlachogianni, E. Kountouri, A. Charami, A. Gadolou, V. and A. Konecny. "Θ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 54 (1999): *Chronika* B1, 309–32.
- Archontopoulos and Katsioti 2007.** Th.

- Archontopoulos and A. Katsioti. "Η ζωγραφική στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου από τον 11ο αιώνα μέχρι την κατάληψη της από τους Τούρκους (1522): Μια εκτίμηση των δεδομένων." In *City of Rhodes 2007*, vol. I, 454–65.
- Arethas 1968.** *Arethae archiepiscopi Caesariensis scripta minora*, edited by L. G. Westerink, vol. 1. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Scriptores Graeci. Leipzig, 1968.
- Armeni et al. 2012.** P. Armeni, A. Kotsi, Z. Bakoranou, and M. Florou. "Σωστική ανασκαφή σε εργαστηριακό χώρο βυζαντινών χρόνων στην περιφέρεια Κοκκινόρραχας Λακωνίας." In *Το Διεθνές Συνέδριο, Το Αρχαιολογικό Έργο στην Πελοπόννησο. Τρίπολη, 7–11 Νοεμβρίου 2012* (in press).
- Armstrong 1996.** P. Armstrong. "Alexios Komnenos, holy men and monasteries." In *Alexios I Komnenos. Papers on the Second Belfast Byzantine International Colloquium, 14–16 April 1989*, edited by M. E. Mullett and D. C. Smythe, 219–31. Belfast, 1996.
- Armstrong 2002.** P. Armstrong. "The Survey area in the Byzantine and Ottoman periods." In *Continuity and change in a Greek rural landscape: The Laconia Survey, Vol. I. Methodology and Interpretation*, edited by W. Cavanagh, J. Crouwel, R. W. V. Catling, and G. Shipley, 339–402. BSA. Supplementary Volume, 26. London, 2002.
- Arvanitopoulos 2004.** S. Arvanitopoulos. *Η Πόλη του Μυστρά. Όψεις της οργάνωσης και λειτουργίας ενός υστεροβυζαντινού αστικού συνόλου με βάση τις πηγές και τα κοσμικά κτίσματα*. Ph.D. dissertation. Athens, 2004, <http://thesis.ekt.gr/thesis/BookReader/id/22165II/page/6/mode/2up>.
- Arvanitopoulos 2008.** S. Arvanitopoulos. "Τάφοι και έθιμα ενταφιασμού στον Μυστρά κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο." *AE* (2008): 79–120.
- ASAtene. Annuario della Scuola Archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente.**
- Aspra-Vardavaki and Emmanuel 2005.** M. Aspra-Vardavaki and M. Emmanuel. *Η μονή της Παντάνασσας στον Μυστρά. Οι τοιχογραφίες του 15ου αιώνα*. Athens, 2005.
- Assimakopoulou-Atzaka 1982.** P. Assimakopoulou-Atzaka. "Early Christian and Byzantine Magnesia." In *Magnesia, The story of a civilization*, edited by G. Hourmouziadis, P. Assimakopoulou-Atzaka, and K. A. Makris, 105–75. Athens, 1982.
- Assimakopoulou-Atzaka 1984a.** P. Assimakopoulou-Atzaka. "Τα παλαιοχριστιανικά ψηφιδωτά δάπεδα του Ανατολικού Ιληθρικού." In *Xe CIAC 1984*, vol. 1, 361–442.
- Assimakopoulou-Atzaka 1984b.** P. Assimakopoulou-Atzaka. "I mosaici pavimentali paleocristiani in Grecia." *CorsRav* 31 (1984): 13–75.
- Assimakopoulou-Atzaka 1987.** P. Assimakopoulou-Atzaka. *Σύνταγμα των παλαιοχριστιανικών ψηφιδωτών δαπέδων της Ελλάδος. II. Πελοπόννησος και Στερεά Ελλάδα*. Βυζαντινά Μνημεία, 7. Thessalonike, 1987.
- Assimakopoulou-Atzaka 1998.** P. Assimakopoulou-Atzaka. *Σύνταγμα των Παλαιοχριστιανικών ψηφιδωτών δαπέδων της Ελλάδος, III : Μακεδονία–Θράκη, 1: Τα Ψηφιδωτά δάπεδα της Θεσσαλονίκης*. Βυζαντινά Μνημεία, 9. Thessalonike, 1998.
- Athanasiadis-Novas 1956.** T. Athanasiadis-Novas. "Η Ναύπακτος ως λιμνή του Βυζαντίου κατά τον 10ο αιώνα." In *Πεπραγμένα του Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, 12–19 Απριλίου 1953*, edited by S. Kyriakides, A. Xynopoulos, and P. Zepos, vol. II, 289–95. Athens, 1956.
- Athanasopoulou and Douma 2008.** *Archaeological Museums and Collections of Greece*, edited by S. Athanasopoulou and E. Douma. Athens, 2008.
- Athanasoulis 1998.** D. Athanasoulis. "Λειτουργική εγκατάσταση στην Κοκκινόρραχη Σπάρτης." In *Πρακτικά του Ε' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Άργος–Ναύπλιο, 6–10 Σεπτεμβρίου 1995*, vol. II, 209–44. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 22. Athens, 1998.
- Athanasoulis 2006.** D. Athanasoulis. *Η ναοδομία στην Επισκοπή Ωλένης κατά την μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο*, vol. 1. Ph. D. dissertation. Thessalonike, 2006.
- Athanasoulis 2010.** D. Athanasoulis. "Οι Ινπότες στο Clermont, ένα μουσείο για τους Σταυροφόρους." *Ilissia* 5–6 (2009–10): 38–45.
- Athanasoulis 2012.** D. Athanasoulis. "25η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In *Andreadaki-Vlazaki 2012*, 139–42.
- Athanasoulis 2013.** D. Athanasoulis. "The Triangle of Power. Building Projects in the Metropolitan Area of the Crusader Principality of the Morea." In *Viewing the Morea. Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, edited by S. Gerstel, 111–51. Washington, D.C., 2013.
- Athanasoulis and Manolessou 2008.** D. Athanasoulis and E. Manolessou. "A. Κόρινθος, Κράναιο, ιδιοκτησία Αικ. Σοφού." *ADelt* 63 (2008): *Chronika* B (forthcoming).
- Athanasoulis and Manolessou 2013.** D. Athanasoulis and E. Manolessou. "Η μεσαιωνική Κορινθία." In *Corinthia and the Northeast Peloponnese: Topography and History from Prehistoric Times until the End of Antiquity. Kolloquium, Deutsches Archäologisches Institut, Athen / LZ' Ephorie, Korinth. Loutraki, 26.–29.03.2009*. Athens, 2013 (in press).
- Athanasoulis and Velenis 2013.** D. Athanasoulis and G. Velenis. "Συμπαρομαρτούντα επιγραφών Κορίνθου." In *Τριακοστό Τρίτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα, 17, 18 και 19 Μαΐου 2013. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων*, 17–18. Athens, 2013.
- Athanasoulis et al. 2010.** D. Athanasoulis, M. Athanasoula, E. Manolessou, and P. Meleti. "Σύντομη επισκόπηση της αρχαιολογικής έρευνας μεσαιωνικών καταλοίπων Κορίνθου." *Πρακτικά του Η' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Κόρινθος, 26–28 Σεπτεμβρίου 2008*, 167–86. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 29. Athens, 2010.
- Athanasopoulou-Penna 1979.** V. Athanasopoulou-Penna. "Θησαυρός νομισμάτων του 6ου μ.Χ. αι. από την περιοχή Θηβών." *AE* (1979): 200–13.
- Athens 2001.** *Byzantine Hours. Works and Days in Byzantium. Athens – Thessaloniki – Mystras*. Exh. cat. Athens, 2001.
- Athens 2006.** *Από τη Χριστιανική Σύλληψη στο Βυζαντινό Μουσείο (1884–1930)*, edited by O. Gratzou and A. Lazaridou. Exh. cat. Athens, 2006.
- Athens 2010.** *The Hand of Angelos. An icon painter in Venetian Crete*, edited by M. Vasilaki. Exh. cat. Athens, 2010.
- Aupert 1979.** P. Aupert. "Philippe I. L'edifice avec bain." *BCH* 103 (1979): 619–27.
- Avignon 2004.** *Άγιοι του Βυζαντίου. Ελληνικές εικόνες της Βέροιας. 13ος–17ος αιώνας/Saints de Byzance. Icônes Grecques de Verolia, XIII–XVIIe siècle*, edited by J. Albani and A. Nikolaidis. Exh. cat. Athens, 2004.
- Avramea 1974.** A. Avramea. *Η Βυζαντινή Θεσσαλία μέχρι του 1204. Συμβολή εις την ιστορικήν Γεωγραφίαν*. Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου, 27. Athens, 1974.
- Avramea 1991.** A. Avramea. "Επαρχιακά ιερά κειμήλια στην Κωνσταντινούπολη από τον Μανουήλ Κομνηνό." In *Ευφρόσυρον. Αφιέρωμα στον Μανώλη Χατζηδάκη*, vol. I, 29–33. Δημοσ. του Αρχ. Δεήτ., 46. Athens, 1991.
- Avramea 1996.** A. Avramea. "Tracé et fonction de la Via Egnatia du I^ele siècle avant J. C. au VI^ele après J. C." In *The Via Egnatia under Ottoman Rule, 1380–1699*, edited by E. Zachariadou, 3–7. Halcyon days in Crete, 2. Rethymnon, 1996.
- Avramea 1997.** A. Avramea. *Le Péloponnèse du I^ele au VIII^ele siècle. Changements et persistences*. Byzantina Sorbonensia, 15. Paris, 1997.
- Avramea 2001.** A. Avramea. "Byzantine towns." In *Mystras 2001*, 23–31.
- Avramea 2002.** A. Avramea. "Land and Sea Communications, Fourth–Fifteenth Centuries." In *Laiou 2002*, vol. 1, 57–90.
- Avramea and Kyrkou 1988.** A. Avramea and M. Kyrkou. "Inventaire topographique de Corinthe et sa région à l'époque chrétienne et byzantine." In *Géographie historique du monde méditerranéen. Fondation Européenne de la Science. Activité Byzantine*, 31–45. Byzantina Sorbonensia, 7. Paris, 1988.
- Babić 1981.** G. Babić. "Mixailo Proelevis, solunski slikar panog XIV veka." *Zograf* 12 (1981): 59–61.
- Bacin and Ziino 1940.** A. Bacin and V. Ziino. "Nicolopoli d'Epiro." *Palladio* 4 (1940): 1–17.
- Baker 2007.** J. Baker. "Two Thirteenth-Century Hoards and some Site Finds from Argos." *The Numismatic Chronicle* 167 (2007): 211–33.
- Bakirtzis 1975.** Ch. Bakirtzis. "Η θαλάσσια οχύρωση της Θεσσαλονίκης (παρατηρήσεις και προβλήματα)." *Μακεδονικά* 7 (1975): 289–343.
- Bakirtzis 1977.** Ch. Bakirtzis. "Περί του συγκροτήματος της αγοράς της Θεσσαλονίκης." In *Αρχαία Μακεδονία II. Ανακοινώσεις κατά το Δεύτερο, Διεθνές Συμπόσιο Θεσσαλονίκη, 19–24 Αυγούστου 1973*, 257–69. Thessalonike, 1977.
- Bakirtzis 1983.** Ch. Bakirtzis. "Τι συνέβη στις αρχές του 7ου αιώνα στην Θάσο." *Τρίτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα 29 και 30 Απριλίου, 1 Μαΐου 1983. Πρόγραμμα και περιλήψεις και ανακοινώσεων*, 57–58. Athens, 1983.
- Bakirtzis 1987.** Ch. Bakirtzis. "Το επισκοπείο των Φιλίππων." In *Πρακτικά Β' Τοπικού Συμποσίου: Η Καβάλα και η περιοχή της. Καβάλα 26–29/9/1986*, 149–57. Thessalonike, 1987.
- Bakirtzis 1989a.** Ch. Bakirtzis. "Η ημέρα μετά την καταστροφή στους Φιλίππους." In *Angelidi 1989*, 695–710.
- Bakirtzis 1989b.** Ch. Bakirtzis. "Τι συνέβη στη Θάσο στις αρχές του 7ου μ.Χ. αιώνα." In *Φίλια Ένν εις Γεώργιον Ε. Μυλωνάν*, vol. 3, 339–41. Βιβλ. τns εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 103. Athens, 1989.
- Bakirtzis 1998.** Ch. Bakirtzis. "Paul and Philippi. The archaeological evidence." In *Philippi at the time of Paul and after His Death*, edited by Ch. Bakirtzis and H. Koester, 37–48. Harrisburg, Pa., 1998.
- Bakirtzis 2002.** Ch. Bakirtzis. "Pilgrimage to Thessalonike: the Tomb of St. Demetrios." *DOP* 56 (2002): 175–92.
- Bakirtzis 2003.** Ch. Bakirtzis. "The Urban Continuity and Size of Late Byzantine Thessalonike." *DOP* 57 (2003): 35–64.
- Bakirtzis 2007.** Ch. Bakirtzis. "Imports, exports and autarky in Byzantine Thessalonike from the seventh to the tenth century." In *Post-Roman Towns, Trade and Settlement in Europe and Byzantium*, edited by J. Henning, vol. 2, 89–118. Millennium-Studien, 5. Berlin, 2007.
- Bakirtzis 2010.** Ch. Bakirtzis. "Late Antiquity and Christianity in Thessalonikē: Aspects of a Transformation." In *Nasrallah et al. 2010*, 397–426.
- Bakirtzis 2012.** N. Bakirtzis. "Το τεῖχος των βυζαντινών πόλεων: Αισθητική, ιδεολογίες και συμβολισμοί." In *Kiousopoulou 2012*, 139–58.
- Bakirtzis 2013.** Ch. Bakirtzis, "The Early Christian Church, 4th–7th Centuries." In *Washington, D.C. and Los Angeles 2013*, 94–97.
- Bakirtzis and Koukouli-Chrysanthaki 1995.** Ch. Bakirtzis and Ch. Koukouli-Chrysanthaki. *Φιλίππιοι*. Athens, 1995.
- Bakirtzis and Mastora 2011.** Ch. Bakirtzis and P. Mastora. "Are the Mosaics in the Rotunda in Thessaloniki linked to its Conversion into a Christian Church?" In *The Days of St. Emperor Constantine und Helena, Niš and Byzantium, 9th Symposium. Niš, 3–5 June 2010*, edited by M. Rakocija, 33–45. Niš, 2011.
- Bakirtzis et al. 1980.** Ch. Bakirtzis, E. Kourkoutidou-Nikolaïdou, and A. Dunn. "12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 35 (1980): *Chronika* B2, 437–59.
- Bakirtzis et al. 1988.** Ch. Bakirtzis, D.

- Triantafyllos, Ch. Zarkada, E. Zeghinis, D. Kotoulas, L. Liavas, G. Loutatidis, R. Loutzaki, and I. Papantoniou. *Θράκη*. Athens, 1988.
- Bakirtzis, Marki, and Paisidou 2012.** Ch. Bakirtzis, E. Marki, and M. Paisidou. "9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In Andreadaki-Vlazaki 2012, 231–34.
- Bakourou 2009.** Ai. Bakourou. "Τοπογραφικές παρατηρήσεις για τη μεσοβυζαντινή Λακεδαιμονία." In *Sparta and Laconia: from prehistory to pre-modern. Proceedings of the Conference held in Sparta (17–20 March 2005)*, edited by W. G. Cavanagh, C. Gallou, and M. Georgiadis, 301–11. British School at Athens. Studies, 16. London, 2009.
- Bakourou et al. 1998.** Ai. Bakourou, G. Marinou, E. Pantou, D. Charalambous, K. Diamanti, V. Albani, D. Kai, N. Bouza, G. Tsekas, E. Katsara, and G. Hadji-Minaglou. "5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 53 (1998): *Chronika* B1, 187–224.
- Bakourou et al. 2000.** Ai. Bakourou, S. Sinos, V. Albani, I. Angelopoulos, E. Pantou, K. Diamanti, G. Tsekas, D. Charalampous, and E. Katsara. "5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 55 (2000): *Chronika* B1, 241–68.
- Bakourou, Katsara, and Kalamara 2003.** Ai. Bakourou, E. Katsara, and P. Kalamara. "Argos and Sparta: Pottery of the 12th and 13th centuries." In *Ville Congrès International sur la Céramique Médiévale en Méditerranée. Thessaloniki, 11–16 octobre 1999*, edited by Ch. Bakirtzis, 233–36. Athens, 2003.
- Banaka-Dimaki et al. 1998.** A. Banaka-Dimaki, A. Panayotopoulou, and A. Oikonomou-Laniado. "Το Άργος κατά τη ρωμαϊκή και την παλαιοχριστιανική περίοδο: Σύνθεση των αρχαιολογικών δεδομένων." In *Pariente and Touchais 1998*, 327–36.
- BAR. Int. Ser.** British Archaeological Reports. International Series.
- Barker 2003.** J. Barker. "Late Byzantine Thessalonike: A second City's Challenges and Responses." *DOP* 57 (2003): 5–33.
- BCH. Bulletin de Correspondance Hellénique.**
- Bees 1927.** N. A. Bees. "Εκκλήσια Αθηνών." In *Λεξικόν Ελευθερουδάκη*, vol. I, 362–70. Athens, 1927.
- Belle 1881.** H. Belle. *Trois années en Grèce*. Paris, 1881.
- Belting, Mango, and Mouriki 1978.** H. Belting, C. Mango, and D. Mouriki. *The Mosaics and Frescoes of St. Mary Pammakaristos (Fethiye Camii) at Istanbul*. *Dumbarton Oaks Studies*, 15. Washington, D.C., 1978.
- Biers 2003.** J. Biers. "'Lavari Est Vivere', Baths in Roman Corinth." In *Centenary 2003*, 303–19.
- Blackman 2000.** D. J. Blackman. "Οι ημίμενες της αρχαίας Ρόδου." In *Rhodes, 2400 years*, vol. 1, 41–50.
- Blegen et al. 1930.** C. W. Blegen, O. Broneer, R. Stillwell, and A. R. Bellinger. *Acrocorinth: Excavations in 1926*. *Corinth III/1*. Cambridge, Mass., 1930.
- Bodnar 1960.** E. W. Bodnar. *Cyriacus of Ancona and Athens*. *Collection Latomus*, 43. Brussels, 1960.
- Bodnar 1970.** E. W. Bodnar. "Athens in April 1436." *Archaeology* 23/III (1970): 188–99.
- Boersock, Brown, and Grabar 1999.** G. W. Boersock, P. Brown, and O. Grabar. *Late Antiquity. A Guide to the Postclassical World*. Cambridge, Mass., and London 1999.
- Bogevska 2012.** S. Bogevska. "The Holy Trinity in the diocese of the archbishopric of Ohrid in the second half of the 13th century." *Patrimonium* 10 (2012): 143–75.
- Bommelaer and Grandjean 1971.** J.-F. Bommelaer and Y. Grandjean. "Place de Kypséli." *BCH* 95 (1971): 736–45.
- Bon 1936.** A. Bon. "Medieval fortifications of Acrocorinth and its vicinity." In *Carpenter and Bon 1936*, 128–281.
- Bon 1951.** A. Bon. *Le Péloponnèse byzantin jusqu'en 1204*. *Bibliothèque byzantine. Études*, 1. Paris 1951.
- Bon 1969.** A. Bon. *La Morée Franque. Recherches historiques, topographiques et archéologiques sur la Principauté d'Achaïe (1205–1430)*. 2 vols (Text and Album). *Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome*, 213. Paris, 1969.
- Bonanno-Aravantinou 1988.** M. Bonanno-Aravantinou. "Οι σαρκοφάγοι ρωμαϊκής εποχής της Βοιωτίας. Συνοπτική Θεώρηση." In *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Θήβα, 10–14 Σεπτεμβρίου 1986*, edited by A. P. Bekiaris = *EEBM* 1/1 (1988): 307–24.
- Booiamra 1982.** J. L. Booiamra. *Church Reform in the Late Byzantine Empire. A Study for the Patriarchate of Athanasios of Constantinople*. *Ανάλεκτα Βηλατόδων*, 35. Thessalonike, 1982.
- Bosworth 2002.** C. E. Bosworth. "Arab attacks on Rhodes in the pre-Ottoman period." In *Aspects of Arab Seafaring. An attempt to fill in the gaps of maritime history*, edited by Yacoub Yousef al-Hijji and V. Christides, 63–72. Athens, 2002.
- Bouras 1969.** Ch. Bouras. "Βυζαντινές Αγαγενήσεις και η αρχιτεκτονική του 11ου και του 12ου αιώνας." *DChAE* 5 (1969): 247–72.
- Bouras 1980.** L. Bouras. *Ο γλυπτός διάκοσμος του ναού της Παναγίας στο μοναστήρι του Οσίου Λουκά*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 95. Athens, 1980.
- Bouras 1981.** Ch. Bouras. "City and Village: Urban Design and Architecture." In *XVI. Internationaler Byzantinistenkongress. Wien, 4.–9. Oktober 1981. Akten I/2 = JÖB* 31/2 (1981): 611–53.
- Bouras 1982a.** Ch. Bouras. "Ένα βυζαντινό λουτρό στην Λακεδαιμονία." *AE* (1982): 99–112.
- Bouras 1982b.** Ch. Bouras. *Nea Moni on Chios. History and architecture*. Athens, 1982.
- Bouras 1982–83.** Ch. Bouras. "Houses in Byzantium." *DChAE* 11 (1982–83): 1–26.
- Bouras 1987.** Ch. Bouras. "L'église de la Théotokos de la citadelle d'Argos." *BCH* 111 (1987): 455–69.
- Bouras 1997.** Ch. Bouras. "Mistra. Greece." In *Thessalonike 1997*, 76–79.
- Bouras 1998–99.** Ch. Bouras. "Πολεοδομικά των μεσοβυζαντινών και των υστεροβυζαντινών πόλεων." *DChAE* 20 (1998–99): 89–98.
- Bouras 2001.** Ch. Bouras. "The Impact of Frankish Architecture on Thirteenth-Century Byzantine Architecture." in *The Crusades from the Perspective of Byzantium and the Muslim World*, edited by A. Laiou and P. Mottahedeh, 247–62. Washington, D.C., 2001.
- Bouras 2002.** Ch. Bouras. "Aspects of the Byzantine City, Eighth–Fifteenth Centuries." In *Laiou 2002*, vol 2, 497–528.
- Bouras 2004.** Ch. Bouras. "The Soteira Lycodemou at Athens. Architecture." *DChAE* 25 (2004): 11–24.
- Bouras 2006.** Ch. Bouras. *Byzantine and Post-Byzantine Architecture in Greece*. Athens, 2006.
- Bouras 2010.** Ch. Bouras, *Βυζαντινή Αθήνα, 10ος–12ος αι.* Μουσείο Μνηνάκν. Παράρτημα, 6. Athens, 2010.
- Bouras 2012a.** Ch. Bouras. "Alaric in Athens." *DChAE* 32 (2012): 1–6.
- Bouras 2012b.** Ch. Bouras. "Μεσοβυζαντινές και υστεροβυζαντινές πόλεις από την σκοπιά της πολεοδομίας και της αρχιτεκτονικής." In *Kiousopoulou 2012*, 1–14.
- Bouras and Bouras 2002.** Ch. Bouras and L. Bouras. *Η ελληνική ναοδομία κατά τον 12ο αιώνα*. Athens, 2002.
- Bowden 2003.** W. Bowden. *Epirus Vetus: The Archaeology of a Late Antique Province*. London, 2003.
- Bowden 2007.** W. Bowden. "Nicompolis. The Ideology of the Late Antique City." In *Zachos 2007*, vol. 1, 135–49.
- Bredenkamp 1983.** F. Bredenkamp. *The Byzantine Empire of Thessalonike (1224–1242)*. Ph.D. dissertation. Johannesburg, 1983.
- Brocas-Deflassieux 1999.** L. Brocas-Deflassieux. *Αρχαία Βέροια. Μελέτη τοπογραφίας*. Berroia, 1999.
- Broggiolo and Ward-Perkins 1999.** *The Idea and Ideal of the Town between Late Antiquity and the Early Middle Ages*, edited by G. P. Broggiolo and B. Ward-Perkins. Leiden, 1999.
- Broneer 1935.** O. Broneer. "Excavations in Corinth, 1934." *AJA* 59 (1935): 53–75.
- Brooks 1989.** E. W. Brooks. "The Arabs in Asia Minor (641–750) from Arabic Sources." *JHS* 18 (1898): 182–208.
- Brouskari 2004.** M. Brouskari. "Οι ανασκαφές νοτίως της Ακροπόλεως. Τα γλυπτά." *AE* (2004): 1–204.
- Brown 2008.** A. Brown. *The City of Corinth and Urbanism in Late Antique Greece*. Ph.D. dissertation. Berkeley, 2008.
- Brown 2012.** A. Brown. "Last Men Standing, Chlamydatus Portraits and Public Life in Late Antique Corinth." *Hesperia* 81 (2012): 141–76.
- Brubaker 1986.** L. Brubaker. "Kastoria." *Dictionary of the Middle Ages*, vol. 7, 224. New York, 1986.
- Bryer 1986.** A. Bryer. "The Structure of the Late Byzantine Town: Dioikismos and Mesoi." In *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, edited by A. Bryer and H. Lowry, 263–79, Washington, D.C., 1986.
- Bryer and Herrin 1977.** *Iconoclasm. Papers given at the Ninth Spring Symposium of Byzantine Studies. University of Birmingham, March 1975*, edited by A. Bryer and J. Herrin. Birmingham, 1977.
- BSA. The Annual of the British School at Athens.** *BSI. Byzantinoslavica*.
- Buchon 1843.** J. A. Bouchon. *La Grèce continentale et la Morée. Voyage, séjour et études historiques en 1840 et 1841*. Paris, 1843.
- Buchwald 2007.** H. Buchwald. "Byzantine Town planning – Does it exist?" In *Material Culture and Well-being in Byzantium (400–1453). Proceedings of the International Conference. Cambridge, 8–10 September 2001*, edited by M. Grünbart, E. Kislinger, A. Muthesius, and D. Ch. Stathakopoulos, 57–74. *Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse. Denkschr.*, 356. Veröff. zur Byzanzforschung, 11. Vienna, 2007.
- Burckhalter and Philippa-Touchais 2003.** F. Burckhalter and A. Philippa-Touchais. "Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 2001 et 2002. Argos." *BCH* 127 (2003): 762–63.
- ByzF. Byzantinische Forschungen**
- BZ. Byzantinische Zeitschrift**
- Calomino 2006.** D. Calomino. *Nicompolis d'Epiro. Nuovi studi sulla zecca e sulla produzione monetale*. *BAR. Int. Ser.*, 2214. Oxford, 2011.
- Cameron 1969.** A. Cameron. "The last days of the Academy at Athens." *Proceedings of the Cambridge Philosophical Society* 15 (1969): 7–29.
- Cameron 1985.** A. Cameron. *Procopius and the sixth century. The transformation of the classical heritage*, 10. Berkeley and Los Angeles, 1985.
- Camp 1986.** J. Camp. *The Athenian Agora. Excavations in the heart of Classical Athens*. London, 1986.
- CArch. Cahiers Archéologiques.**
- Carpenter and Bon 1936.** R. Carpenter and A. Bon. *The defenses of Acrocorinth and the Lower Town*. *Corinth, III/2*. Cambridge, Mass., 1936.
- Castrén 1994.** *Post Herulian Athens*, edited by P. Castrén. *Papers and monographs of the Finnish Institute at Athens*, 1. Helsinki, 1994.
- Castrén 1994a.** P. Castrén. "General aspects of life in Post-Herulian Athens." In *Castrén 1994*, 1–14.
- Centenary 2003.** *The Centenary*, edited by C. K. Williams and N. Bookidis. *Corinth, XX*. Princeton, N.J., 2003.
- CFHB. Corpus Fontium Historiae Byzantinae.**
- Chaireti 1988.** M. Chaireti. "Βενετοί έμποροι στη Θήβα από τον ΙΑ' αιώνα." In *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Θήβα, 10–14 Σεπτεμβρίου 1986*, edited by A. P. Bekiaris = *EEBM* 1/1 (1988): 577–89.
- Chalkia 1997.** E. Chalkia. "Early Christian Art." In *Sakellariou 1997*, 166–81.
- Chalkia 2004.** E. Chalkia. "Un sarcophage costantinopolitano a Nicopoli." *RivArchCr* 80 (2004), 211–31.
- Chalkia 2006a.** E. Chalkia. "La scultura paleocristiana di Nicopoli. Alcune considerazioni." In *Akten des XIV. Internationalen Kongresses für Christliche Archäologie, Wien 1999*, edited by R. Harreither, Ph. Pergola, R. Pillinger, and A. Pulz, 281–87. *Vatican City and Vienna*, 2006.
- Chalkia 2006b.** E. Chalkia. "Βυζαντινό Μουσείον – Νάος της Τέχνης και της Ιστορίας της Μεσαιωικής Ελλάδος." In *Athens 2006*, 53–63.
- Chalkia 2007.** E. Chalkia. "Συμπληρωματική ανασκαφή στη βασιλική Δ της Νικόπολης." In *Zachos 2007*, vol. 1, 659–66.
- Chalkia 2012.** E. Chalkia. "Οι επίσκοποι Νικόπολης Δουμέτιοι ως χορηγοί." In *Σπείρα. Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης προς τιμήν της Αγγέλικας Ντούζογλη και του Κωνσταντίνου Ζάχου. Ιωάννινα, 1–3 Νοεμβρίου 2012* (forthcoming).
- Chalkia 2013.** E. Chalkia. *Η Βασιλική Δ της Νικόπολης. Ο κοιμητηριακός ναός της πόλης* (forthcoming).
- Charanis 1946.** P. Charanis. "Nicephorus I, the Savior of Greece from the Slavs (810 A.D.)." *Byzantina-Metabyzantina* 1 (1946): 75–92 (reprinted in *Studies on the demography of the Byzantine Empire: Collected Studies*. London: Variorum Reprints, 1972).
- Charanis 1953.** P. Charanis. "The term Helladikoi in Byzantine texts of the sixth, seventh and eighth centuries." In *EEBS* 23 (1953): 615–20 (reprinted in *Studies on the demography of the Byzantine Empire: Collected Studies*. London: Variorum Reprints, 1972).
- Charanis 1955.** P. Charanis. "Hellas in the Greek sources of the sixth, seventh, and eighth centuries." In *Late Classical and Mediaeval Studies in Honor of Albert Mathias Friend, Jr.*, edited by K. Weitzmann, 161–76. Princeton, N.J., 1955 (reprinted in *Studies on the demography of the Byzantine Empire: Collected Studies*. London: Variorum Reprints, 1972).
- Charanis 1976.** P. Charanis. "The Slavs, Byzantium and the historical significance of

- the First Bulgarian kingdom." *Balkan Studies* 17 (1976): 5–24.
- Charitonidis 1968.** S. Charitonidis. "Παλαιοχριστιανική τοπογραφία Λέσβου." *ADelt* 23 (1968): *Meletai*, 10–69.
- Charitonidou-Vavyloupoulou 1984.** A. Charitonidou-Vavyloupoulou. "Βυζαντινή κεραμική στην Άρτα." *DChAE* 12 (1984): 453–72.
- Chasiotis 1997.** I. K. Chasiotis. "Η τουρκοκρατούμενη Θεσσαλονίκη: η πρώτη περίοδος (15ος αι.–1830). In *Τοις ἀγαθοῖς βασιλεύουσα. Θεσσαλονίκη, Ιστορία και Πολιτισμός*, edited by I. K. Chasiotis, 102–16. Thessalonike, 1997.
- Chatzidaki 2000.** N. Chatzidaki. "Ψηφιδωτά και τοιχογραφίες στις βυζαντινές και τις μεταβυζαντινές εκκλησίες της Αθήνας." In *Αθήνα. Από την Κλασική Εποχή έως Σήμερα (5ος αι. π.Χ.–2000 μ.Χ.)*, edited by Ch. Bouras, M. B. Sakellariou, K. P. Staikos, and E. Touloupa, 249–79. Athens, 2000.
- Chatzidakis 1962.** M. Chatzidakis. *Icones de Saint George des Grecs et de la Collection de l'Institut*. Bibliothèque de l'Institut hellénique d'études byzantines et post-byzantines de Venise, no 1. Venice, 1962.
- Chatzidakis 1972.** M. Chatzidakis. "Aspects de la peinture religieuse dans les Balkans (1300–1500)." In *Aspects of the Balkans: Continuity and Change: Contributions to the International Balkan Conference held at UCLA, October 23–28, 1969*, edited by H. Birnbaum and S. Vryonis, Jr., 177–97. The Hague and Paris, 1972.
- Chatzidakis 1979.** M. Chatzidakis. "Νεώτερα για την ιστορία και την τέχνη της Μητρόπολης του Μυστρά." *DChAE* 9 (1979): 143–55.
- Chatzidakis 1981.** M. Chatzidakis. *Mystras. The Medieval City and the Castle*. Athens, 1981.
- Chatzidakis 1985.** M. Chatzidakis. "Βυζαντινή Αθήνα." *Σύναξη* 16 (1985): 13–18.
- Chaviarlis 2004.** I. P. Chaviarlis. *Η Παναγία η Κατακεκρυμμένη του Άργους* [1994]. 2nd ed. Argos, 2004.
- Cheimonopoulou 2004.** M. Cheimonopoulou. "Γεωργική Τεχνολογία στις Λουλουδιές Κίτρους." In *Αρχαιολογικά τεκμήρια θιοτεχνικών εγκαταστάσεων κατά τη βυζαντινή εποχή, 5ος–15ος αιώνες. Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία, Ειδικό θέμα του 22ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης (Αθήνα, 17–19 Μαΐου 2002)*, 47–59. Athens, 2004.
- Chionidis 1970.** G. Chionidis. *Ιστορία της Βεροίας, vol. 2, Βυζαντινοί Χρόνοι*. Thessalonike, 1970.
- Chionidis 2004.** G. Chionidis. "Ιστορία και κοινωνία." In *Ερατεινή Ημαθία*, 92–107. Berroia, 2004.
- Chlepa 2002.** E.-A. Chlepa. *Αναβάθμιση των αρχαίων μνημείων και συνόλων της πόλης του Άργους. Μέτρα προστασίας, ανάδειξη και ένταξη στον πολεοδομικό ιστό*. Argos, 2002.
- Chondrogiannis 2010.** S. Th. Chondrogiannis. *Μουσείο Αντιβουινιώτισσας – Κέρκυρα*. Thessalonike, 2010.
- Choras 1975.** G. A. Choras. *Η «Άγία Μονή» Αρείας εν τη εκκλησιαστική και πολιτική ιστορία Ναυπλίου και Άργους*. Athens, 1975.
- Chouliia-Kapeloni 2008.** S. Chouliia-Kapeloni 2008. "Ο ναός San Salvatore και η Βυζαντινή Συλλογή Χανίων." In *Moysaidou 2008*, 163–69.
- Chourmouziadis et al. 1976.** G. Ch. Chourmouziadis, K. Gallis, and G. Tziaphalias. "Θεσσαλία." *ADelt* 31 (1976): *Chronika* B1, 173–85.
- Chrestomathy 2010.** *Strabons Geographika, Band 9: Epitome und Chrestomathie*, edited by S. Radt, 243–46. Göttingen, 2010.
- Christides 1984.** V. Christides. *The conquest of Crete by the Arabs (ca. 824): a turning point in the struggle between Byzantium and Islam*. Athens, 1984.
- Chronica Byzantina Breviora 1975.** *Chronica Byzantina Breviora*, edited by P. Schreiner. CFHB, 12/1. Vienna, 1975.
- Chronicle of Monemvasia 1963.** P. Lemerle. "La chronique improprement dite de Monemvasie: le contexte historique et légendaire." *REB* 21 (1963): 5–49.
- Chronicle of Monemvasia 1976.** *Cronaca di Monemvasia*, edited by I. Dujčev. Testi e monumenti. Testi, 12. Palermo, 1976.
- Chronicle of the Morea 1940.** *Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως. Το ἐλληνικὸν κείμενον. Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Κοπεγχάγης μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραῆλλαγῶν ἐκ τοῦ Παρισινοῦ*, edited by P. Kalonaros. Athens, 1940.
- Chronicle of the Tocco 1975.** *Cronaca dei Tocco di Cefalonia*, edited by G. Schirò. CFHB, 10. Rome, 1975.
- Chronicon paschale 1832.** *Chronicon paschale*, edited by L. Dindorf. CSHB. Bonn, 1832.
- Chrysos 1981.** E. Chrysos. "Συμβολή στην ιστορία της Ηλείου κατά την πρωτοβυζαντινή περίοδο." *Ηπειρωτικά Χρονικά* 23 (1981): 9–111.
- Chrysos 1987.** *Nikopolis I. Proceedings of the first International Symposium on Nikopolis. Preveza, 23–29 September 1984*, edited by E. Chrysos. Preveza, 1987.
- Chrysos 1992.** *The Despotate of Epirus. Proceedings of the International Symposium "The Despotate of Epirus."* *Arta*, 27–31 May 1990, edited by E. Chrysos. Arta, 1992.
- Chrysos 1997.** E. Chrysos. "Early Byzantine Period (fourth–sixth centuries)." In *Sakellariou 1997*, 148–65.
- Chrysostomou and Kefallonitou 2001.** P. Chrysostomou and F. Kefallonitou. *Nikopolis*. Athens, 2001.
- Chrysochoidis 2013.** K. Chrysochoidis. "Mount Athos. The Monastic Commonwealth of the Middle Ages." In *Washington, D.C., and Los Angeles 2013*, 115–17.
- City of Rhodes 2007.** *15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου. Πρακτικά του Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου*. 2 vols. Athens, 2007.
- Clarke 1816.** E. D. Clarke. *Travels in various countries of Europe, Asia and Africa, IV, part the second, Greece, Egypt and the Holy Land, section the third*. London, 1816.
- Collart 1928.** P. Collart. "Le théâtre de Philippes." *BCH* 52 (1928): 74–124.
- Collart and Ducrey 1975.** P. Collart and P. Ducrey. *Philippes I. Les reliefs rupestres*. BCH. Suppl., II. Athens and Paris, 1975.
- Concina 2003.** E. Concina. *La città bizantina*. Storia della città, 5. Rome and Bari, 2003.
- Constantakopoulou 1984.** A. Constantakopoulou. *Ιστορική γεωγραφία της Μακεδονίας (4ος–6ος αι.)*. Ioannina, 1984.
- Constantine Armenopoulos 1971.** *Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, Πρόχειρον Νόμων ἢ Ἐξάβιβλος*, edited by K. Pitsakis. Athens, 1971.
- Constantine Porphyrogenetos, De Administrando Imperio 1967.** Constantine Porphyrogenetos. *De Administrando Imperio*, edited by G. Moravcsik and translated by R. J. H. Jenkins. CFHB, 1. Washington, D.C., 1967.
- Constantine Porphyrogenetos, De thematibus 1840.** Constantinus Porphyrogenitus, *De thematibus et De administrando imperio*, edited by I. Bekker. CSHB. Bonn, 1840.
- Constantine Porphyrogenetos, On the Themes 1952.** *Costantino Porfirigenito: De thematibus*, edited by A. Pertusi. Vatican City, 1952.
- Constantine Porphyrogenetos, Three Treatises 1990.** Constantine Porphyrogenitus. *Three Treatises on Imperial Military Expeditions*, edited by J. Haldon. CFHB, 28. Vienna, 1990.
- Constantine the Rhodian 1850.** Constantine the Rhodian. In *Anecdota Graeca*, edited by P. Matranga, vol. 2. Rome, 1850.
- Constantinides 1992.** E. C. Constantinides. *The Wall Paintings of the Panagia Olympiotissa at Elasson in Northern Thessaly*. 2 vols. Athens, 1992.
- Cormack 1989.** R. Cormack. *The Byzantine Eye: Studies in Art and Patronage*. Variorum Reprints. London, 1989.
- CorsRav. Corso di Cultura sull' arte ravennate e bizantina.**
- Couchaud 1842.** A. Couchaud. *Choix d'églises Byzantines en Grèce*. Paris, 1842.
- Coulson 2002.** M. L. Coulson. *The Church of Merbaka. Cultural Diversity and Integration in the 13th Century Peloponnese*. Ph.D. dissertation. London, 2002.
- Coulson 2013.** M. L. Coulson. "Birds in Paradise: Funerary Iconography at Merbaka Church." *DChAE* 34 (2013): 157–66.
- Coumbaraki-Pansélinou 1976.** N. Coumbaraki-Pansélinou. *Saint Pierre de Kalyvia Kouvara et la chapelle de la Vierge de Mérenta*. Βυζαντινά Μνημεία, 3. Thessalonike, 1976.
- Coupy and Feyel 1936.** J. Coupy and M. Feyel. "Inscriptions de Philippes." *BCH* 60 (1936): 37–58.
- Cramer 1963.** J. A. Cramer. *Anecdota graeca e codd. manuscriptis Bibliothecarum Oxoniensium*. Amsterdam, 1963.
- Crow 1999.** J. G. Crow. "Fortification." In *Boersock, Brown, and Grabar 1999*, 456–77.
- CSHB. Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae.**
- Cuomo di Caprio 1979.** N. Cuomo di Caprio. "Pottery and Tile-Kilns in South Italy and Sicily." In *Roman Brick and Tile. Studies in Manufacture, Distribution and Use in the Western Empire*, edited by A. McWhirr, 73–95. BAR. Int. Ser., 68. Oxford, 1979.
- Ćurčić 2000.** S. Ćurčić. *Some Observations and Questions Regarding Early Christian Architecture in Thessaloniki*. Thessalonike, 2000.
- Ćurčić 2003.** S. Ćurčić. "The Role of Late Byzantine Thessalonike in Church Architecture in the Balkans." *DOP* 57 (2003): 65–84.
- Ćurčić 2010a.** S. Ćurčić. "Christianization of Thessalonikē: The making of Christian 'Urban Iconography.'" In *Nasrallah et al. 2010*, 213–44.
- Ćurčić 2010b.** S. Ćurčić. *Architecture in the Balkans. From Diocletian to Süleyman the Magnificent*. New Haven and London, 2010.
- Ćurčić 2013.** S. Ćurčić. "The Church as a Symbol of the Cosmos in Byzantine Architecture and Art." In *Washington, D.C., and Los Angeles 2013*, 103–8.
- Curta 2010.** F. Curta. "Still waiting for the barbarians? The making of the Slavs in 'Dark-Age' Greece." In *Neglected Barbarians*, edited by F. Curta, 403–78. Studies in the early Middle Ages, 32. Turnhout, 2010.
- Curta 2011.** F. Curta. *The Edinburgh History of the Greeks, c. 500 to 1050: The Early Middle Ages*. Edinburgh, 2011.
- Cutler 2013.** A. Cutler. *Refiguring the Face of God: The Daphni Pantokrator*. Studies in the Visual Cultures of the Middle Ages, 3. Turnhout (forthcoming)
- Cvetković 1994.** B. Cvetković. "The investiture relief in Arta, Epiros." *Zbornik Radova Vizantinološkog Instituta* 33 (1994): 103–12.
- Da Costa-Louillet 1961.** G. da Costa-Louillet. "Saints de Grèce aux VIII, IXe et Xe siècles." *Byzantion* 31 (1961): 309–69.
- Dagron 1977.** G. Dagron. "Le christianisme dans la ville Byzantine." *DOP* 31 (1977): 3–25.
- Dagron 2002.** G. Dagron. "The Urban Economy. Seventh–Twelfth Centuries." In *Laiou 2002*, vol. 2, 393–461.
- Darko 1933.** E. Darko. "Η ιστορική σημασία και τα σπουδαιότερα ερείπια του Μουχλίου." *EEBS* 10 (1933): 454–82.
- Darrouzès 1960.** J. Darrouzès. *Epistoliers byzantins du Xe siècle*. Archives de l'Orient chrétien, 6. Paris, 1960.
- Darrouzès 1966.** J. Darrouzès. *Documents inédits d'ecclésiologie Byzantine*. Archives de l'Orient chrétien, 10. Paris, 1966.
- Davidson 1952.** G. R. Davidson. *The Minor Objects*. Corinth XII. Princeton, N.J., 1952.
- DChAE. Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας.**
- Decourt 1990.** J.-C. Decourt. *La Vallée de l'Enipeus en Thessalie: études de topographie et de géographie antique*. BCH. Suppl., 21. Athens and Paris, 1990.
- De Gregorio 1994.** G. de Gregorio. "Attività scrittoria a Mistra nell'ultima età Paleologa: il caso del Cod. Mut. gr. 144." *Scrittura e Cultura* 18 (1994): 243–80.
- De Stefani 2012.** C. De Stefani. "A Few Thoughts on the Influence of Classical and Byzantine Poetry on the Profane Poems of Ioannes Mauroπος." In *Poetry and Its Contexts in Eleventh-century Byzantium*, edited by B. Floris and D. Kristoffel, 155–80. Farnham and Burlington, 2012.
- Deilaki and Kritzas 1973–74.** E. Deilaki and Ch. V. Kritzas. "Αργοίδοκορινθία, Εφορεία Κλασσικών Αρχαιοτήτων Ναυπλίου, 1973–74." *ADelt* 29 (1973–74): *Chronika* B2, 199–249.
- Delacoulonche 1859.** A. Delacoulonche. "Mémoire sur le berceau de la puissance macédonienne des bords de l'Haliacmon et ceux de l'Axius." *Archives des Missions Scientifiques et Littéraires* 8 (1859): 67–288.
- Dellas 2000.** G. Dellas. "Οι σταυροθηλιακές εκκλησίες της Μεσαιωνικής Ρόδου." In *Rhodes, 2400 years*, vol. II, 351–66.
- Dellas 2007.** G. Dellas. "Η αρχιτεκτονική των μεγάλων ιπποτικών εκκλησιών της Ρόδου: Παναγία του Μπούργκου, Παναγία του Κίστρου, Άγιος Ιωάννης." In *City of Rhodes 2007*, vol. I, 370–93. Athens, 2007.
- Delvenakiotis 1970.** V. Delvenakiotis. *Ο Μητροπολίτης Ιωάννης ο Καλοκτέννης και αι ἠθήβαι*. Athens, 1970.
- Delvoye 1964.** Ch. Delvoye. "Considérations sur l'emploi des tribunes dans l'église de la Vierge Hodigitria de Mistra." In *Actes du XIIIe Congrès international d'études byzantines, Ochrid 1961*, vol. III, 41–47. Belgrade, 1964.
- Demakopoulou and Touloupa 1978.** K. Demakopoulou and E. Touloupa. "Βοιωτία." *ADelt* 33 (1978): *Chronika* B1, 108–19.
- Deriziotis 1974.** L. Deriziotis. "Παλαιοχριστιανικών κτίσµα εν τη πόλει της Βεροίας." *AAA* 7/II (1974): 174–82.
- Deriziotis and Dina 1979.** L. Deriziotis and A. Dina. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας." *ADelt* 34 (1979): *Chronika* B1, 230–38.
- Deriziotis and Dina 2012.** L. Deriziotis and A. Dina. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In *Andreadaki-Vlazaki 2012*, 169–72.
- Deriziotis et al. 1985.** L. Deriziotis, E. Ioannidaki, S. Sdrolia, S. Chouliia, A. Dina, and Ai. Smyraki-Kalantzi. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 40 (1985): *Chronika*, 208–23.
- Deriziotis et al. 1997.** L. Deriziotis, V. Sythiakaki, P. Founta, Ch. Tsilimngas, K. Mantzara, S. Sdrolia, A. Dina, K. Florou,

- and E. Ioannidaki. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 52 (1997): *Chronika* B2, 527–52.
- Deslondes 1997.** O. Deslondes. *Les fourreurs de Kastoria entre la Macédoine et l'Occident. Performances et fragilité d'un district artisanal grec.* Paris, 1997.
- Detorakis 1970.** Th. Detorakis. *Οι άγιοι της πρώτης Βυζαντινής περιόδου της Κρήτης και η σχετική προς αυτούς φιλολογία.* Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαρινόπου, 11. Athens, 1970.
- Didiomi 2011.** S. Didiomi. "Local production and imported pottery from Kos island, Greece (4th–8th c. A.D.)." In *4th Conference on Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean Archaeology and Archaeometry, The Mediterranean: A Market without Frontiers. Thessalonike, 7–10 April 2011.* LRCW, 4 (in press).
- Dimakopoulos 2001.** I. Dimakopoulos, "Το παλίο των Παλαιοβόλων (κτίριο Ε) στον Μυστρά, ο κτίτωρ του, Μανουήλ Β' Παλαιολόγος, και το Βενετικό του πρότυπο." In *Εικοστό Πρώτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης.* Αθήνα, 4, 5 και 6 Μαΐου 2001. Πρόγραμμα και περιλήψεις εισηγήσεων και ανακοινώσεων καθώς και ευρετήριο ετών 1991–2000, 33–34. Athens, 2001.
- Dimitriadis 1973.** V. Dimitriadis. *Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί.* Μακεδονική Βιβλιοθήκη, 39. Thessalonike, 1973.
- Dimitriadis 1983.** V. Dimitriadis. *Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας, 1430–1912.* Thessalonike, 1983.
- Dimitropoulou 2010.** V. Dimitropoulou. "Giving Gifts to God: Aspects of Patronage in Byzantine Art." In *A Companion to Byzantium*, edited by L. James, 161–70. Oxford, 2010.
- Dimopoulou 1997.** N. Dimopoulou. "Workshops and craftsmen in the harbour town of Knossos at Poros-Katsambas." In *Τέχνη. Craftsmen, Craftswomen and craftsmanship in the Aegean Bronze Age. Proceedings of the 6th International Aegean Conference. Philadelphia, Temple University, 18–21 April 1996*, edited by Ph. P. Betancourt, vol. I, 433–38. Aegaeum, 16. Liege, 1997.
- Dina 1990.** A. Dina. "Παλαιοχριστιανικά μνημεία Θεσσαλίας." *Αρχαιολογία* 34 (March 1990): 87–94.
- Dina 1992.** A. Dina. "Επιτύμβιες ενεπιγραφές στήλης παλαιοχριστιανικής εποχής από τις Φθιώτιδες Θήβες (Νέας Αγχιάλου)." *Διεθνές Συνέδριο για την αρχαία Θεσσαλία στη μνήμη του Δημήτρη Ρ. Θεοχάρη, Βόλος 29 Οκτωβρίου-1 Νοεμβρίου 1987*, 448–56. Δημοσ. του Αρχ. Δελτ., 48. Athens, 1992.
- Dina 1994.** A. Dina. "Νεώτερες έρευνες στην παλαιοχριστιανική πόλη των Φθιωτίδων Θηβών." In *Θεσσαλία. Δεκαπέντε χρόνια αρχαιολογικής έρευνας, 1975–1990. Αποτελέσματα και προοπτικές. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Λυών, 17–22 Απριλίου 1990*, 357–70. Lyon, 1994.
- Dina 2003.** A. Dina. "Ευρήματα ανασκαφών Παλαιοχριστιανικής και Βυζαντινής εποχής στην περιοχή της Κάρλης." In *Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 1/1* (2003): 371–87.
- Dina 2009.** A. Dina. "Παλαιοχριστιανικές αρχαιότητες στην παραλία των Φθιωτίδων Θηβών-Νέας Αγχιάλου." In *Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 2. Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης. Βόλος, 16–19.3.2006, τόμος I: Θεσσαλία, τόμος II: Στερεά Ελλάδα*, edited by A. Mazarakis-Ainian, vol. I, 423–39. Volos, 2009.
- Dina 2010.** A. Dina. "Κεραμική από την παλαιοχριστιανική πόλη των Φθιωτίδων Θηβών." In *Κεραμική της Υστερης Αρχαιότητας από τον ελληνικό χώρο (3ος-7ος αι. μ.Χ.)*, edited by D. Papanikola-Bakirtzi and D. Kousoulakou, 563–79. Δημοσ. του Αρχ. Ινστιτ. Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών, 8. Thessalonike, 2010.
- Dina et al. 2001–4.** A. Dina, V. Sythiakaki, L. Deriziotis, S. Sdrolia, A. Gialouri, and K. Mantzana. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 56–59 (2001–4): *Chronika* B2, 599–664.
- Dio Cassius 1968.** *Dio's Roman History VI.* With an English Translation by E. Cary, on the basis of the version of H. B. Foster. London and Cambridge, Mass., 1968.
- Ditten 1983.** H. Ditten. "Prominente Slawen und Bulgaren im byzantinischen Diensten (Ende des 7. bis Anfang des 10. Jahrhunderts)." In *Studien zum 8. und 9. Jh. im Byzanz*, edited by H. Köpstein and F. Winkelmann, 95–119. Berlin, 1983.
- Ditten 1993.** H. Ditten. *Ethnische Verschiebungen zwischen der Balkanhalbinsel und Kleinasien vom Ende des 6. bis zur zweiten Hälfte des 9. Jahrhunderts.* Berl. Byzant. Arbeiten. Deutsche Ak. der Wiss. zu Berlin, Institut für Griech.-Röm. Altertumskunde, 59. Berlin, 1993.
- Djurić 1972.** V. Djurić. "La peinture murale de Resava, ses origines et sa place dans la peinture byzantine." In *L'école de Morava et son temps, Symposium de Resava, 1968*, 277–91. Belgrade, 1972.
- Djurić 1975.** V. J. Djurić. "Mali Grad – Sv. Atanasije u Kosturu - Borje." *Zograf* 6 (1975): 31–50.
- Djurić 1993.** V. J. Djurić. "Nerezi." *Lexikon des Mittelalters*, vol. 6, 1095. Munich and Zürich, 1993.
- DOP. Dumbarton Oaks Papers.**
- Doucoux and Lemerle 1938.** H. Doucoux and P. Lemerle. "L'acropole et l'enceinte haute de Philippe." *BCH* 62 (1938): 4–19.
- Drakopoulou 1996.** E. Drakopoulou. "Η σερβική παρουσία στην Καστοριά τις παραμονές της τουρκικής κατάκτησης." In *Βυζάντιο και Σερβία κατά τον 18' αιώνα*, 89–97. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Διεθν. Συμπόσια, 3. Athens, 1996.
- Drakopoulou 1997.** E. Drakopoulou. *Η πόλη της Καστοριάς τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή (12ος–16ος αι.). Ιστορία – Τέχνη – Επιγραφές.* Τετράδια Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, 5. Athens, 1997.
- Drakopoulou 2003.** E. Drakopoulou. "Les 'honorable archontes', donateurs à Kastoria post-byzantine." *DChAE* 24 (2003): 267–74.
- Drakopoulou 2005.** E. Drakopoulou. "Inscriptions de la ville de Kastoria (Macédoine) du 16e au 18e siècle: tradition et adaptation." *REB* 63 (2005): 5–40.
- Drakopoulou and Loukaki 1989.** E. Drakopoulou and M. Loukaki. "Ανέκδοτη επιστολή του Γρηγορίου Αντιόχου προς τον επίσκοπο Καστορίας στα τέλη του 12ου αιώνα. Παρατηρήσεις στην εκκλησιαστική ιστορία της πόλης." *Βυζαντικά* 9 (1989): 119–37.
- Drandakis 1955.** N. V. Drandakis. "Τοιχογραφία ναϊσκών του Μυστρά." In *Πεπραγμένα του 8' Διεθνούς Βυζαντιολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, 12–19 Απριλίου 1953*, edited by S. Kyriakidis, A. Xyngopoulos, and P. Zepos, vol. I, 154–78. Ελληνικά. Παράρτημα, 9. Athens, 1955.
- Drandakis 1979–85.** N. V. Drandakis. "Οι τοιχογραφίες του ΒΑ παρεκκλήσιου της Αγίας Σοφίας Μυστρά." In *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών* 28 (1979–85): 469–501.
- Drandakis 1987–88.** N. V. Drandakis. "Ο Αϊ Γιαννάκης του Μυστρά." *DChAE* 14 (1987–88): 61–82.
- Dräseke 1892.** J. Dräseke, "Nikolaos von Methone." *BZ* 1 (1892): 438–78
- Drosogianni 1966.** F. Drosogianni. "Βυζαντινά τοιχογραφία εντός λαξευτού τάφου εν Βερούα." In *Χαριστήριον εις Αναστάσιον Κ. Ορλάνδον*, vol. 2, 392–420. Athens, 1966.
- Drosos 1997.** N. Drosos, Archimandrite. "Η αρχαία Μελίβοια." In *Σελίδες από την Ιστορία του χωριού Μελίβοια της Αγιάς (της Παλαιάς Θανάτου Χώρας). Πρακτικά της Ημερίδας 'Η Ιστορική Μελίβοια.'* Αγιοκαμπος, 6 Αυγούστου 1996, edited by D. K. Agraphtiotis, 15–24. Meliboia, 1997.
- Drougou and Touratsoglou 1980.** S. Drougou and I. Touratsoglou. *Ελληνιστικοί λαξευτοί τάφοι Βερούας.* Δημοσ. του Αρχ. Δελτ., 28. Athens, 1980.
- Drpic 2008.** I. Drpic. "Art, Hesychasm, and Visual Exegesis, Parisinus Graecus 1242 Revisited." *DOP* 62 (2008): 217–47.
- Duchesne 1879.** L. Duchesne. "Inscription chrétienne de Tanagre." *BCH* 3 (1879): 144–46.
- Dufrenne 1970.** S. Dufrenne. *Les programmes iconographiques des églises Byzantines de Mistra.* Bibliothèque des Cah. Arch., 4. Paris, 1970.
- Dunn 1977.** M. Dunn. "Evangelisation or Repentance? The Re-Christianization of the Peloponnese in the Ninth and Tenth Centuries." In *Studies in Church History* 14 (1977): 71–86.
- Dunn 1994.** A. Dunn. "The transition from polis to kastron in the Balkans (III–VII cc.): general and regional perspectives." *Byzantine and Modern Greek Studies* 18 (1994): 60–80.
- Dunn 1995.** A. Dunn. "Historical and Archaeological Indicators of Economic Change in Middle Byzantine Boeotia and Their Problems." In *Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Λειβαδιά, 6–10 Σεπτεμβρίου 1992 = EEBM 2/2* (1995): 755–74.
- Dunn 2004.** A. Dunn. "A Byzantine fiscal official's seal from Knossos excavations and the archaeology of dark age cities." In *Creta Romana e Protobizantina. Atti del Congresso Internazionale. Iraklion, 23–30 Settembre 2000*, edited by M. Livadiotti and I. Simiakaki, vol. I, 139–46. Padua, 2004.
- Duval and Popović 1984.** N. Duval and V. Popović. "Urbanisme et topographie chrétienne dans les provinces septentrionales de l'Illyricum." In *Xe CIAC* 1984, vol. 1, 541–79.
- EEBM. Επετηρίς της Εταιρείας Βοιωτικών Μελετών.**
- EEBS. Επετηρίς της Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών.**
- Eleftheriou and Skagkos 2012.** E. P. Eleftheriou and N. I. Skagkos. "Σωστική ανασκαφή στη θέση Εκκλησιαστές Βουτινάων Λακωνίας." In *1ο Διεθνές Συνέδριο, Το Αρχαιολογικό Έργο στην Πελοπόννησο. Τρίπολη, 7–11 Νοεμβρίου 2012* (in press).
- Emmanuel 2003.** M. Emmanuel. "Η Αγία Σοφία του Μυστρά. Παρατηρήσεις στις τοιχογραφίες και στο εικονογραφικό πρόγραμμα." In *Μίλητος Γαρίδης (1926–1996). Αφιέρωμα*, 153–98. Ioannina, 2003.
- Entwistle 2002.** Ch. Entwistle. "Byzantine Weights." In *Laiou* 2002, vol. 2, 611–14.
- Epstein 1982.** A. W. Epstein. "Frescoes of the Mavriotissa near Kastoria: Evidence of Millenerism and Anti-Semitism in the Wake of the First Crusade." *Gesta* 21/1 (1982): 21–29.
- Etzeoglou 1982a.** R. Etzeoglou. "Karyoupolis. Une ville Byzantine désertée.
- Esquisse de géographie historique du nord-est du Magne." *Byzantion* 52 (1982): 83–123.
- Etzeoglou 1982b.** R. Etzeoglou. "Quelques remarques sur les portraits figurés dans les églises de Mistra." In *XVI. Internationaler Byzantinistenkongress. Wien, 4.–9. Oktober 1981. Akten II/5 = JÖB* 32/5 (1982): 513–21.
- Etzeoglou 2005a.** R. Etzeoglou. "Έγγραφή έν Μυζιθρά." Βιβλιογραφικές δραστηριότητες στον Μυστρά κατά τον 13ο και τον 14ο αιώνα." *DChAE* 26 (2005): 181–98.
- Etzeoglou 2005b.** R. Etzeoglou. "The Cult of the Virgin Zoodochos Pege at Mistra." In *Images of the Mother of God. Perceptions of the Theotokos in Byzantium*, edited by M. Vassilaki, 239–49. Aldershot, 2005.
- Etzeoglou 2009.** R. Etzeoglou. "Κείμενο και εικόνα: Παραστάσεις στο νάρθηκα του ναού της Οδηγήτριας στον Μυστρά." In *Ψηφίδες. Μελέτες Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Τέχνης στη Μνήμη της Στέλλας Παπαδάκη-Οεκλανδ*, edited by O. Gratziou and C. Loukos, 133–44. Herakleion, 2009.
- Etzeoglou 2013.** R. Etzeoglou. *Ο ναός της Οδηγήτριας του Βροντοχίου στον Μυστρά. Οι τοιχογραφίες του νάρθηκα και η λειτουργική χρήση του χώρου.* Πραγματεία της Ακαδημίας Αθηνών, 67. Athens, 2013.
- Eugenidou 1988.** D. Eugenidou. "Servia and Moglena. Two Byzantine cities of Macedonia." *Ιστοριογεωγραφικά* 2 (1988): 15–22.
- Eugenidou 2001.** *Μομενβασιά. Αντικείμενα-Περιβάλλον-Ιστορία. Η Αρχαιολογική Συλλογή*, edited by D. Eugenidou. Athens, 2001.
- Eustathios 1961.** *Eustazio di Tessalonica, La espugnazione di Tessalonica*, edited by S. Kyriakidis. Testi e monumenti. Testi, 5. Palermo, 1961.
- Evangelidis 1937.** D. Evangelidis. "Εικονομαχία μνημεία εν Θεσσαλονίκη." *AE* (1937): 341–51.
- Evangelidis 1954.** D. Evangelidis. *Η Παναγία των Χαλκίων.* Δημοσ. της Ετ. των Φιλών της Βυζ. Μακεδονίας, 4. Thessalonike, 1954.
- Expositio 1966.** *Expositio totius mundi et gentium*, edited by J. Rougé. Sources chrétiennes, 124. Paris, 1966.
- Fabricius 1890.** E. Fabricius. *Theben; eine Untersuchung ueber die Topographie und Geschichte der Hauptstadt Boeotiens.* Freiburg, 1890.
- Faraklas 1996.** N. Faraklas. "Θηβαϊκά." *AE* 135 (1996): 1–238.
- Fedalto 1974.** G. Fedalto. "La chiesa latina nel regno di Thessalonica 1204–1224, 1423–1430." *EEBS* 41 (1974): 88–102.
- Fedalto 1981–82.** G. Fedalto. "Annotazioni sui vescovadi latini della Morea franca e il rescavocado latino di Corinto, durante il secolo XIII." In *Πρακτικά του Β' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Πάτρα, 25–31 Μαΐου 1980*, vol. II, 296–304. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 8. Athens, 1981–82.
- Feissel 1987.** D. Feissel. "Inscriptions de Thessalie. Première partie: inscriptions de IVe au VIe siècle." *TM* 10 (1987): 359–67 and 387–93.
- FelRav. Felix Ravenna.**
- Forbes 1958.** J. Forbes. *Studies in Ancient Technology*, vol. 6, *Heat and Heating: Refrigeration, the Art of Cooling and Producing Cold: Light.* Leiden, 1958.
- Foss 2002.** C. Foss. "Life in City and Country." In *The Oxford History of Byzantium*, edited by C. Mango, 71–95. Oxford, 2002.
- Foss 2003.** C. Foss. "Pilgrimage in Medieval Asia Minor." *DOP* 56 (2003): 129–51.
- Foss and Cutler 1991.** C. Foss and A. Cutler. "Cities." *ODB*, vol. 1, 464–66.
- Foss and Winfield 1986.** C. Foss and D.

- Winfield. *Byzantine Fortifications*. Pretoria, 1986.
- Fountoukou 1985**. M. Fountoukou. "Παρατηρήσεις στο αμυντικό σύστημα των τειχών της Θεσσαλονίκης." *Η Θεσσαλονίκη* 1 (1985): 111–57.
- Fowden 1999**. E. Fowden. "Greece." In Boersock, Brown, and Grabar 1999, 475–76.
- François and Spieser 2002**. V. François and J.-M. Spieser. "Pottery and Glass in Byzantium." In Laiou 2002, vol. 2, 593–609.
- Frantz 1965**. A. Frantz. "From Paganism to Christianity in the Temples of Athens." *DOP* 19 (1965): 187–205.
- Frantz 1971**. A. Frantz. *The Middle Ages in the Athenian Agora*. Excavations at the Athenian Agora. Picture book, 7. Princeton, N.J., 1971.
- Frantz 1979**. A. Frantz. "Did Julian the Apostate rebuild the Parthenon?" *AJA* (1979): 395–401.
- Frantz 1988**. A. Frantz. *Late Antiquity*. The Athenian Agora, XXIV. Princeton, N.J., 1988.
- Friesen 2010**. S. J. Friesen. "Second Thessalonians, the Ideology of Epistles, and the Construction of Authority: Our Debt to the Forger." In Nasrallah et al. 2010, 189–210.
- Galani-Krikou 1992**. M. Galani-Krikou. "Συμβολή στην κυκλοφορία των μεσαιωνικών νομισμάτων στο Δεσποτάτο της Ηπείρου (1204–1449)." In Chrysos 1992, 125–61.
- Galani-Krikou 1997**. M. Galani-Krikou. "Θήβα: 10ος–14ος αιώνας. Η νομισματική μαρτυρία από την Αγία Τριάδα." *Σύμμεικτα* 11 (1997): 113–50.
- Galani-Krikou 1998**. M. Galani-Krikou. "Θήβα, 6ος–15ος αιώνας. Η νομισματική μαρτυρία από το Πολιτιστικό Κέντρο." *Σύμμεικτα* 12 (1998): 141–70.
- Geanakoplos 1953**. D. J. Geanakoplos. "Greco-Latin relations on the eve of the Byzantine restoration: the Battle of Pelagonia–1259." *DOP* 7 (1953): 99–141.
- Gell 1827**. W. Gell. *The itinerary of Greece, containing one hundred routes in Attica, Boeotia, Phokis, Locris and Thessaly*. 2 vols. London, 1827.
- Gelzer 1902**. H. Gelzer. *Der Patriarchat von Achrida. Geschichte und Urkunden*. Leipzig, 1902.
- Georgopoulou-Verra 1980**. M. Georgopoulou-Verra. "Ψηφιδωτό δάπεδο από τη Θήβα." *AAA* 13 (1980): 139–52.
- Georgopoulou-Verra 2002**. M. Georgopoulou-Verra. "Η πρώτη οικοδομική φάση του κάστρου της Πάτρας." In Themelis and Konti 2002, 161–73.
- Georgopoulou-Verra 2005**. M. Georgopoulou-Verra. "Το κόστρο της Πάτρας." In *Πάτρα από την Αρχαιότητα έως σήμερα*, edited by T. E. Sklavenitis and K. S. Staikos, 100–27. Athens, 2005.
- Georgopoulou-Verra et al. 1997**. M. Georgopoulou-Verra, Z. Mylona, K. Skarmoutsou, D. Athanasoulis, A. Koumoussi, D. Rigakou, A. Moutzali, F. Cooper, J. Alchermes, T. E. Gregory, C. K. Williams, II., et al. "6η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 52 (1997): *Chronika* B1, 313–50.
- Georgopoulou-Verra et al. 2000**. M. Georgopoulou-Verra, A. Moutzali, Z. Mylona, K. Skarmoutsou-Dimitropoulou, D. Rigakou, A. Koumoussi, D. Athanasoulis, and T. E. Gregory. "6η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 55 (2000): *Chronika* B1, 347–75.
- Georgopoulou-Verra et al. 2001–4**. M. Georgopoulou-Verra, A. G. Moutzali, A. Koumoussi, K. Skarmoutsou, D. Athanasoulis, D. Rigakou, and T. E. Gregory. "6η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 56–59 (2001–4): *Chronika* B4, *Πελοπόννησος*, 579–614.
- Gerola 1905–32**. G. Gerola. *Monumenti Veneti nell'isola di Creta*. 4 vols. Venice, 1905–32.
- Gerolymatou 1997**. M. Gerolymatou. "Η Θήβα κέντρο εμπορίου και επικοινωνιών τον 12ο αιώνα." *Σύμμεικτα* 11 (1997): 97–111.
- Gerolymatou 2008**. M. Gerolymatou. *Αγορές, έμποροι και εμπορία στο Βυζάντιο (9ος–12ος αι.)*. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστι. Βυζ. Ερευν. Μονογραφίες, 9. Athens, 2008.
- Gerousi 2007**. E. Gerousi. "Ανασκαφή παλαιοχριστιανικού θηνού Διστόμου." *ADelt* (2007) (in press).
- Gerstel 2003**. S. Gerstel. "Civic and Monastic Influences on Church Decoration in Late Byzantine Thessalonike." *DOP* 57 (2003): 225–39.
- Gerstel 2013**. S. E. J. Gerstel. "Mapping the Boundaries of Church and Village. Ecclesiastical and Rural Landscapes in the Late Byzantine Peloponnese." In *Viewing the Morea: Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, edited by S. E. J. Gerstel, 335–68. Washington, D.C., 2013.
- Ghini-Tsofopoulou 2001**. E. Ghini-Tsofopoulou. "Τα 'Μεσόγεια' από την επικράτηση του Χριστιανισμού έως την Οθωμανική κατάκτηση." In *Μεσογεία. Ιστορία και πολιτισμός των Μεσογείων Αττικής*, edited by G. Aikaterinidis, 148–97. Athens, 2001.
- Ghini-Tsofopoulou et al. 2001–4**. E. Ghini-Tsofopoulou, Ch. Koilakou, K. Karathanasi, D. Petrou, and G. Kakavas. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 56–59 (2001–4): *Chronika* B2, *Στερεά Ελλάδα–Θεσσαλία*, 15–68.
- Ghini-Tsofopoulou et al. 2012**. E. Ghini-Tsofopoulou, Ch. Koilakou, Ai. Pantelidou, and A. Kavvadia. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." In Andreadaki-Vlazaki 2012, 33–40.
- Gialouri 2006**. A. Gialouri. "Αγροικία–Βιοτεχνική εγκατάσταση στη θέση 'Άγ. Δημήτριος' Καινούργιου Ν. Φθιώτιδος." *Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας* 2/II (2006): 1247–64.
- Giannopoulos 1969–70**. I. Giannopoulos. "Η Περιήγηση του Εβλήδι Τσελεμπί ανά την Ελλάδα." *Επετηρίς Εταιρείας Στερεοελληνικών Μελετών* 2 (1969–70): 139–98.
- Giannopoulos 1989**. Ph. Giannopoulos. *Διδυμότειχο–Ιστορία ενός βυζαντινού οχυρού*. Athens, 1989.
- Giannopoulos 1999–2000**. P. A. Giannopoulos. "Ιστορικές πληροφορίες του Θεοδώρου Νικαίας για την Αργολιδα." *Βυζαντινός Δόμος* 10–11 (1999–2000): 149–62.
- Gigourtakis 2004**. N. Gigourtakis. *Βυζαντινές οχυρώσεις στην Κρήτη κατά τη Β' Βυζαντινή περίοδο (961–1204)*. M.A. thesis. Rethymnon, 2004.
- Gill 1970**. J. Gill. "Emperor Andronicus II and Patriarch Athanasius I." *Βυζαντινά* 2 (1970): 13–19.
- Ginouvés 1957**. R. Ginouvés. "La mosaïque de mois à Argos." *BCH* 81 (1957): 216–68.
- Gkioles 2005**. N. Gkioles. *Η Αθήνα στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, Πολεοδομική εξέλιξη*. Athens, 2005.
- Gkioles 2006**. N. Gkioles. "Αγιοθηγοικό κείμενο και εικόνα. Η περίπτωση του ψηφιδωτού της Μονής Λατόμου στη Θεσσαλονίκη." *EEBS* 42 (2006): 205–26.
- Gouma-Peterson 1976**. Th. Gouma-Peterson. "The Parekklesion of St. Euthymios in Thessaloniki: Art and Monastic Policy under Andronicos II." *Art Bulletin* 58 (1976): 168–83.
- Gouma-Peterson 1991**. Th. Gouma-Peterson. "The Parekklesion of St. Euthymios in Thessaloniki: Patrons, Workshops and Style." In *The Twilight of Byzantium. Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire*, edited by S. Čurčić and D. Mouriki, 111–29. Princeton, N.J., 1991.
- Gounaris 1984**. G. Gounaris. "Le problème de l'existence de deux ambons dans l'Octogone des Philippines." In *Xe CIAC* 1984, vol. II, 133–40.
- Gounaris 1990**. G. Gounaris. *Το θαλασίο και τα βόρεια προσκίματα του Οκταγώνου των Φιλίππων*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 112. Athens, 1990.
- Gounaris 1997**. V. K. Gounaris. "Θεσσαλονίκη, 1830–1912: Ιστορία, οικονομία και κοινωνία." In *Τοις αγαθοίς βασιλεύουσα. Θεσσαλονίκη, Ιστορία και Πολιτισμός*, edited by I. K. Chasiotis, 117–33. Thessalonike, 1997.
- Gounaris 1999**. G. Gounaris. *Εισαγωγή στην Παλαιοχριστιανική Αρχαιολογία, Α', Αρχιτεκτονική*. Thessalonike, 1999.
- Gounaris and Velenis 1996**. G. Gounaris and G. Velenis. "Πανεπιστημιακή ανασκαφή Φιλίππων 1988–1996." *AEMΘ* 10B (1996): 719–33.
- Gounaris et al. 1981**. G. Gounaris, A. Mentzos, A. Bakirtzis, Ch. Bakirtzis, and E. Pelekanidou. "Ανασκαφή Οκταγώνου Φιλίππων." *PAE* (1981): 8–17.
- Gounaris et al. 1982**. G. Gounaris, A. Mentzos, A. Bakirtzis, Ch. Bakirtzis, and E. Pelekanidou. "Ανασκαφή Οκταγώνου Φιλίππων." *PAE* (1982): 31–42.
- Gounaris et al. 1983**. G. Gounaris, A. Mentzos, A. Bakirtzis, Ch. Bakirtzis, and E. Pelekanidou. "Ανασκαφή Οκταγώνου Φιλίππων." *PAE* (1983) A': 30–34.
- Grabar 1962**. A. Grabar. "Recherches sur les sources juives de l'art paléochrétien." *CArch* 12 (1962): 115–52.
- Grabar 1984**. A. Grabar. *L'iconoclasme byzantin. Le dossier archéologique*. Paris, 1984.
- Grabar and Manousakas 1979**. A. Grabar and M. Manousakas. *L'illustration du manuscrit de Skylitzes*. Bibliothèque de l'Institut hellénique d'études byzantines et post-byzantines de Venise, 10. Venice, 1979.
- Granstrom et al. 1976**. E. Granstrom, I. Medvedev, and D. Papachryssanthou. "Fragment d'un Praktikon de la région d'Athènes (avant 1204)." *REB* 34 (1976): 5–44.
- Graziou 2006**. O. Graziou. "... προς δόξαν της εκκλησίας και της Πατρίδος, Το Χριστιανικών Αρχαιολογικών Μουσείων και ο Γεώργιος Λαμπάκης." In Athens 2006, 37–52.
- Gravani 2007**. K. Gravani. "Ανασκαφικές μαρτυρίες για το συνοικισμό στη Νικόπολη." In Zachos 2007, vol. 1, 101–22.
- Grégoire 1934**. H. Grégoire. "Une Epigramme Gréco-Bulgare." *Byzantion* 9 (1934): 795–99.
- Gregorovius 1889**. F. Gregorovius. *Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter von der Zeit Justinians bis zur türkischen Eroberung*. Stuttgart, 1889.
- Gregory 1979**. T. Gregory. "The Late Roman Wall at Corinth." *Hesperia* 48 (1979): 264–80.
- Gregory 1982**. T. Gregory. "Fortification and Urban Design in early Byzantine Greece." In *City, Town and Countryside in the Early Byzantine Era*, edited by R. L. Holmlfelder, 43–64. New York, 1982.
- Gregory 1984**. T. Gregory. "Diporto: An Early Byzantine maritime settlement in the gulf of Corinth." *DChAE* 12 (1984), 287–304.
- Gregory 1987**. T. Gregory. "The early Byzantine Fortifications of Nikopolis in comparative perspective." In Chrysos 1987, 253–61.
- Gregory 1993**. T. E. Gregory. *The Hexamilion and the Fortress*. Isthmia, V. Princeton, N.J., 1993.
- Guiglia Guidobaldi 1987**. A. Guiglia Guidobaldi. "Il mosaico dell' ambone della basilica B di Nicopolis." In Chrysos 1987, 279–93.
- Hadjiminaglou 1980**. G. Hadjiminaglou. "L'église de la Théotokos au cimetière d'Argos." In *Études Argiennes*, 493–99. BCH. Suppl., VI. Paris, 1980.
- Haldon 1997**. J. F. Haldon. *Byzantium in the 7th century. The transformation of a culture*. Cambridge, 1997.
- Halkin 1959–60**. F. Halkin. "Le règne de Constantin d'après la chronique inédite du Pseudo-Syméon." *Byzantion* 29–30 (1959–60): 7–27.
- Hallensleben 1969**. H. Hallensleben. "Untersuchungen zur Genesis und Typologie des 'Mistratypus.'" *Marburger Jahrbuch für Kunstwissenschaft* 18 (1969): 105–18.
- Hammond 1972a**. M. Hammond. *The City in the Ancient World*. Cambridge, Mass., 1972.
- Hammond 1972b**. N. G. L. Hammond. *A History of Macedonia*. Oxford, 1972.
- Hammond and Walbank 1988**. N. G. L. Hammond and F. W. Walbank. *A History of Macedonia, III: 336–167 B.C.* Oxford, 1988.
- Hatzopoulos 1990**. M. B. Hatzopoulos. "Χώρα και κόμης της Βέροιας." In *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη, Πόλις και χώρα στην Αρχαία Μακεδονία και Θράκη, Πρακτικά Αρχαιολογικού Συνεδρίου. Καβάλα, 9–11 Μαΐου 1986*, 57–67. Thessalonike, 1990.
- Hayes 1972**. J. W. Hayes. *Late Roman Pottery*. London, 1972.
- Hellenkemper 1987**. H. Hellenkemper. "Die byzantinische Stadtmauer von Nikopolis in Epeiros. Ein kaiserlicher Bauauftrag des 5. oder 6. Jahrhunderts." In Chrysos 1987, 243–51.
- Hellenkemper-Salies 1987**. G. Hellenkemper-Salies. "Zu Stil und Ikonographie in den frühbyzantinischen Mosaiken von Nikopolis." In Chrysos 1987, 295–310.
- Herrin 1970**. J. Herrin. "The Collapse of the Byzantine Empire in the Twelfth Century. A Study of Mediaeval Economy." *University of Birmingham Hist. Journal* 12 (1970): 188–203.
- Herrin 1973**. J. Herrin. "Aspects of the Process of Hellenization in the Early Middle Ages." *BSA* 68 (1973): 113–26 (reprinted in Herrin 2013, 33–57).
- Herrin 1975**. J. Herrin. "Realities of Provincial Government: Hellas and Peloponnesos, 1180–1205." *DOP* 29 (1975): 253–84 (reprinted in Herrin 2013, 58–110).
- Herrin 2001**. J. Herrin. *Women in purple: three Byzantine empresses*. London, 2001.
- Herrin 2013**. J. Herrin. *Margins and Metropolis. Authority across the Byzantine empire*. Princeton, N.J., 2013.
- Herrin 2013a**. J. Herrin. "The ecclesiastical organization of Central Greece at the time of Michael Choniates. New Evidence from the codex Atheniensis 1371." In Herrin 2013, 103–10.
- Hirshfeld 1999**. Y. Hirshfeld. "Habitat." In Boersock, Brown, and Grabar 1999, 258–72.
- Honigmann 1939**. E. Honigmann. "La liste originale des pères de Nicée." *Byzantion* 14 (1939): 17–76.
- Hunger 1990**. H. Hunger. "Athen in Byzanz:

- Traum und Realität." *JÖB* 40 (1990): 43–61.
- Husluck 1911.** F. W. Husluck. "The Latin monuments of Chios." *BSA* (1911): 137–84.
- Hutter 1982.** I. Hutter. *Corpus der byzantinischen Miniaturenhandschriften*, 3.1: *Oxford Bodleian Library III*. Stuttgart, 1982.
- Iatridou 1976.** E. Iatridou. "Επιμελητεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Βόλου." *ADelt* 31 (1976): *Chronika* B1, 189–92.
- IEE.** *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*. IG. *Inscriptiones Graecae*.
- Ilieva 1991.** A. Ilieva. *Frankish Morea (1205–1262). Socio-cultural Interaction between the Franks and the Local Population*. Historical monographs, 9. Athens, 1991.
- Ioannidaki et al. 1986.** E. Ioannidaki, S. Choulia, A. Dina, A. Smpyraki-Kalantzi, and S. Sdrolia. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 41 (1986): *Chronika*, 79–99.
- Ioannidou-Karetsou 2008.** *Ηράκλειο. Η άγνωστη ιστορία της αρχαίας πόλης*, edited by A. Ioannidou-Karetsou, Herakleion, 2008.
- Ioannidou-Karetsou 2008a.** A. Ioannidou-Karetsou. "Ιστορικά και Αρχαιολογικά Σύμμεικτα." In Ioannidou-Karetsou 2008, 27–105.
- Irmscher 1987.** J. Irmscher. "Nikopolis in der Reiseliteratur der Türkenzeit." In Chrysoy 1987, 369–94.
- Ivson 1996.** E. Ivson. "Burial and Urbanism at Late Antique and Early Byzantine Corinth (c. 400–700)." In *Towns in Transition, Urban Evolution in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, edited by N. Christie and S. T. Loseby, 99–125. Aldershot, 1996.
- Ivson 2000.** E. Ivson. "Urban Renewal and Imperial Revival (730–1025)." *ByzF* 26 (2000): 1–46.
- Jacoby 1991–92.** D. Jacoby. "Silk in Western Byzantium before the Fourth Crusade." *BZ* 84–85 (1991–92), 452–500.
- Jacoby 2003.** D. Jacoby. "Foreigners and the Urban Economy in Thessalonike, ca. 1150–ca. 1450." *DOP* 57 (2003): 85–132.
- Janin 1958.** R. Janin. "L'église latine à Thessalonique de 1204 à la conquête turque." *REB* 16 (1958): 207–10.
- Janin 1975.** R. Janin. *Les églises et les monastères des grands centres byzantins (Bithynie, Hellespont, Latros, Galésios, Trébizonde, Athènes, Thessalonique)*. *Géographie ecclésiastique de l'Empire byzantin*, 2. Paris, 1975.
- Jaubert 1975.** P. A. Jaubert. *La Géographie d'Edrisi*. Amsterdam, 1975.
- Jeffreys 2013.** E. Jeffreys. "The Morea through the Prism of the Past." In *Viewing the Morea: Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, edited by S. E. J. Gerstel, 9–21. Washington, D.C., 2013.
- JHS.** *The Journal of Hellenic Studies*.
- JÖB.** *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*.
- John Geometres 1863.** *Carmina varia*. PG 106 (1863): coll. 901–1002.
- John Kaminates 1973.** *Ioannis Caminatae de expugnatione Thessalonicae*, edited by G. Böhling. CFHB, 4. Berlin, 1973.
- John Kaminates 2000.** *John Kaminates, The Capture of Thessaloniki*, translation, introduction, and notes by D. Fendo and A. Fotiou. Byzantina Australiensia, 12. Perth, 2000.
- John Kantakouzenos 1828–32.** *Ioannis Cantacuzeni Eximperatoris Historiarum Libri IV Graece et Latine*, edited by L. Schopen. 3 vols. CSHB. Bonn, 1828–32.
- John Mauropous 1882.** *Johannis Euchaitarum metropolitae quae supersunt in cod. Vaticano graeco 676*, edited by P. de Lagarde and J. Bollig. Berlin, 1882.
- John of Damascus 1981.** John of Damascus, *De haeresibus*, edited by P. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 4. Patristische Texte und Studien, 22. Berlin 1981, 19–67.
- JRS.** *The Journal of Roman Studies*.
- Kakouris et al. 1978.** I. Kakouris, Ai. Giaouri, and A. Moutzali. "Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Σπάρτης." *ADelt* 33 (1978): *Chronika* B1, 103–107.
- Kakouris et al. 2004.** *Θωράκιον. Αφιέρωμα στη μνήμη του Παύλου Λαζαρίδη*, edited by I. Kakouris, S. Choulia, and J. Albani, Athens, 2004.
- Kalaitzakis 1996.** Ph. Kalaitzakis. "Η Θήβα στη διάρκεια των σκοτεινών χρόνων (τέλη 6ου–τέλη 9ου αι.)." *Βυζαντινά Μελέται* 2 (1996): 603–45.
- Kalaitzakis 1997.** Ph. Kalaitzakis. "Η Βοιωτική Εκκλησία στη διάρκεια του 10ου αι." *Βυζαντινά* 17 (1997): 420–36.
- Kalamara 2000.** P. Kalamara. "Le costume à Mistra à la fin de la période Paléologue: données provenant de la fouille des tombes de Sainte Sophie." In Martiniani-Reber 2000, 105–18.
- Kalamara 2005.** *Ιστορίες Θρησκευτικής Πίστης στη Μάνη*, edited by P. Kalamara. Δίκτυο Μουσείων Μάνης, 2. Athens, 2005.
- Kalamara and Roumeliotis 2004.** *Μανάτικοι Οικισμοί*, edited by P. Kalamara and N. Roumeliotis. Athens, 2004.
- Kalamara and Valansot 2000.** P. Kalamara and O. Valansot. "Les tissus de Sainte Sophia de Mistra: techniques de fabrication et armures." In Martiniani-Reber 2000, 119–32.
- Kaldellis 2007.** A. Kaldellis. *Hellenism in Byzantium. The Transformations of Greek Identity and the Reception of the Classical Tradition*. Cambridge and New York, 2007.
- Kaldellis 2009.** A. Kaldellis. *The Christian Parthenon: Classicism and Pilgrimage in Byzantine Athens*. Cambridge, 2009.
- Kalliga 2003.** H. Kalliga. *Η Βυζαντινή Μονεμβασιά και οι πηγές της ιστορίας της*. Athens, 2003.
- Kalliga 2010.** H. Kalliga. *Μονεμβασιά. Μία βυζαντινή πόλις-κράτος*. Athens, 2010.
- Kalligas 1990.** H. Kalligas. *Byzantine Monemvasia. The Sources*. Introduction by Sir Steven Runciman. Monemvasia, 1990.
- Kalligas and Kalliga 1985–86.** A. Kalligas and H. Kalliga. "Το σπίτι του Λάσκαρη στο Μυστρά." *DChAE* 13 (1985–86): 261–78.
- Kalopissi-Verti 1984.** S. Kalopissi-Verti. "Tendenze stilistiche della pittura monumentale in Grecia durante il XIII secolo." *CorsRav* 31 (1984): 221–53.
- Kalopissi-Verti 1992.** S. Kalopissi-Verti. *Dedicatory inscriptions and donor portraits in thirteenth-century churches of Greece*. Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse, Denkschr., 226. Veröff. der Kommission für die TIB, 5. Vienna, 1992.
- Kalopissi-Verti 2003.** S. Kalopissi-Verti. "Church Inscriptions as Documents: Chrysobulls–Ecclesiastical Acts–Inventories–Donations–Wills." *DChAE* 24 (2003): 79–88.
- Kambouri-Vamvoukou 1984.** M. Kambouri-Vamvoukou. "Αρχιτεκτονικά γλυπτά από τον Άγιο Μηνά Θεσσαλονίκης." In *Xe CIAC* 1984, vol. II, 225–40.
- Kambouri-Vamvoukou 1989.** M. Kambouri-Vamvoukou. "Ο ναός του Αγίου Μηνά στη Θεσσαλονίκη. Νέος τύπος εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής." In *Εκκλησίες στην Ελλάδα μετά την Άλωση*, vol. 3, 13–31. Athens, 1989.
- Kambouroglous 1889.** D. Kambouroglous. *Ιστορία των Αθηνών*. 2 vols. Athens, 1889.
- Kamperidis 1993.** L. Kamperidis. *The Greek Monasteries of Sozopolis XIV–XVII centuries*. Institute for Balkan Studies, 242. Thessalonike, 1993.
- Kanaki and Papagianakis 2012.** E. Kanaki and E. Papagianakis. "Ανασκαφικές έρευνες στην περιοχή του παράκιου τείχους του Ηρακλείου." In Andrianakis et al. 2012, 356–63.
- Kanatsoulis 1953–55.** D. K. Kanatsoulis. "Το Κοινό των Μακεδόνων." *Μακεδονικά* 3 (1953–55): 27–102.
- Kanetakis 1994.** J. G. Kanetakis. *Το Κάστρο: Συμβολή στην πολεοδομική Ιστορία των Ιωαννίνων*. Athens, 1994.
- Kanta-Kitsou et al. 2008.** A. Kanta-Kitsou, O. Palli, and I. Anagnostou. *Αρχαιολογικό Μουσείο Ηγουμενίτσας*. Hegoumenitsa, 2008.
- Kaplan 1992.** M. Kaplan. *Les hommes et la terre. Byzance du VIe au XIe siècle: propriété et exploitation du sol*. Byzantina Sorbonensia, 10. Paris, 1992.
- Kappas and Fousteris 2006.** M. Kappas and G. Fousteris. "Επανεξέταση δύο ναών του Σοφικού Κορινθίας." *DChAE* 27 (2006): 61–72.
- Karadedos and Koukouli-Chrysanthaki 1993.** G. Karadedos and Ch. Koukouli-Chrysanthaki. "Σκέψεις για αναθηματικούς τοίχους και τις παρόδους του αρχαίου θεάτρου των Φιλιππών." *AEMΘ* 7 (1993): 519–27.
- Karadedos and Kourkoutidou-Nikolaidou 1997.** G. Karadedos and E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Ο ριπιδόσχημος άμβωνας των Φιλιππών: η πρόκληση της αποκατάστασης και της μουσειολογικής παρουσίαισής του." *AEMΘ* 11 (1997): 573–84.
- Karagianni 2005.** F. Karagianni. "Ανασκαφή άγνωστου βυζαντινού ναού στη Βέροια." *Βυζαντινά* 25 (2005): 403–21.
- Karagianni 2010.** F. Karagianni. *Οι Βυζαντινοί οικισμοί στη Μακεδονία μέσα από τα αρχαιολογικά δεδομένα (4ος–5ος αι.)*. Αφιέρωματα, 2. Thessalonike, 2010.
- Karagiorgou 2001a.** O. Karagiorgou. *Urbanism and Economy in Late Antique Thessaly (3rd–7th century A.D.): The archaeological Evidence*. 3 vols. Oxford, 2001. E-published in the National Archive of Ph.D. Theses of the EKT–The National Documentation Centre (<http://www.ekt.gr/en/>) under the address: <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/handle/10442/29000>.
- Karagiorgou 2001b.** O. Karagiorgou. "Demetrias and Thebes: the fortunes and misfortunes of two Thessalian port-cities in Late Antiquity." In *Recent Research in Late-Antique Urbanism*, edited by L. Laven, 182–215. Journal of Roman Archaeology Supplementary Series, 42. Portsmouth, 2001.
- Karagiorgou 2001c.** O. Karagiorgou. "The Late Roman 2 amphora: a container for the military *annona* on the Danubian border?" In *Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity*, edited by S. Kingsley and M. Decker, 129–66. Oxford, 2001.
- Karamesini-Oikonomidou 1975.** M. Karamesini-Oikonomidou. *Η Νομισματοκοπία της Νικοπόλεως*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 79. Athens, 1975.
- Karapidakis 2012.** N. E. Karapidakis. "Οι πόλεις των αρχόντων. Η δυναμική και τα όρια ενός τύπου αστικής ανάπτυξης. Ήπειρος, Αιτωλοακαρνανία, Μοριάς (13ος–16ος αι.)." In *Κιουσποουλου* 2012, 207–24.
- Karayannopoulos 1986.** I. Karayannopoulos. *L'inscription protobulgare de Direkler*. Comité national grec des études du Sud-Est Européen, Centre d'Études du Sud-Est Européen, 19. Athens, 1986.
- Karayannopoulos 1989.** I. Karayannopoulos. *Les Slaves en Macédoine. La prétendue interruption des communications entre Constantinople et Thessalonique du 7ème au 9ème siècle*. Comité national grec des études du Sud-Est Européen, Centre d'Études du Sud-Est Européen, 25. Athens, 1989.
- Karetsou et al. 2012.** A. Karetsou, M. Andreadaki-Vlazaki, E. Grammatikaki, M. Bredaki, and A. Kanta. "ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλησικών Αρχαιοτήτων." In Andreadaki-Vlazaki 2012, 311–16.
- Karouzos 1973.** Ch. Karouzos. *Ρόδος: ιστορία, μνημεία, τέχνη*. 2nd ed. Αρχαίοι τόποι και ιερά της Ελλάδος, 4. Athens, 1973.
- Karydas 1996.** N. Karydas. "Παλαιοχριστιανικές οικίες με τρικλίνο στη Θεσσαλονίκη." *AEMΘ* 10B (1996): 571–85.
- Karydas 2009.** N. Karydas. "Παλαιοχριστιανικές οικίες με τρικλίνο στη Θεσσαλονίκη μέρος II: δέκα χρόνια μετά." *AEMΘ. Επετειακός τόμος*, 127–41. Thessalonike, 2009.
- Kasdagli 2010.** A.–M. Kasdagli. "Νομισματα των μέσων χρόνων στην εκτός των μεσαιωνικών τειχών πόλη της Ρόδου." *Οδοδός* 9 (2010): 159–73.
- Kasdagli and Manousou-Della 2000.** A.–M. Kasdagli and K. Manousou-Della. "Νέες έρευνες στην οχύρωση της μεσαιωνικής πόλης του Αγίου Ιωάννη στην πόλη της Ρόδου." In *Rhodes, 2400 years*, vol. II, 327–40. Athens, 2000.
- Kassiano Bassos 1895.** *Geoponica sive Cassiani Bassi scholastici De re rustica eclogae*, edited by H. Beckh. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Leipzig, 1895.
- Katsaros 1989.** V. Katsaros. "Από την καθημερινή ζωή στο Δεσποτάτο της Ηπείρου, Η καμπύρα του μνηστοποίησης Ναυπάκτου Ιωάννη Απόκαυκου." In Angelidi 1989, 631–74.
- Katsioti and Archontopoulos 2000.** A. Katsioti and Th. Archontopoulos. "Το παρεκκλήσιο της οικογενείας των Αρμενιόπουλων στη Ρόδο και η τέχνη του τέλους του 12ου αιώνα στα Δωδεκάνησα." In *Rhodes, 2400 years*, vol. II, 375–86.
- Kautzsch 1936.** R. Kautzsch. *Kapitelstudien. Beiträge zu einer Geschichte des spätantiken Kapitells im Osten vom vierten bis ins siebte Jahrhundert*. Studien zur spätantiken Kunstgeschichte, 9. Berlin and Leipzig, 1936.
- Kavala and region.** *Α' Τοπικό Συμπόσιο: Η Καβάλα και η περιοχή της. Καβάλα 18–20/4/1977*. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 189. Thessalonike, 1980.
- Kazanaki-Lappa 2000.** M. Kazanaki-Lappa. "Η Αθήνα από την ύστερη Αρχαιότητα ως την τουρκική κατάκτηση." In *Αθήνα. Από την Κλασική Εποχή έως Σήμερα (5ος αι. π.Χ.–2000 μ.Χ.)*, edited by Ch. Bouras, M. B. Sakellariou, K. P. Staikos, and E. Touloupa, 194–209. Athens, 2000.
- Kazanaki-Lappa 2002.** M. Kazanaki-Lappa. "Medieval Athens." In Laiou 2002, vol. 2, 639–46.
- Kazhdan 1997.** A. Kazhdan. "The Formation of Byzantine Family Names in the Ninth and Tenth Centuries." *BSJ* 58 (1997): 90–110.
- Kazhdan and Constable 1982.** A. Kazhdan and G. Constable. *People and power in Byzantium*. Washington, D.C., 1982.
- Kazhdan and Nesbitt 1991.** A. Kazhdan and J. W. Nesbitt. "Olive." *ODB*, vol. 3, 1522–23.
- KChron.** *Κρητικά Χρονικά*.
- Kefallonitou 2001.** F. Kefallonitou. "Νεώτερα στοιχεία και παρατηρήσεις για την Παλαιοχριστιανική οχύρωση της Νικόπολης." In *Μεσαιωνική Ήπειρος. Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου (Ιωάννινα, 17–19 Σεπτεμβρίου 1999)*, 3–25. Ioannina, 2001.
- Kefallonitou 2007.** F. Kefallonitou. "Η

- ανασκαφή των παλαιοχριστιανικών τειχών της Νικόπολης." In *Zachos* 2007, vol. 1, 299–305.
- Kefallonitou and Gerolymou 2008.** F. Kefallonitou and C. Gerolymou. *Η βασιλική του Επισκόπου Δουμητίου στην Παλαιοχριστιανική Νικόπολη / The Basilica of the Bishop Doumetios in Early Christian Nicopolis*. Athens, 2008.
- Kefallonitou and Papadopoulou 1988.** F. Kefallonitou and B. Papadopoulou. "8η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 43 (1988): *Chronika*, 310–34.
- Kekamenos 1993.** *Στρατηγική Κεκαυμένου*, edited by D. Tsougarakis. Athens, 1993.
- Keramopoulos 1917.** A. D. Keramopoulos. "Θηβαϊκά." *ADelt* 3 (1917): 1–503.
- Keramopoulos 1926.** A. Keramopoulos. "Παλαιά Χριστιανικά και Βυζαντινά Ταφά εν Θήβαις." *ADelt* 10 (1926): 124–36.
- Khatchatrian 1962.** A. Khatchatrian. *Les Baptistères paléochrétiens*. Paris, 1962.
- Kiousopoulou 1993.** A. Kiousopoulou. "Lieux de communication et ville byzantine tardive: un essai de typologie." *BSI* 54/2 (1993): 279–87.
- Kiousopoulou 2003.** T. Kiousopoulou. "Η παρουσία των μοναστηρίων μέσα στις πόλεις κατά του παλαιοβυζαντινού χρόνου." In *Money and Market in the Palaiologan Era*, edited by N. Moschonas, 273–82. Athens, 2003.
- Kiousopoulou 2006.** T. Kiousopoulou. "Οι βυζαντινές σπουδές στην Ελλάδα." In Athens 2006, 25–36.
- Kiousopoulou 2012.** *Οι Βυζαντινές πόλεις 8ος–15ος αιώνας. Προοπτικές της έρευνας και νέες ερμηνευτικές προσεγγίσεις*, edited by T. Kiousopoulou. Rethymnon, 2012.
- Kiousopoulou 2012a.** T. Kiousopoulou. "Ασπίς και αγροί κατά την ύστερη Βυζαντινή εποχή." In Kiousopoulou 2012, 253–61.
- Kirsten 1958.** E. Kirsten. "Die byzantinische Stadt." In *Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten Kongress*, 1–48. Munich, 1958.
- Kirsten 1987.** E. Kirsten. "The Origins of the First Inhabitants of Nikopolis." In Chrysos 1987, 91–98.
- Kislinger 2001.** E. Kislinger. *Regionalgeschichte als Quellenproblem: Die Chronik von Monembasia und das sizilianische Demenna. Eine historisch-topographische Studie*. Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse, Denkschr., 294. Veröff. der Kommission für die TIB, 8. Vienna 2001.
- Kissas 1974.** S. Kissas. "Solunska umetnjacka porodisa Astrapa." *Zograf* 5 (1974), 35–37.
- Kissas 1980.** S. Kissas. "Les monuments serbes médiévaux à Thessalonique." *Zograf* 11 (1980): 29–43.
- Kissas 1987.** S. Kissas. "Umetnost u Solunu početkom XIII veka i Mileševsko slikarstvo." In *Mileševa dans l'histoire du peuple Serbe. Colloque scientifique international à l'occasion de 750 ans de son existence, Juin 1985*, edited by V. J. Djurić, 37–49. Academie serbe des sciences et des arts. Colloques scientifiques, XXXVIII. Classe des sciences historiques, 6. Belgrade, 1987.
- Kissas 1996.** S. Kissas. "A Sepulchral monument in Hagia Sophia, Thessaloniki." *Museum of Byzantine Culture* 3 (1996): 36–40.
- Kitzinger 1951.** E. Kitzinger. "Studies on Late Antiquity and Early Byzantine Floor Mosaics, 1. Mosaics of Nicopolis." *DOP* 6 (1951): 79–122.
- Kleinbower 1999.** W. E. Kleinbower. "Architecture." In Boersock, Brown, and Grabar 1999, 311–14.
- Koder 1973.** J. Koder. *Negroponte, Untersuchungen zur Topographie und Siedlungsgeschichte der Insel Euboa während der Zeit der Venezianerherrschaft*. Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse, Denkschr., 112. Veröff. der Kommission für die TIB, 1. Vienna, 1973.
- Koder 2003.** J. Koder. "Griechische Identitäten im Mittelalter. Aspekte einer Entwicklung." In *Βυζάντιο, κράτος και κοινωνία. Μνήμη Νίκου Οικονομίδου*, edited by A. Avramea, A. Laiou, and E. Chrysos, 297–319. Athens, 2003.
- Koder 2005.** J. Koder. *Το Βυζάντιο ως χώρος. Εισαγωγή στην Ιστορική Γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου στη Βυζαντινή Εποχή*. Translated by D. Ch. Stathakopoulos. Thessalonike, 2005.
- Koder and Hild 1976.** J. Koder and F. Hild. *Hellas und Thessalia*. Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse, Denkschr., 125. TIB, 1. Vienna, 1976.
- Koester 2007.** H. Koester. *Paul and his World: Interpreting the New Testament in its Context*. Minneapolis, 2007.
- Koester 2010.** H. Koester. "Egyptian Religion in Thessaloniké." In Nasrallah et al. 2010, 131–50.
- Koilakou 1997.** Ch. Koilakou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 52 (1997): *Chronika* B1, 109–28.
- Koilakou 1998.** Ch. Koilakou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 53 (1998): *Chronika* B1, 93–108.
- Koilakou 1999.** Ch. Koilakou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 54 (1999): *Chronika* B1, 118–36.
- Koilakou 2000a.** Ch. Koilakou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 55 (2000): *Chronika* B1, 143–61.
- Koilakou 2000b.** Ch. Koilakou. "Βυζαντινή και μεταβυζαντινή ζωγραφική στη Θήβα." In *Πρακτικά Γ' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Θήβα, 4–8 Σεπτεμβρίου 1996 = EEBM 3/1* (2000): 1009–39.
- Koilakou 2002.** Ch. Koilakou. "Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις βυζαντινής εποχής στη Θήβα." *Εικοστό Δεύτερο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα, 17, 18 και 19 Μαΐου 2002. Πρόγραμμα και περιλήψεις και ανακοινώσεις*, 46–47. Athens, 2002.
- Koilakou 2004.** Ch. Koilakou. "Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις βυζαντινής εποχής στη Θήβα." In *Αρχαιολογικά Τεκμήρια Βιοτεχνικών Εγκαταστάσεων κατά τη βυζαντινή εποχή, 5ος–15ος αι. Ειδικό θέμα του 22ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα, 17–19 Μαΐου 2002*, 221–41. Athens, 2004.
- Koilakou 2008.** Ch. Koilakou. "Ο ναός του Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου στη Θήβα. Νεώτερα στοιχεία." In *Εικοστό Όγδοο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα, 16, 17 και 18 Μαΐου 2008. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων*, 51. Athens, 2008.
- Koilakou 2011.** Ch. Koilakou. "Η Θήβα στους χρόνους της μετάβασης (6ος–9ος αι.)." In *Τριακοστό Πρώτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα, 13, 14 και 15 Μαΐου 2011. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων*, 42–43. Athens, 2011.
- Koilakou 2012.** Ch. Koilakou. "Κεραμική με λευκό πηλό από ανασκαφές στη Θήβα." *DChAE* 33 (2012): 305–12.
- Koilakou and Galani-Krikou 1993.** Ch. Koilakou and M. Galani-Krikou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Ν. Αττικής, Σπέτσες, Ν. Βοιωτίας)." *ADelt* 48 (1993): *Chronika* B1, 75–93.
- Koilakou and Galani-Krikou 1996.** Ch. Koilakou, M. Galani-Krikou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 51 (1996): *Chronika* B1, 71–86.
- Koilakou et al 1992.** Ch. Koilakou, E. Chalkia, and M. Krikou-Galani. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Ν. Αττικής, Ν. Βοιωτίας, Ύδρα, Σπέτσες)." *ADelt* 47 (1992); *Chronika* B1, 62–84.
- Koilakou et al. 1994.** Ch. Koilakou, Ai. Pantelidou-Alexiadou, E. Kounoupiotou-Manolessou, E. Ghini-Tsofopoulou, A. Kourenta-Raptaki, and M. Galani-Krikou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Σπέτσες, Ν. Αττικής, Ν. Ευβοίας, Ν. Βοιωτίας, Κύθηρα, Αίγινα)." *ADelt* 49 (1994): *Chronika* B1, 85–127.
- Koilakou et al. 1995.** Ch. Koilakou, E. Ghini-Tsofopoulou, and M. Galani-Krikou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Σπέτσες, Ν. Αττικής, Κύθηρα, Ν. Βοιωτίας)." *ADelt* 50 (1995): *Chronika* B1, 69–90.
- Kokkou 2009.** A. Kokkou. *Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία*. 2nd ed. Athens, 2009.
- Kolias 1939.** G. Kolias. *Léon Choerosphaktés, Magistre, Proconsul et Patrice*. Texte und Forschungen zur byzantinisch-neugriechischen Philologie, 31. Athens, 1939.
- Kollias 1980.** I. Kollias. "Τα Δωδεκάνησα (1204–1522)." In *ΙΕΕ. Βυζαντινός ελλησμιός. Μεσοβυζαντινοί και υστεροβυζαντινοί χρόνοι (1204–1453)*, vol. 9, 291–301. Athens, 1980.
- Kollias 1992.** E. Kollias. "Τοπογραφικά προβλήματα της μεσαιωνικής αγοράς της Ρόδου και του νότιου τείχους του Κολλιάκιου." In *Πρακτικά Επιστημονικής Συνάντησης, Ιστορία και προβλήματα συντήρησης της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου*, 81–108. Athens, 1992.
- Kollias 1994.** I. Kollias. *Η Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και το Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου*. Athens, 1994.
- Kollias 2000.** I. Kollias. "Η παλαιοχριστιανική και βυζαντινή Ρόδος. Η αντίσταση μιας ελληνιστικής πόλης." In *Rhodes, 2400 years*, vol. II, 299–308.
- Kollias 2004.** E. Kollias. *Η Ρόδος από τον 4ο αιώνα μ.Χ. μέχρι την κατάληψή της από τους Τούρκους (1522), Παλάτι Μεγάλου Μαγίστρου*. Athens, 2004.
- Kollias 2007.** E. Kollias. "Αναζητώντας τα χαμένα μνημεία της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου." In *City of Rhodes 2007*, vol. I, 283–96.
- Kolonas et al 1987.** L. Kolonas, M. Kotsaki, M. Stauroupolou-Gatsi, L. Papacosta, M. Petritaki, G. Alexopoulos, and M. Lakaki. "Στ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 42 (1987): *Chronika* B1, 137–84.
- Kondylis 2010.** Th. Kondylis. "Η Αργολιδα την περίοδο 1350–1400. Το τέλος της φραγκοκρατίας και η αρχή της βενετοκρατίας." In Maltezos and Panopoulos 2010, 19–38.
- Konidaris 1935.** G. Konidaris. "Πότε προήχθησαν οι Αθηναίοι εις μητροπολίτην." *Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών* 10 (1935): 285–292.
- Konidaris 1953.** G. Konidaris. "Αι επισκοπαι της Κρήτης μέχρι του Ι' αιώνας." *KChron* 7 (1953): 462–78.
- Konidaris 1956.** G. Konidaris. "Πότε παρήκμασε και εξέλειπε και χριστιανικός η Νικόπολις και ανεδείχθη η Ναύπακτος." In *Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, 12–19 Απριλίου 1953*, edited by S. Kyriakidis, A. Xyngopoulos, and P. Zepos, vol. II, 151–205. Ελληνικά. Παράρτημα, 9. Athens, 1956.
- Konstantinides 1968.** E. Konstantinides. *Συμβολή εις την εκκλησιαστικήν ιστορίαν της Δωδεκανήσου*. Athens, 1968.
- Konstantinopoulos 1986.** G. Konstantinopoulos. *Αρχαία Ρόδος*.
- Επισκόπηση της ιστορίας και της τέχνης*. Athens, 1986.
- Konstantios 1981.** D. Konstantios. "Νέα παλαιοχριστιανική βασιλική στη Νικόπολη της Ηλείου." *Ηπειρωτικά Χρονικά* 23 (1981): 346–49.
- Konstantios 2000.** D. Konstantios. *Το Κάστρο των Ιωαννίνων*. 2nd ed. Athens, 2000.
- Konstantios 2004a.** D. Konstantios. "Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Μεταμορφώσεις." In Kakouris et al. 2004, 29–46.
- Konstantios 2004b.** D. Konstantios. "Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο – Από τον 19ο στον 21ο αιώνα." In *Ο κόσμος του Βυζαντινού Μουσείου*, 9–25. Athens, 2004.
- Konstantios 2006.** D. Konstantios. "Γεώργιος Σωτηρίου: Υπέρ Εθνους, Ήθρασεως και Επιστήμης." In Athens 2006, 64–76.
- Konstantios 2009–10.** D. Konstantios. "Το Βυζαντινό Μουσείο γυρίζει σελίδα." *Ilissia* 5–6 (2009–10): 4–11.
- Konstantios and Chalkia 1987.** D. Konstantios and E. Chalkia. "Παλαιοχριστιανικά γύληντά Νικόπολης." In Chrysos 1987, 317–25.
- Konti 1983.** V. Konti. "Συμβολή στην ιστορική γεωγραφία του νομού Αργολίδας." *Σύμμεικτα* 5 (1983): 169–202.
- Konti 2000.** V. Konti. "Η βυζαντινή Πελοπόννησος." In *Οι Μεταμορφώσεις της Πελοποννήσου (4ος–15ος αι.)*, edited by E. Grammatikopoulou, 35–58. Athens, 2000.
- Konti 2002.** V. Konti. "Το Ναύπλιο και οι σχέσεις του με την επισκοπή Άργους κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο." *Σύμμεικτα* 15 (2002): 131–48.
- Kontis 1954.** I. Kontis. *Συμβολή εις την μελέτην της ρυμοτομίας της Ρόδου*. Rhodes, 1954.
- Kordosis 1981.** M. Kordosis. *Συμβολή στην ιστορία και τοπογραφία της περιοχής Κορίνθου στους μέσους χρόνους*. Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών, 159. Athens, 1981.
- Kordosis 1982–83.** M. Kordosis. "Το εμπόριο στη βυζαντινή Λακωνία (Θ' αι.–1204)." In *Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Μελετών. Μοδιό, 5–7 Ιουνίου 1982*, 107–12. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 9. Athens, 1982–83.
- Kordosis 1985–86.** M. Kordosis. "Η κατάκτηση της Νότιας Ελλάδας από τους Φράγκους." *Ιστοριογεωγραφικά* 1 (1985–86): 53–209.
- Kordosis 2010.** M. Kordosis. "Η μεσαιωνική Κορίνθος: από την πρωτοβυζαντινή πόλη στο κάστρο των ύστερων βυζαντινών χρόνων." In *Πρακτικά του Η' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Κορίνθος, 26–28 Σεπτεμβρίου 2008*, 155–66. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 29. Athens, 2010.
- Korres 1990.** M. Korres. *Die Explosion des Parthenon*. Berlin, 1990.
- Korres 1993.** M. Korres. "Πολεοδομικές παρατηρήσεις στη μεσαιωνική Αθήνα." In *Δέκατο Τρίτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα 23, 24 και 25 Απριλίου 1993. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων*, 20–21. Athens, 1993.
- Korres 1994.** M. Korres. "The Architecture of the Parthenon." In *The Parthenon and its Impact in Modern Times*, edited by P. Tournikiotis, 54–97. Athens, 1994.
- Kossyva 2011.** A. Kossyva. "Μεσαιωνικό Άργος: η μαρτυρία δύο νομισματικών 'θησαυρών.'" In *Το νόμισμα στην Πελοπόννησο. Νομισματοκοπία, εικονογραφία, κυκλοφορία, οικονομική ιστορία από την αρχαιότητα έως και τη νεότερη εποχή. Στ' Επιστημονική Συνάντηση. Άργος, 26–29 Μαΐου 2011. Περιλήψεις*, 38. Argos, 2011.
- Koukouli-Chrysanthaki 1980.** Ch. Koukouli-

- Chrysanthaki. "Οι αποικίες της Θάσου στο Β. Αιγαίο. Νεώτερα ευρήματα." In *Πρακτικά Α' Τοπικού Συμποσίου, Η Καβάλα και η περιοχή της. Καβάλα, 18–20/4/1977*, 309–25. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 189. Thessalonike, 1980.
- Koukouli-Chrysanthaki 1998.** Ch. Koukouli-Chrysanthaki. "Colonia Julia Augusta Philippensis." In *Philippi at the time of Paul and After His Death*, edited by Ch. Bakirtzis and H. Koester, 5–35. Harrisburg, Pa., 1998.
- Koukouli-Chrysanthaki 2009.** Ch. Koukouli-Chrysanthaki. "Απόλλων Κωμίσιος στους Φιλίππους." In *Κερμάρια φιλίας. Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Τουράτσογλου*, vol. II, 481–503. Athens, 2009.
- Koukouli-Crysanthaki et al. 1996.** Ch. Koukouli-Crysanthaki, R. Treuil, and D. Kalamidou. "Προϊστορικός οικισμός Φιλίππων 'Ντικιλή Τάς'—Δέκα χρόνια ανασκαφικής έρευνας." *AEMΘ* 10 (1996): 681–704.
- Koumanoudi 2010.** M. Koumanoudi. "Η κατάσταση του αγροτικού πληθυσμού του Άργους στα τέλη του 14ου αιώνα." In *Maltezos and Panopoulou 2010*, 121–33.
- Kountoura-Galake 1996.** E. Kountoura-Galake. "Η 'εικονοκλαστική' notitia 3 και το λατινικό πρότυπό της." *Σύμμεικτα* 10 (1996): 45–73.
- Kountoura-Galake 2004.** E. Kountoura-Galake. "Iconoclast Officials and the Formation of Surnames during the Reign of Constantine V." *REB* 62 (2004): 247–53.
- Kourelis 2007.** K. Kourelis. "Byzantium and the Avant-Garde. Excavations at Corinth 1920s–1930s." *Hesperia* 76 (2007): 397–442.
- Kourinou 2000.** E. Kourinou. *Σνάφτη. Συμβολή στη μνημειακή τοπογραφία της. Horos. Η Μεγάλη Βιβλιοθήκη*, 3. Athens, 2000.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1983.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Οι δύο άμβωνες της βασιλικής του Μουσείου στους Φιλίππους." In *Αφιέρωμα στη μνήμη Στυλιανού Πελεκανίδη*, 197–212. Μακεδονικά. Παράρτημα, 5. Thessalonike, 1983.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1984.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Les ambons paléochrétiens à Thessalonique et à Philippes (Résumé)." *CorsRav* 31 (1984): 255–75.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1989.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Η βασιλική του Μουσείου Φιλίππων. Τα βόρεια προσκτίσματα." *AEMΘ* 3 (1989): 465–73.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1991.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Η θέση του διακοικού στη βασιλική του Μουσείου Φιλίππων." *AEMΘ* 5 (1991): 399–467.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1995.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Φιλίπποι. Από την παλαιοχριστιανική στη βυζαντινή πόλη." In *Διεθνές συμπόσιο, Βυζαντινή Μακεδονία, 324–1430 μ. Χ. Θεσσαλονίκη, 29–31/10/1992*, 171–82. Μακεδονική βιβλιοθήκη, αρ. 82. Thessalonike, 1995.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1997a.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "From the Elysian Fields to the Christian Paradise." In *The Transformation of the Roman World A.D. 400–900*, edited by L. Webster and M. Brown, 128–32. London, 1997.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 1997b.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Το Επισκοπείο των Φιλίππων στον 6ο αιώνα." In *Μνήμη Μανόλη Ανδρόνικου*, 115–25. Μακεδονικά. Παράρτημα, 6. Thessalonike, 1997.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 2000.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Οι παλαιοχριστιανικοί άμβωνες της Θεσσαλονίκης." In *Πρακτικά ΙΓ' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου – Χριστιανική Θεσσαλονίκη (21–23/10/1999)*, 203–20. Thessalonike, 2000.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 2004.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. "Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Οράματα και μουσειακή πρακτική." In *Kakouris et al. 2004*, 47–52.
- Kourkoutidou-Nikolaidou 2008.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou. *The Church of Christ the Saviour, Thessaloniki*. Athens, 2008.
- Kourkoutidou-Nikolaidou and Marki 1995.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou and E. Marki. "Des innovations liturgiques et architecturales dans la basilique du musée de Philippes." In *Akten des XII. Internationalen Kongresses für christliche Archäologie. Bonn, 22–28/9/1991*, vol. II, 950–57. Jahrbuch für Antike und Christentum. Ergänzungsband, 20. 2. Münster and Vatican City, 1995.
- Kourkoutidou-Nikolaidou and Tourta 1997.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou and A. Tourta. *Wandering in Byzantine Thessaloniki*. Athens, 1997.
- Kourkoutidou-Nikolaidou, Mavropoulou-Tsioumi, and Bakirtzis 2012.** E. Kourkoutidou-Nikolaidou, Ch. Mavropoulou-Tsioumi, and Ch. Bakirtzis. *Mosaics of Thessaloniki, 4th–14th century*. Athens, 2012.
- Krautheimer 1986.** R. Krautheimer. *Early Christian and Byzantine Architecture*. 4th ed. Auckland, 1986.
- Krautheimer 1991.** R. Krautheimer. *Παλαιοχριστιανική και βυζαντινή αρχιτεκτονική*. Translated by F. Mallouchou-Tufano. Athens, 1991.
- Kravari 1989.** V. Kravari. *Villes et villages de Macédoine occidentale. Réalités byzantines*, 2. Paris, 1989.
- Kreidl-Papadopoulos 1966.** K. Kreidl-Papadopoulos. *Die Wandmalereien des XI. Jahrhunderts in der Kirche Panagia των Χαλκίων in Thessaloniki*. Byzantina Vindobonensia, 2. Graz and Cologne, 1966.
- Krisis 1965.** A. Krisis. *Greek Town Building*. Athens, 1965.
- Krokos 1998.** K. Krokos. "On the plans for the Museum of Byzantine Culture." In *A Gaze into Matter*, edited by Y. Simeoforidis, 16–18. Thessalonike, 1998.
- Kyriakopoulos 1976.** K. T. Kyriakopoulos. *Αγίου Πέτρου επισκόπου Άργους Βίος και Λόγοι*. Athens, 1976.
- Kyriakoudis 1997.** E. N. Kyriakoudis. "The Morava School and the Art of Thessaloniki in the Light of New Data and Observations." *Zograf* 26 (1997): 95–105.
- Kyritses 2012.** D. Kyritses. "Revolts in late Byzantine cities. Is reappraisal possible?" In *Κιουσοπούλου 2012*, 263–76.
- Kyrkou 2006.** T. Kyrkou. *Η έπαυλη του Μάνιου Αντωνίνου. Μια πολυτελής ιδιωτική κατοικία στη ρωμαϊκή Νικόπολη (The villa of Manius Antoninus. A private luxury residence at Roman Nicopolis)*. Μνημεία Νικόπολης, 2. Athens, 2006.
- Kyrou 2001–2002.** A. K. Kyrou, "Νησιωτικά καταφύγια στον Αργολικό κόλπο κατά τους πρωτοβυζαντινούς αιώνες." In *Πρακτικά του Στ' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Τρίπολις, 24–29 Σεπτεμβρίου 2000*, vol. II, 501–20. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 24. Athens, 2001–2002.
- Lafontaine-Dosogne 1964.** J. Lafontaine-Dosogne. *Iconographie de l'Enfance de la Vierge dans l'Empire byzantin et en Occident*. Académie royale de Belgique. Classe des beaux-arts. Mémoires. Collection in–4, 2, sér., t. 11, fasc. 3–3b. Brussels, 1964.
- Laiou 2002.** *The Economic History of Byzantium: From the Seventh through the Fifteenth Century*, edited by A. E. Laiou. 3 vols. Dumbarton Oaks Studies, 39. Washington, D. C., 2002.
- Laiou 2002a.** A. E. Laiou. "The Agrarian Economy, Thirteenth–Fifteenth Centuries." In *Laiou 2002*, vol. 1, 311–75.
- Laiou 2002b.** A. E. Laiou. "Exchange and Trade, Seventh–Twelfth Centuries." In *Laiou 2002*, vol. 2, 697–770.
- Lambropoulos 1988.** K. Lambropoulos. *Ιωάννης Απόκαυκος. Ιστορικές Μονογραφίες*, 6 Athens, 1988.
- Lambros 1878.** S. Lambros. *Αι Αθήναι περί τα τέλη του 12ου αιώνας κατά πηγάς ανεκδότους*. Athens, 1878.
- Lambros 1882.** S. Lambros. *Κερκυραϊκά ανέκδοτα*. Athens, 1882.
- Lambros 1905.** S. Lambros. "Εξαρμίλιον." *NE* 2 (1905): 435–89.
- Lambros 1911.** S. Lambros. "Ο Μαρκανός Κώδιξ 524." *NE* 8 (1911): 3–59.
- Lambros 1912.** S. Lambros. *Παλαιολογία και Πελοποννησιακά*, vol. I. Athens, 1912.
- Lambrynidis 2001.** M. G. Lambrynidis. *Η Ναυπήλα από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς* [1898]. 4th ed. Nauplion, 2001.
- Lampropoulou and Moutzali 2005.** A. Lampropoulou and A. Moutzali. "Η πόλη των Πατρών κατά την παλαιοχριστιανική και την βυζαντινή περίοδο." In *Πάτρα από την Αρχαιότητα έως σήμερα*, edited by T. E. Sklavenitis and K. S. Staikos, 59–99. Athens, 2005.
- Lampropoulou et al. 2001.** A. Lampropoulou, I. Anagnostakis, V. Konti, and A. Panopoulou. "Συμβολή στην ερμηνεία των αρχαιοθολικών τεμνηρίων της Πελοποννήσου κατά τους Έσκοτεινούς Αιώνας." In *Οι Σκοτεινοί Αιώνας του Βυζαντίου (7ος–9ος αι.)*, edited by E. Kountoura-Galake, 189–229. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστι. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 9. Athens, 2001.
- Lampropoulou et al. 2004.** A. Lampropoulou, I. Anagnostakis, V. Konti, and A. Panopoulou. "Μνήμη και λήθη της λατρείας των αγίων της Πελοποννήσου (9ος–15ος αιώνας)." In *The Heroes of the Orthodox Church. The New Saints, 8th–16th c.*, edited by E. Kountoura-Galake, 265–94. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστι. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 15. Athens, 2004.
- Lampsidis 1982.** O. Lampsidis. *Ο εκ Πόντου Όσιος Νίκων ο Μετανοείτε*. Επιτροπή Ποντιακών Μελετών Περιοδικού «Αρχεῖον Πόντου». Παρ. 13. Πηγάς της Ιστορίας των Ελλήνων του Πόντου, 4. Athens, 1982.
- Laniado 2009.** A. Laniado. "Άγιος Πέτρος επίσκοπος Άργους, ο επιτάφιός του *Eis ton Athanasion επισκοπον Μεθώνης* και η *Ελληνικών Θεραπευτική Παθημάτων* του Θεοδώρου Κύρρου." In *Μνήμη Τασούλας Οικονόμου (1998–2008)*, edited by I. D. Varalis and G. A. Pikoulas, 129–38. Volos, 2009.
- Laourdas 1951.** B. Laourdas. "Ο άγιος Ανδρέας ο εν τη Κρίσει και η Κρήτη επί εικονομαχίας." *KChron* 5 (1951): 32–60.
- Laourdas 1953–55.** V. Laourdas. "Ο 'Συμβουλευτικός προς τους Θεσσαλονικείς' του Μανουήλ Παλαιολόγου." *Μακεδονικά* 3 (1953–55): 290–307.
- Laskaris 2000.** N. Laskaris. *Monuments funéraires paléochrétiens (et byzantins) de Grèce*. Athens, 2000.
- Laurent 1966.** V. Laurent. "Νικοπόλεως και Πρεβέζης Μητρόπολις." *Θρησκευτική και Ηθική Γεωγραφία* 9 (1966): 543–45.
- Lauxtermann 1998a.** M. D. Lauxtermann. "John Geometres – Poet and Scholar." *Byzantium* 68 (1998): 356–80.
- Lauxtermann 1998b.** M. D. Lauxtermann. "Three Biographical Notes." *BZ* 91 (1998): 391–405.
- Lauxtermann 2003.** M. D. Lauxtermann. *Byzantine Poetry from Pisides to Geometres. Texts and Contexts*, vol. 1. Wiener Byzantinistische Studien, 24/1. Vienna, 2003.
- Lawvas 1984.** G. Lawvas. "Οι πόλεις των 'χριστιανικών βασιλικών': Μια συμβολή στην πολεοδομία του Ανατολικού Ιλλυρικού." In *Xe CIAC 1984*, vol. I, 581–628.
- Lawvas 1991.** G. P. Lawvas. "Οι Χριστιανικές Θήβες της Θεσσαλίας: αστική οργάνωση και πολεοδομικά χαρακτηριστικά." *Αρμός. Τιμητικός τόμος στον καθηγητή Ν. Κ. Μουτσόπουλο για τα 25 χρόνια πνευματικής του προσφοράς στο Πανεπιστήμιο*, vol. II, 993–98. Thessalonike, 1991.
- Lawvas 2001.** G. P. Lawvas. "Πολεοδομία των αγίων στο Βυζάντιο, Η έννοια του χώρου στη θεωρία και στην πράξη." In *Η πόλη στο Καλειδοσκόπιο. Κείμενα για την ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας*, edited by G. Lawvas, M. Marmaras, S. Tilenis, and V. Chastagnolou, 83–113. Athens, 2001.
- Lawrence 1983.** A. W. Lawrence. "A Skeletal History of Byzantine Fortifications." *BSA* 78 (1983): 412–50.
- Lazaridis 1956.** D. Lazaridis. *Οι Φιλίπποι*. Thessalonike, 1956.
- Lazaridis 1965.** P. Lazaridis. "Μεσαιωνικά μνημεία Θεσσαλίας." *ADelt* 20 (1965): *Chronika* B2, 324–42.
- Lazaridis 1969.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1969): 16–25.
- Lazaridis 1970.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1970): 37–49.
- Lazaridis 1971.** P. Lazaridis. "Βοιωτία. Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Βοιωτίας." *ADelt* 26 (1971): *Chronika* B1, 246–49.
- Lazaridis 1972.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1972): 12–48.
- Lazaridis 1973.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1973): 26–33.
- Lazaridis 1973–74.** P. Lazaridis. "Βοιωτία. Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία Βοιωτίας." *ADelt* 29 (1973–74): *Chronika* B2, 455–60.
- Lazaridis 1975.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1975): 49–60.
- Lazaridis 1976.** P. Lazaridis. "Ανασκήλωσις και συντήρησις μνημείων Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1976): 551–55.
- Lazaridis 1978.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1978): 34–49.
- Lazaridis 1979.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1979): 56–70.
- Lazaridis 1982.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Νέας Αγχιάλου." *PAE* (1982): 95–104.
- Lazaridis 1987a.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Φθιώτιδων Θηβών." *PAE* (1987): 108–17.
- Lazaridis 1987b.** P. Lazaridis. "Φθιώτιδες Θήβαι." *AE* (1987): 313–35.
- Lazaridis 1988.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Φθιώτιδων Θηβών." *PAE* (1988A): 81–93.
- Lazaridis 1989.** P. Lazaridis. "Ανασκαφάι Φθιώτιδων Θηβών." *PAE* (1989): 159–68.
- Lazaridis and Borboudakis 1967.** P. Lazaridis and E. Borboudakis. "Κρήτη. Βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία Κρήτης." *ADelt* 23 (1968): *Chronika* B2, 421–31.
- Lazaridis and Romiopolou 1964.** D. I. Lazaridis and K. Romiopolou. "Μακεδονία. Αρχαιότητες και μνημεία Ανατολ. Μακεδονίας–Θράκης." *ADelt* 19 (1964): *Chronika* B3, 370–79.
- Leake 1835.** W. M. Leake. *Travels in Northern Greece*. 4 vols. London, 1835.
- Lefort 2002.** J. Lefort. "The Rural Economy, Seventh–Twelfth Centuries." In *Laiou 2002*, vol. 1, 231–310.
- Lefort and Morrisson 1989.** *Hommes et richesses dans l'empire byzantin*, edited by J.

- Lefort and C. Morisson, vol. I, Réalités byzantines, 1. Paris, 1989.
- Lemerle 1937.** P. Lemerle. "Le château de Philippes au temps de Nicéphore Phocas." *BCH* 61 (1937): 103–8.
- Lemerle 1945.** P. Lemerle. *Philippes et la Macédoine Orientale à l'époque chrétienne et byzantine, Recherches d'histoire et d'archéologie*. Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 158. Paris, 1945.
- Lemerle 1971.** P. Lemerle. *Le premier humanisme byzantin. Notes et remarques sur enseignement et culture à Byzance des origines au Xe siècle*. Bibliothèque byzantine. Études, 6. Paris, 1971.
- Lemerle 1979.** P. Lemerle. *Les plus anciens recueils des miracles de Saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans, I, Le texte*. Paris, 1979.
- Lemerle 1981.** P. Lemerle. *Les plus anciens recueils des miracles de Saint Démétrius, II, Le commentaire*. Paris, 1981.
- Leo Diakonos 1828.** *Leonis Diaconi Caloënsis Historiae libri decem*, edited by C. B. Hase. CSHB. Bonn, 1828.
- Leo VI 2010.** *The Tactics of Leo VI*, edited by G. T. Dennis. CFHB, 12. Washington, D.C., 2010.
- Liata 2003.** E. D. Liata. *Αργεία γν, από το περιτόριο στο βιλαέτι (τέλη 17ου, αρχές 19ου αι.)*. Εθν. Ίδρ. Ερευν. Κέντρο Νεοελλην. Ερευν., 82. Athens, 2003.
- Lilie et al. 1999–2002.** *Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit: Erste Abteilung (641–867)*, edited by R.-J. Lilie, C. Ludwig, Th. Pratsch, B. Zielke, et al. 6 vols. Berlin and New York, 1999–2002.
- Linton 1856.** W. Linton. *The scenery of Greece and its islands*. London, 1856.
- Lock 1998.** P. Lock. *Οι Φράγκοι στο Αιγαίο, 1204–1500*. Athens, 1998.
- Loehneysen 1977.** W. F. von Loehneysen. *Mistra. Griechenlands Schicksal im Mittelalter. Morea unter Franken, Byzantinern und Osmanen*. Munich, 1977.
- Logiadou-Platonos 1961–62.** S. Logiadou-Platonos. "Ιστορική βυζαντινή επιγραφή εξ Ηρακλείου." In *Πεπραγμένα του Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου* = *KChron* 15–16/2 (1961–62): 47–58.
- London 2008.** *Byzantium, 330–1453*, edited by R. Cormack and M. Vassilaki. Exh. cat. London, 2008.
- Loomis 1977.** J. W. Loomis. "Cicero and Thessaloniki, Politics and provinces." In *Ancient Macedonia II, Papers read at the Second International Symposium Held in Thessaloniki, 19–24 August 1973*, 169–88. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 155. Thessalonike, 1977.
- Loungis 1996.** T. Loungis. "Η εξέλιξη της βυζαντινής πόλης από τον 4ο στον 12ο αιώνα." *Βυζαντινάκ* 16 (1996): 33–67.
- Loupis 2005.** E. Çelebi. *Οδοιπορικό στην Ελλάδα (1668–1671). Πελοπόννησος – Νησιά Ιονίου – Κρήτη – Κυκλάδες – Νησιά ανατολικού Αιγαίου*. 3rd ed. Athens, 2005.
- Louvi-Kizi 2002.** A. Louvi-Kizi. "Thebes." In *Laiou* 2002, vol. 2, 631–38.
- Louvi-Kizi 2003.** A. Louvi-Kizi. "Οι κτήτορες της Περιβλήτου του Μυστρά." *DChAE* 24 (2003): 101–18.
- Lowenthal 1971.** L. J. A. Lowenthal. "A note on the so-called Panaghia of the Catalans." *AAA* 4 (1971): 89–91.
- Luttrell 1966.** A. Luttrell. "The Latins of Argos and Nauplia: 1311–1394." *Papers of the British School at Rome* 34 (1966): 34–55.
- Luttrell 1978.** A. Luttrell. *The Hospitallers in Cyprus, Rhodes, Greece and the West 1291–1440*. Collected Studies, Variorum Reprints. London, 1978.
- Luttrell 2000.** A. Luttrell. "Rhodes Town: 1306–1350." In *Rhodes, 2400 years*, vol. II, 309–14. Athens, 2000.
- Luttrell 2003.** A. Luttrell. *The Town of Rhodes: 1306–1356*. Rhodes, 2003.
- Madriaga 2009.** E. Madriaga. "Η Βυζαντινή οικογένεια των Αγιοθεοδωριτών (I): Νικόλαος Αγιοθεοδωρίτης, Πανιερώτατος μητροπολίτης Αθηνών και Υπέρτιμος." *Βυζαντινά Σύμμεκτα* 19 (2009): 147–81.
- Maffry Talbot 1973.** A.-M. Maffry Talbot. "The Patriarch Athanasius (1289–1293; 1303–1309) and the Church." *DOP* 27 (1973): 13–28.
- Magdalino 1984.** P. Magdalino. "Byzantine Snobbery." In *The Byzantine Aristocracy, IX to XIII Centuries*, edited by M. Angold, 58–78. BAR. Int. Ser., 221. Oxford, 1984.
- Magdalino 1993.** P. Magdalino. *The Empire of Manuel I Komnenos: 1143–1180*. New York, 1993.
- Magdalino 1997.** P. Magdalino. "In Search of the Byzantine Courtier: Leo Choiosphaktes and Constantine Manasses." In *Byzantine Court Culture from 829 to 1204*, edited by H. Maguire, 141–65. Washington, D.C., 1997.
- Magdalino 1998.** P. Magdalino. "Paphlagonians in Byzantine High Society." In *Byzantine Asia Minor (6th–12th cent.)*, edited by S. Lampakis, 141–50. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστι. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 6. Athens, 1998.
- Magdalino 2012.** P. Magdalino. "Cultural Change? The Context of Byzantine Poetry from Geometres to Prodomos." In *Poetry and Its Contexts in Eleventh-century Byzantium*, edited by B. Floris and D. Kristoffel, 19–36. Farnham and Burlington, 2012.
- Maguire 1994.** H. Maguire. "The Cage of Crosses: Ancient and Medieval Sculptures on the 'Little Metropolis' in Athens." In *Θυμιάμα στη μνήμη της Λαοκαρίνας Μπούρα*, vol. I, 169–72. Athens, 1994.
- Mailis 2011.** A. Mailis. *The Annexes at the Early Christian Basilicas of Greece (4th–6th c.)*. *Architecture and Function*. BAR. Int. Ser., 2312. Oxford, 2011.
- Mainz 2011.** *Wege nach Byzanz*, edited by B. Fourlas and V. Tsamakda. Exh. cat. Mainz, 2011.
- Makaronas 1941–52.** Ch. I. Makaronas. "Χρονικά Αρχαιολογικά, Ανασκαφά, έρευναι και τυχαία ευρήματα εν τη Μακεδονία και Θράκη κατά τα έτη 1940–1950." *Μακεδονικά* 2 (1941–52): 590–678.
- Makaronas 1951.** Ch. Makaronas. "Via Egnatia and Thessalonike." In *Studies Presented to David Moore Robinson on his Seventieth Birthday*, edited by G. Mylonas, 380–88. St. Louis, 1951.
- Makri et al. 1987–88.** E. Makri, K. Tsakos, and A. Vavylou-Poulou-Charitonidou. "Τό Ριζόκαστρο. Σωζόμενα υπολείμματα: Νέες παρατηρήσεις και επαναχρονολόγηση." *DChAE* 14 (1987–88): 329–63.
- Makropoulou and Tzitzibasi 1993.** D. Makropoulou and A. Tzitzibasi. "Σωστική ανασκαφική έρευνα στην οδό Κασσάνδρου 90." *AEMΘ* 7 (1993): 355–72.
- Maksimović 1981.** L. Maksimović. "Charakter der sozial-wirtschaftlichen Struktur der späbyzantinischen Stadt (13.–15. Jh.)." *XVI. Internationaler Byzantinistenkongress. Wien 4.–9. Oktober 1981. Akten I/1 = JÖB 31/1* (1981): 149–88.
- Maksimović 1992.** L. Maksimović. "Η Μονεμβασία και η κοινωνικοοικονομική φυσιογνωμία της βυζαντινής πόλης κατά την εποχή των Παλαιολόγων." In *Βυζαντινά Μελέται* 2 (1992): 92–115.
- Malamut 1988.** E. Malamut. *Les îles de l'Empire byzantin, VIII–XIIe siècles*. Byzantina Sorbonensia, 8. Paris, 1988.
- Malamut 2005.** E. Malamut. "Thessalonique 830–904." In *Zwischen Polis, Provinz und Peripherie. Beiträge zur byzantinischen Geschichte und Kultur*, edited by L. M. Hoffmann and A. Monchizadeh, 159–90. Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik, 7. Wiesbaden, 2005.
- Malamut and Grélois 2005.** E. Malamut and J.-P. Grélois. "Le port de Thessalonique (IVe–XVIe siècles)." In *Ports maritimes et ports fluviaux au Moyen Âge. XXXVe Congrès de la Société des Historiens Médiévistes de l'Enseignement Supérieur Public 2004. La Rochelle, 5 et 6 juin 2004*, 131–47. Série Histoire Ancienne et Médiévale, 81. Paris, 2005.
- Malingoudis 1988.** Ph. Malingoudis. *Σλάβοι στη μεσαιωνική Ελλάδα*. Βιβλιοθήκη Σλαβικών Μελετών, 1. Thessalonike, 1988.
- Malliaris 2010.** A. Malliaris. "Το Άργος και το διαμέρισμά του στην όψιμη βενετική περίοδο. Η θέση της πόλης στη βενετική επικράτεια, πληθυσμιακά και γαιοκτητικά φαινόμενα." In *Maltezou and Panopoulou* 2010, 157–68.
- Malmquist 1979.** T. Malmquist. *Byzantine 12th-century frescoes in Kastoria: Agioi Anargyroi and Agios Nikolaos tou Kasnitzi*. Acta Universitatis Upsaliensis. Nova ser., 18. Uppsala, 1979.
- Maltezou 1988.** Ch. Maltezou. "Η Κρήτη στη διάρκεια της περιόδου της Βενετοκρατίας (1211–1669)." In *Κρήτη: Ιστορία Πολιτισμός*, edited by N. M. Panagiotakis, vol. II, 107–61. Crete, 1988.
- Maltezou 2008.** Ch. Maltezou. *Τα Κύθηρα τον καιρό που κυριαρχούσαν οι Βενετοί*. Venice, 2008.
- Maltezou 2010.** Ch. Maltezou. "The History of Crete during the Fifteenth Century on the Basis of Archival Documents." In *Athens* 2010, 26–37.
- Maltezou and Panopoulou 2010.** *Venezia – Argos. Segni della presenza veneziana ad Argos e nella sua regione. Atti dell'Incontro Scientifico Internazionale. Argos, 11 ottobre 2008*, edited by Ch. Maltezou and A. Panopoulou. Convegni, Istituto ellenico di studi bizantini e postbizantini di Venezia, 14. Athens and Venice, 2010.
- Mamaloukos and Sdrolia 2006.** S. Mamaloukos and S. Sdrolia. "Αρχαιολογικά κατάλοιπα στο 'Όρος των Κελλίων'." *Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας* 2/1 (2006): 585–98.
- Mango 1976.** C. Mango. *Byzantine Architecture*. New York, 1976.
- Mango 1980.** C. Mango. *Byzantium, The Empire of New Rome*. London, 1980.
- Mango 1995.** C. Mango. "The conversion of the Parthenon into a Church." *DChAE* 18 (1995): 201–3.
- Mango 2002a.** C. Mango. "A Journey Round the Coast of the Black Sea in the Ninth Century." *Palaeoslavica* 10/1 (2002): 255–64.
- Mango 2002b.** C. Mango. "New Religion, Old Culture." In *The Oxford History of Byzantium*, edited by C. Mango, 96–114. New York, 2002.
- Manolessou 2012.** E. Manolessou. *Μεσαιωνική Γλυπτική της Θήβας και συμβολή στη μνημειακή τοπογραφία της πόλης*. Ph.D. dissertation. Athens, 2012.
- Manolessou and Andrianou 2013.** E. Manolessou and E. Andrianou. "Βιοτεχνική εγκατάσταση παραγωγής ελαίου βυζαντινής εποχής στην Αρχαία Κόρινθο." In *Διεθνές Συνέδριο Το αρχαιολογικό έργο στην Πελοπόννησο. Τρίπολη, 7–11 Νοεμβρίου 2012* (forthcoming).
- Manolessou and Siomkos 2012.** E. Manolessou and N. Siomkos. "Οσιος Πατάπιος Λουτρακίου: Ανιχνεύοντας την ιστορία του." In *Τριακοστό Δεύτερο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης*. Αθήνα, 11, 12 και 13 Μαΐου 2012. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων, 68–69. Athens, 2012.
- Manolessou et al. 1982.** E. Manolessou, N. Delinikolas, M. Lazaris, Ch. Koilakou, V. Papadopoulou, A. Kourenta-Raptaki, and K. Skarmoutsou. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 37 (1982): *Chronika* B1, 69–81.
- Manolessou et al. 1988.** E. Manolessou, Ai. Pantelidou-Alexiadou, E. Ghini-Tsoforoulou, Ch. Koilakou, and E. Chalkia. "1η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 43 (1988): *Chronika* B1, 82–105.
- Manousakas 1957.** M. Manousakas. "Νικηφόρου Μοσχοπούλου επιγράμματα σε χειρόγραφα της βιβλιοθήκης του." *Ελληνικά* 15 (1957): 232–46.
- Manousakas 1959.** M. Manousakas. "Η χρονολογία της κτητορικής επιγραφής του Αγίου Δημητρίου του Μυστρά." *DChAE* 1 (1959): 72–79.
- Manousou-Della 2000.** K. Manousou-Della. "Ρόδος. Στοιχεία πολεοδομικής ανάπτυξης μιας μεσαιωνικής οχυρωμένης πόλης." *DChAE* 21 (2000): 27–42.
- Manousou-Della 2007.** K. Manousou-Della. "Η πρώτη μεσαιωνική οχύρωση της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου." In *City of Rhodes* 2007, vol. I, 331–39.
- Marchetti 1993.** P. Marchetti. "Mythes et topographie d'Argos I." *BCH* 117 (1993): 211–23.
- Marinou 2002.** G. Marinou. *Άγιος Δημήτριος. Η Μητρόπολη του Μυστρά*. Δημοσ. του Αρχ. Δεήτ., 78. Athens, 2002.
- Marinou 2006.** G. Marinou. "Νέα στοιχεία για την αρχιτεκτονική εξέλιξη και τη μορφή της ονομαζόμενης οικίας Λάσκαρη στο βυζαντινό Μυστρά." *AAA* 39 (2006): 211–28.
- Marinou 2009a.** G. Marinou. "Η πολεοδομική συγκρότηση του οικισμού." In *Sinos* 2009, 55–78.
- Marinou 2009b.** G. Marinou. "Η οχύρωση της πόλης." In *Sinos* 2009, 79–112.
- Marinou 2012.** G. Marinou. "Νέα στοιχεία για τις οχυρώσεις στην Κάτω Πόλη του Μυστρά." In *Η Οχυρωματική Αρχιτεκτονική στο Αιγαίο και ο Μεσαιωνικός Οικισμός Αναβάτου Χίου. Χίος, 26–28 Σεπτεμβρίου 2008*, edited by A. Kawadiah, 331–44. Chios, 2012.
- Marinou and Sinos 2009.** G. Marinou and S. Sinos. "Οι εκκλησίες του Μυστρά." In *Sinos* 2009, 113–241.
- Marinou et al. 1996.** G. Marinou, Ai. Bakourou, D. Charalambous, E. Pantou, V. Albani, P. Kalamara, and K. Diamanti. "5η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 51 (1996): *Chronika* B1, 151–82.
- Marki 1983.** E. Marki. "Ένας άγνωστος οκταγωνικός ναός στη Θεσσαλονίκη." *Μακεδονικά* 23 (1983): 117–33.
- Marki 1990.** E. Marki. "Το τέλος της αρχαιότητας και η εισαγωγή των νεκρών στην πόλη. Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης." In *Δέκατο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Ανακοινώσεων, Αθήνα 18, 19 και 20 Μαΐου 1990*, 41–42. Athens, 1990.
- Marki 1991.** E. Marki. "Ανασκαφή βυζαντινού πανδοχείου στην Πύδνα." *AEMΘ* 5 (1991): 179–90.
- Marki 1996.** E. Marki. "Τα χριστιανικά κοιμητήρια στην Ελλάδα." In *Δέκατο Έκτο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης*. Αθήνα, 17, 18 και 19 Μαΐου 1996. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων, 47–48. Athens, 1996.
- Marki 1997.** E. Marki. "Λουλουδιές, 1997." *AEMΘ* 11 (1997): 289–93.

- Marki 2004.** E. Marki. "Τάφος με παράσταση παραδείσου από τη δυτική νεκρόπολη της Θεσσαλονίκης." In Kakouris et al. 2004, 355–60.
- Marki 2006.** E. Marki. *Η νεκρόπολη της Θεσσαλονίκης στους υστερορωμαϊκούς παλαιοχριστιανικούς χρόνους*. Athens, 2006.
- Marki 2008.** E. Marki. "Το επισκοπικό συγκρότημα στις Λουλουδιές Κίτρους." In *Αρχαιολογικές Τροχιοδρομήσεις από τη Θεσσαλονίκη στον Πλατμώννα*, 89–115. Athens, 2008.
- Marki 2009.** E. Marki. "Οι σωστικές ανασκαφές, κύριος παράγων διαμόρφωσης της εικόνας της βυζαντινής Θεσσαλονίκης." *ΑΕΜΘ, Επετειακός τόμος*, 205–19. Thessalonike, 2009.
- Marki 2010.** E. Marki. "Παλαιοχριστιανικές και βυζαντινές αρχαιότητες στο Παλιόκαστρο." In *Ωραιόκαστρο. Ιστορία 35 αιώων*, edited by E. Hekimglou, 25–40. Thessalonike, 2010.
- Marki 2012.** E. Marki. "Η χωροθέτηση της ελληνιστικής και ρωμαϊκής ακρόπολης της Θεσσαλονίκης: Στοιχεία εντοπισμού." In *Δινήσσα. Τιμητικός τόμος για την Κατερίνα Ρωμιοπούλου*, edited by P. Adam-Veleni and K. Tzanaveari, 93–102. Thessalonike, 2012.
- Marki and Chatziioannidis 2004.** E. Marki and A. Chatziioannidis. "Υδρευτικά έργα του Μ. Κωνσταντίνου στη Θεσσαλονίκη." *ΑΕΜΘ* 18 (2004): 279–87.
- Markoulaki 2008.** S. Markoulaki. "Τα ψηφιδωτά δάπεδα του Ηρακλείου και το περιβάλλον τους." In Ioannidou-Karetsou 2008a, 107–47.
- Markoulaki et al. 2004.** S. Markoulaki, G. Christodoulakos, and Ch. Fragonikolaki. "Η αρχαία Κίσαμος και η πολεοδομική της οργάνωση." In *Creta Romana e Protobizantina, Atti del Congresso Internazionale. Iraklion, 23–30 settembre 2000*, edited by M. Livadiotti and I. Simiakaki, vol. II, 355–73. Padua, 2004.
- Martiniani-Reber 2000.** *Parure d'une princesse byzantine. Tissus archéologiques de Sainte-Sophie de Mistra*, edited by M. Martiniani-Reber. Geneva, 2000.
- Masai 1956.** F. Masai. *Pléthon et le Platonisme de Mistra*. Classiques de l'humanisme. Études, 5. Paris, 1956.
- Matschke 2002.** K.-P. Matschke. "The Late Byzantine Urban Economy, Thirteenth–Fifteenth Centuries." In Laiou 2002, vol. 2, 463–95.
- Mavropoulou-Tsioumi 1973.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. *Οι τοιχογραφίες του 13ου αιώνα στην Κουμπελίδικη της Καστοριάς*. Βυζαντινά κείμενα και μελέται, 8. Thessalonike, 1973.
- Mavropoulou-Tsioumi 1985.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. *Η Θεσσαλονίκη και τα μνημεία της*. Thessalonike, 1985.
- Mavropoulou-Tsioumi 1992.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. "Η μνημειακή ζωγραφική στη Θεσσαλονίκη στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα." In *Ευφρόσυνον. Αφιέρωμα στον Μανώλη Χατζηδάκη*, vol. 2, 658–69. Δημοσ. του Αρχ. Δεήτ., 46. Athens, 1992.
- Mavropoulou-Tsioumi 1997.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. "The Painting of the Ninth Century in the Church of Saint Andrew Peristera." *Zograf* 26 (1997): 7–16.
- Mavropoulou-Tsioumi 2004a.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. "Les Icônes de l'Exposition." In Avignon 2004, 82–193.
- Mavropoulou-Tsioumi 2004b.** Ch. Mavropoulou-Tsioumi. "Οι Βυζαντινές εικόνες." In *Ερατεινή Ημαθία*, 194–231. Berroia, 2004.
- McCormick 1990.** M. McCormick. *Eternal Victory: Triumphal Rulership in Late Antiquity, Byzantium and the Early Medieval West*. Cambridge, 1986.
- Medvedev 1973.** I. P. Medvedev. *Mistra, Čerki istorii i kulture pozdnevizantijsk. goroda*. Leningrad, 1973.
- Megaw 1931–32.** A. H. S. Megaw. "The Chronology of some Middle-Byzantine churches." *BSA* 32 (1931–32): 90–130.
- Megaw 1984.** A. H. S. Megaw. "A cemetery church with trefoil sanctuary in Crete." In *Xe CIAC* 1984, vol. II, 321–29.
- Meleti 2013.** P. Meleti. "Παλαιοχριστιανικό νεκροταφείο στην Αρχαία Κόρινθο." In *Corinthia and the Northeast Peloponnesus: Topography and History from Prehistoric Times until the End of Antiquity, Kolloquium, Deutsches Archäologisches Institut, Athen / LZ' Ephorie Korinth, 26.–29.03.2009 in Loutraki*. Athens, 2013 (in press).
- Meletios 2007.** Mitropolit Nikopoleos Meletios. "Ο Απόστολος Παύλος στη Νικόπολη." In Zachos 2007, vol. 1, 123–33.
- Mentzos 2005.** A. Mentzos. "Ζητήματα τοπογραφίας των χριστιανικών Φιλιππων." *Εγνατία* 9 (2005): 101–56.
- Mentzos 2010.** A. Mentzos. "Reflections on the Architectural History of the Tetrarchic Palace Complex at Thessalonikē." In Nasrallah et al. 2010, 333–59.
- Mertzios 1969–70.** K. Mertzios. "Ειδήσεις περί της Στερεάς Ελλάδος εκ των Αρχαίων της Βενετίας (1690–1736)." *Επετηρίς Εταιρείας Στερεοελληνικών Μελετών* 2 (1969–70): 339–436.
- Metcalfe 1962.** D. M. Metcalfe. "The Slavonic Threat to Greece, circa 580. Some evidence from Athens." *Hesperia* 31 (1962): 134–57.
- Metcalfe 1973.** D. M. Metcalfe. "Corinth in the Ninth Century: The Numismatic Evidence." *Hesperia* 42 (1973): 180–251.
- Mexia 2006a.** A. Mexia. "Δύο μαρμαρίνες διακοσμητικές πλάκες στον Μυστρά." *DChAE* 27 (2006): 115–24.
- Mexia 2006b.** A. Mexia. "Ελαιοκομία στη βυζαντινή Λακεδαίμονα. Πηγές και αρχαιολογικά τεκμήρια." *Λακωνικά Σπουδαία* 18 (2006): 205–23.
- Michael Choniates 1879–80.** *Μιχαήλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου, Τὰ σωζόμενα*, edited by S. Lambros. 2 vols. Athens, 1879–80.
- Michael Choniates, Letters 2001.** *Michaelis Choniatae Epistolae*, edited by F. Kolovou. CFHB, 41. Berlin and New York, 2001.
- Michael Psellos 1992.** *Michaelis Pselli, Poemata*, edited by L. G. Westerink. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Stuttgart, 1992.
- Michailidis 1981.** M. Michailidis. "Les peintures murales de l'église de Saint-Jean le Théologien à Véria." In *Actes du XVe Congrès International d'Études byzantines. Athènes, Septembre 1976. II. Art et Archéologie. Communications*, vol. 2, 469–88. Athens, 1981.
- Michalaga 2010.** D. S. Michalaga. "Η εκκλησιαστική ιστορία του Άργους κατά τη δεύτερη βενετοκρατία." In Maltezos and Panopoulou 2010, 169–88.
- Miles 1954.** G. C. Miles. "Byzantium and the Arabs: relations in Crete and Aegean." *DOP* 18 (1964): 1–32.
- Miles 1971.** G. C. Miles. "Coins from the excavations at Ag. Petros, Heracleion, Crete." *American Numismatic Society Museum Notes* 17 (1971): 163–72.
- Miles 1975.** G. C. Miles. "Excavations at Ag. Petros, Herakleion 1967." In *Πεπραγμένα του Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου. Ρέθυμνον, 18–23 Σεπτεμβρίου 1971*, vol. III, 225–30. Athens, 1975.
- Miljković-Peppek 1967.** P. Miljković-Peppek. *Deloto na zografite Mihailo i Eutihij*. Skopje, 1967.
- Miller 1909–10.** W. Miller. *Ιστορία της Φραγκοκρατίας εν Ελλάδι*, translated by S. Lambros. 2 vols. Athens, 1909–10.
- Millet 1899.** G. Millet. "Inscriptions byzantines de Mistra." *BCH* 23 (1899): 97–156.
- Millet 1906.** G. Millet. "Inscriptions inédites de Mistra." *BCH* 30 (1906): 453–66.
- Millet 1910.** G. Millet. *Monuments byzantins de Mistra*. Monuments de l'art byzantin, II. Paris, 1910.
- Millet 1916a.** G. Millet. *L'école grecque dans l'architecture Byzantine*. Paris, 1916.
- Millet 1916b.** G. Millet. *Recherches sur l'icongraphie de l'Évangile aux XIVe, XVe, et XVIe siècles d'après les monuments de Mistra, de la Macédoine et du Mont-Athos*. Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 109. Paris, 1916.
- Miracles 1997.** *Αγίου Δημητρίου θαύματα. Οι συλλογές αρχιεπισκόπου Ιωάννου και Ανανίου, Ο βίος τα θαύματα και η Θεσσαλονίκη του Αγίου Δημητρίου*, edited by Ch. Bakirtzis, translated by A. Sideri. Athens, 1997.
- Misiou 2002.** D. Misiou. "'Μνημνευτέον ἡμῖν ἔστιν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐομέν, ὅτι τι Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ἡμῖν ὑπάρχει Πατρις.' Η ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού." In *Η Μακεδονία κατά την εποχή των Παλαιολόγων, Β' Συμπόσιο. Θεσσαλονίκη, 14–20 Δεκεμβρίου 1992*, 105–21. Thessalonike, 2002.
- Molho and Mevorah 1938.** M. Molho and A. Mevorah. *Histoire des Israelites de Castoria*. Thessalonike, 1938.
- Mommsen 1868.** A. Mommsen. *Athene Christianae*. Leipzig, 1868.
- Moravcsik 1961.** G. Moravcsik. "Sagen und Legenden über Kaiser Basileios I." *DOP* 15 (1961): 59–126.
- Morgan 1942.** Ch. H. Morgan II. *The Byzantine Pottery. Corinth, XI*. Cambridge, Mass., 1942.
- Morrisson 2002.** C. Morriison. "Byzantine Money: Its Production and Circulation." In Laiou 2002, vol. 3, 909–66.
- Morrisson and Sodini 2002.** C. Morriison and J. P. Sodini. "The Sixth–Century Economy." In Laiou 2002, vol. 1, 171–220.
- Mouriki 1966–69.** D. Mouriki. "Η Παναγία και οι θεοπάτορες, αφηγηματική σκηνή ή εικονιστική παράσταση." *DChAE* 5 (1966–69): 31–56.
- Mouriki 1970.** D. Mouriki. "Αι βιβλικά προεικονίσεις της Παναγίας εις τον τροπύλλον της Περιβλήπτου του Μυστρά." *ADelt* 25 (1970): *Meletai*, 217–51.
- Mouriki 1978.** D. Mouriki. "Stylistic Trends in Monumental Painting of Greece at the Beginning of the Fourteenth Century." In *L'art byzantin au début du XIVe siècle. Symposium de Gračanica 1973*, 55–83. Belgrade, 1978.
- Mouriki 1980–81.** D. Mouriki. "Stylistic Trends in Monumental painting of Greece During the Eleventh and Twelfth Centuries." *DOP* 34–35 (1980–81): 77–124.
- Mouriki 1991.** D. Mouriki. "The Wall Paintings of the Pantanassa at Mistra: Models of a Painter's Workshop in the Fifteenth Century." In *The Twilight of Byzantium*, edited by S. Ćurčić and D. Mouriki, 217–50. Princeton, N.J., 1991.
- Moustakas 2012.** K. Moustakas. "Μεθοδολογικά ζητήματα στην προσέγγιση των πληθυσμιακών μεγεθών της υστεροβυζαντινής πόλης." In Kiousopoulou 2012, 225–51.
- Moutsopoulos 1974.** N. Moutsopoulos. "Καστοριά, Ιστορία, Μνημεία, Λαογραφία." *Επιστημονική Επετηρίς Πολυτεχνικής Σχολής Θεσσαλονίκης* 6 (1974): 257–474.
- Moutsopoulos 1992.** N. Moutsopoulos. *Εκκλησιαές της Καστοριάς, 9ος–10ος αιώνας*. Thessalonike, 1992.
- Moutsopoulos 2001.** N. K. Moutsopoulos. *Το βυζαντινό κάστρο της Μυγδονικής Πενίνας, η οχύρωση και η ύδρευση του οικισμού*, edited by E. Vagdatzoglou-Bakogianni. Πενίνα, II. Athens, 2001.
- Moutzali 2002.** A. G. Moutzali. "Η πόλη των Πατρών κατά τον 6ο και 7ο αιώνα. Η μυθολογία της εγκατάλειψής." In Themelis and V. Konti 2002, 174–88.
- Moyseidou 2008.** *Μουσεία σε Μνημεία: μία πρόκληση. Πρακτικά Ημερίδας. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, 25 Απριλίου 2002*, edited by Y. Moyseidou. Μικρά Μουσειολογικά, 2. Athens, 2008.
- Mylona 1998.** Z. A. Mylona. *Μουσείο Ζακύνθου*. Athens, 1998.
- Mystras 2001.** *The City of Mystras. Byzantine Hours. Works and Days in Byzantium. Athens – Thessaloniki – Mystras*, edited by P. Kalamara and A. Mexia. Exh. cat. Athens, 2001.
- Nar 1997.** A. Nar. "Κοινοτική οργάνωση και δραστηριότητα της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης." In *Τοις αγαθοῖς βασιλεύουσα. Θεσσαλονίκη, Ιστορία και Πολιτισμός*, edited by I. K. Chasiotis, 199–219. Thessalonike, 1997.
- Nasrallah 2010.** L. Nasrallah. "Early Christian Interpretation in Image and Word: Canon, Sacred Text and the Mosaic of Moni Latomou." In Nasrallah et al. 2010, 361–96.
- Nasrallah et al. 2010.** *From Roman to Early Christian Thessalonike. Studies in Religion and Archaeology*, edited by L. Nasrallah, Ch. Bakirtzis, and St. J. Friesen. Harvard Theological Studies, 64. Cambridge, Mass., 2010.
- NE. Νέος Ελληνομνημόν.**
- Nelson 1986.** R. Nelson. "The Manuscripts of Antonios Malakes and the Collecting and Appreciation of Illuminated Books in the Early Palaeologan Period." *JÖB* 36 (1986): 229–54.
- Nelson 1991.** R. S. Nelson. *Theodore Hagiopetrites. A Late Byzantine Scribe and Illuminator*. Veröff. der Kommission für Byzantinistik, 4. Denkschriften – Österr. Ak. der Wiss.. Philos.-hist. Klasse, 217. Vienna, 1991.
- Nelson 1999.** R. S. Nelson. "Tales of Two Cities: The Patronage of Early Palaeologan Art and Architecture in Constantinople and Thessaloniki." In *Manuel Panselinos and his Age*, edited by L. Mavrommatis and K. Nikolaou, 127–45. National Hellenic Research Foundation. Institute for Byzantine Research, Byzantium Today, 3. Athens, 1999.
- Nerantzi-Varmazi 2004.** B. Nerantzi-Varmazi. "Ανθρωποι και περιβάλλον στο βυζαντινό κάστρο της Βεροίας." In *Γνωριμία με τη Γη του Αλεξάνδρου. Η περίπτωση του Νομού Ημαθίας: Ιστορία–Αρχαιολογία. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας (7–8 Ιουνίου 2003)*, 155–60. Thessalonike, 2004.
- Nesbitt and Wiita 1975.** J. Nesbitt and J. Wiita. "A confraternity of the Comnenian Era." *BZ* 68 (1975): 360–84.
- Neville 2004.** L. Neville. *Authority in Byzantine Provincial Society, 950–1100*. Cambridge, 2004.
- New York 2004.** *Byzantium. Faith and Power (1261–1557)*, edited by H. C. Evans. Exh. cat. New York, 2004.
- Nicholas of Methone 1892.** "Nikolaos von Methone," edited by J. Dräseke. *BZ* 1 (1892): 438–78.

- Nicol 1957.** D. Nicol. *The Despotate of Epiros*. Oxford, 1957.
- Nicol 1984.** D. Nicol. *The despotate of Epiros, 1267–1479. A contribution to the history of Greece in the Middle Ages*. Cambridge, 1984.
- Nicol 1997.** D. Nicol. "Epirus as an Independent 'State', The 'Despotate' of Epirus." In Sakellariou 1997, 198–216.
- Nielsen 1990.** I. Nielsen. *Thermae et Balnea: The Architecture and Cultural History of Roman Public Baths*, translated by P. Crabb. Aarhus, 1990.
- Nigdelis 1994.** P. M. Nigdelis. "Synagoge(n) und Gemeinde der Juden in Thessaloniki: Fragen aufgrund einer neuen jüdischen Grabinschrift der Kaiserzeit." *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 102 (1994): 297–306.
- Nigdelis 1997.** P. M. Nigdelis. "Από τον Κάσσανδρο στον Γαλιέριο: σχεδιασμοί ιστορίας της αρχαίας Θεσσαλονίκης." *Θεσσαλονικέων Πόλις* 1 (1997): 21–29.
- Nigdelis 2010.** P. M. Nigdelis. "Voluntary Associations in Roman Thessaloniké: In Search of Identity and Support of Cosmopolitan Society." In Nasrallah et al. 2010, 13–47.
- Niketas Choniates 1835.** *Nicetae Choniatae, Historia*, edited by I. Bekker. CSHB. Bonn, 1835.
- Niketas Choniates, Historia 1975.** *Nicetae Choniatae, Historia*, edited by I.-A. van Dielen. CFHB, 11. Berlin and New York, 1975.
- Niketas Magistros, Letters 1973.** *Niketas Magistros, Lettres d'un exilé (928–946)*, edited by L. G. Westerink. Le monde byzantin. Paris, 1973.
- Niketas Magistros, Life of Theoktiste of Lesbos 1925.** *Acta Sanctorum Novembris*, vol. 4, 224–33. Brussels, 1925. – English translation by A. Hero in Talbot 1996.
- Noble 1968.** T. F. X. Noble. *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680–825*. Philadelphia, 1968.
- Nystazopoulou-Pelekidou 2000.** M. Nystazopoulou-Pelekidou. *Σηλιβικές εγκαταστάσεις στη Μεσαιωνική Ελλάδα*. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Όψεις της Βυζαντινής Κοινωνίας, 8. Athens, 2000.
- ODB.** *Oxford Dictionary of Byzantium*.
- Oikonomides 1979a.** N. Oikonomides. "Η ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου." In *IEE. Βυζαντινός ελληνισμός – Μεσοβυζαντινοί χρόνοι*, vol. 8, 98–179. Athens, 1979.
- Oikonomides 1979b.** N. Oikonomides. "Το νέο κράτος της μέσης βυζαντινής περιόδου." In *IEE. Βυζαντινός ελληνισμός – Μεσοβυζαντινοί χρόνοι*, vol. 8, 154–79. Athens, 1979.
- Oikonomides 1984.** N. Oikonomides. *Actes de Docheiariou*. Archives de l'Athos, 13. Paris, 1984.
- Oikonomides 1992.** N. Oikonomides. "The First Century of the Monastery of Hosios Loukas." *DOP* 46 (1992): 245–55.
- Oikonomides 1996.** N. Oikonomides. "The medieval Via Egnatia." In *The Via Egnatia under Ottoman Rule (1380–1699)*, edited by E. Zachariadou, 9–16. Rethymnon, 1996.
- Oikonomides 1998.** N. Oikonomides. "L'Archange slave de l'Hellade au VIIIe siècle." *Vizantiiskii Vremennik* 55 (1998): 111–18.
- Oikonomides 2004.** N. Oikonomides. "Όψιμη ιεραποστολή στη Λακωνία." In *Ο μοναχισμός στην Πελοπόννησο, 4ος–15ος αι.*, edited by V. Konti, 29–35. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Ινστιτ. Βυζ. Ερευν. Διεθνή Συμπόσια, 14. Athens, 2004.
- Oikonomidou 1992.** M. Oikonomidou. "Ανασκόπηση της νομισματοκοπίας του Δεσποτάτου της Ηλείου (1204–1268)." In Chrysos 1992, 95–99.
- Oikonomidou et al. 1992.** M. Oikonomidou, I. Touratsoglou, and I. Tsourti. "Συμβολή στην έρευνα της κυκλοφορίας των βυζαντινών νομισμάτων στην Ήπειρο (1204–1332)." In Chrysos 1992, 101–23.
- Oikonomou 1987.** A. Oikonomou. "Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική τον 12ο αιώνα στην Αργολίδα." *Ελληέθρος* 3–4 (1987): 153–59.
- Oikonomou-Laniado 1993.** A. Oikonomou-Laniado. "La céramique protomajolique d'Argos." In *La ceramica nel mondo bizantino tra XI e XV secolo e i suoi rapporti con l'Italia, Atti del Seminario Certosa di Pontignano. Siena, 11–13 marzo 1991*, edited by S. Gelichi, 307–16. Quaderni del dipartimento di archeologia e storia delle arti. Sezione archeologica. Università di Siena, 34. Florence, 1993.
- Oikonomou-Laniado 1997a.** A. Oikonomou-Laniado. "Céramique commune byzantine d'Argos." In *La céramique médiévale en Méditerranée, Actes du VIe Congrès de l'AIECM 2. Aix-en-Provence, 13–18 novembre 1995*, 237–38. Aix-en-Provence, 1997.
- Oikonomou-Laniado 1997b.** A. Oikonomou-Laniado. "Το Άργος από τον 4ο στον 7ο αιώνα." *Δέκατο Εβδομο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης. Αθήνα 23, 24 και 25 Μαΐου 1997. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων*, 51–52. Athens, 1997.
- Oikonomou-Laniado 1998.** A. Oikonomou-Laniado. "Les cimetières paléochrétiens d'Argos." In *Pariente and Touchais 1998*, 405–16.
- Oikonomou-Laniado 1998–99.** A. Oikonomou-Laniado. "Une représentation pornographique sur un tesson d'Argos byzantine." *DChAE* 20 (1998–99): 259–60.
- Oikonomou-Laniado 2003.** A. Oikonomou-Laniado. *Argos Paléochrétienne. Contribution à l'étude du Péloponnèse Byzantin*. BAR. Int. Ser., 1173. Oxford, 2003.
- Oikonomou-Laniado 2006.** A. Oikonomou-Laniado. "Βυζαντινή κεραμική από το Άργος (12ος–13ος αιώνας)." In *Α' Αρχαιολογική Σύνοδος Νότιας και Δυτικής Ελλάδος, ΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, 6η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Πάτρα, 9–12 Ιουνίου 1996*, 345–48. Athens, 2006.
- Oikonomou-Laniado 2009.** A. Oikonomou-Laniado. "Το Άργος κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο." In *Μνήμη Τασούλας Οικονόμου (1998–2008)*, edited by I. D. Varalis and G. A. Pikoulas, 205–14. Volos, 2009.
- OJA.** *Oxford Journal of Archaeology*.
- Orgels 1964.** P. Orgels. "En marge d'un texte hagiographique (Vie de S. Pierre d'Argos, 19): La dernière invasion slave dans le Péloponnèse (923–925)." *Byzantion* 34 (1964): 271–85.
- Orlandos 1935.** A. K. Orlandos. "Η ορθομαρμάρωσις του εν Μυστρά ναού της Οδηγητρίας." *ABME* 1 (1935): 152–60.
- Orlandos 1936a.** A. K. Orlandos. "Δανιήλ ο πρώτος κτίτωρ των Αγίων Θεοδώρων του Μυστρά." *EEBS* 12 (1936): 443–48.
- Orlandos 1936b.** A. K. Orlandos. "Βυζαντινά Μνημεία της Άρτας." *ABME* 2 (1936).
- Orlandos 1937.** A. K. Orlandos. "Τα παλιότατα και τα σπύτα του Μυστρά." *ABME* 3 (1937): 3–114.
- Orlandos 1938.** A. K. Orlandos. "Τα βυζαντινά μνημεία της Καστοριάς." *ABME* 4 (1938).
- Orlandos 1939–40.** A. K. Orlandos. "Η μητρόπολις των Σερρών." *ABME* 5 (1939–40): 153–66.
- Orlandos 1948.** A. K. Orlandos. "Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία Ρόδου." *ABME* 6 (1948).
- Orlandos 1952.** A. K. Orlandos. *Η Ξηλοπόλη*
- Παλαιοχριστιανική βασιλική της Μεσογειακής λεκάνας*, vol. 1. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρξ. Ετ., 35. Athens, 1952.
- Orlandos 1963.** A. K. Orlandos. *Η Παρηγορήτισσα της Άρτας*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρξ. Ετ., 52. Athens, 1963.
- Orlandos 1971.** A. K. Orlandos. "Quelques notes complémentaires sur les maisons paléologuennes de Mistra." In *Art et Société à Byzance sous les Paléologues. Actes du Colloque organisé par l'Association Internationale des Études Byzantines à Venise en Septembre 1968*, 75–82. Bibliothèque de l'Institut hellénique d'études byzantines et post-byzantines de Venise, 4. Venice, 1971.
- Orlandos 1972–73.** A. K. Orlandos. "Το τέμπλον της Αγίας Θεοδώρας Άρτας." *EEBS* 39–40 (1972–73): 476–92.
- Orlandos 1973–74.** A. K. Orlandos. "Εν ακρόμην επιπεδόγλυφον από την Άρταν." *DChAE* 7 (1973–74): 121–26.
- Orlandos and Pallas 1959.** A. K. Orlandos and D. I. Pallas. "Δοκιμαστική ανασκαφή επαύλειως εν Νικηπόλει." *PAE* (1959): 98–113.
- Orlandos and Sotiriou 1937.** A. K. Orlandos and G. Sotiriou. "Ανασκαφαί Νικηπόλεως." *PAE* (1937): 78–83.
- Orlandos and Vranousis 1973.** A. K. Orlandos and L. Vranousis. *Τα χαράγματα του Παρθενώνος*. Athens, 1973.
- Ostrogorsky 1959.** G. Ostrogorsky. "Byzantine Cities in the Middle Ages." *DOP* 13 (1959): 47–66.
- Ostrogorsky 1971.** G. Ostrogorsky. "Observations on the Aristocracy in Byzantium." *DOP* 25 (1971): 3–32.
- Ousterhout 1999.** R. G. Ousterhout. *Master Builders of Byzantium*. Princeton, N.J., 1999.
- PAE. Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας.*
- Pallas 1956.** D. I. Pallas. "Ανασκαφή βασιλικής εν Λεχαιώ." *PAE* (1956), 164–77.
- Pallas 1957.** D. I. Pallas. "Ανασκαφή της βασιλικής του Λεχαιού." *PAE* (1957): 95–104.
- Pallas 1958.** D. I. Pallas. "Ανασκαφή της παλαιοχριστιανικής βασιλικής του Λεχαιού." *PAE* (1958): 119–34.
- Pallas 1959a.** D. I. Pallas. "Über die Datierung eines Kapitells der Basilika von Lechaion (Korinth)." *BZ* 63 (1959): 69–75.
- Pallas 1959b.** D. I. Pallas. "Ανασκαφή βασιλικής Λεχαιού." *PAE* (1959): 126–40.
- Pallas 1960.** D. I. Pallas. "Ανασκαφαί εν Λεχαιώ." *PAE* (1960): 144–70.
- Pallas 1961.** D. I. Pallas. "Ανασκαφή εν Λεχαιώ. Το βαπτιστήριον της παλαιοχριστιανικής βασιλικής." *PAE* (1961): 137–54.
- Pallas 1965.** D. I. Pallas. "Ανασκαφαί έρευναι εν Λεχαιώ." *PAE* (1965): 137–66.
- Pallas 1971.** D. I. Pallas. "Epiros." *RbK* II (1971): 207–34.
- Pallas 1977.** D. I. Pallas. *Les monuments paléochrétiens de Grèce découverts de 1959 à 1973*. Sussidi allo studio delle antichità cristiane, 5. Vatican City, 1977.
- Pallas 1979.** D. I. Pallas. "Corinthe et Nikopolis pendant le bas moyen-âge." *FelRav* 118 (1979): 93–142.
- Pallas 1980.** D. I. Pallas. "L'Illyricum Oriental. Aperçu historique. La problématique de son archéologie chrétienne." *Θεολογία* 51 (1980): 62–76.
- Pallas 1984.** D. I. Pallas. "L'edifice culturel chrétien et la liturgie dans l'Illyricum oriental." In *Xe CIAC* 1984, vol. I, 85–158.
- Pallas 1987a.** D. I. Pallas. "Η Βασιλική των Κεγχρεών." *EEBS* 47 (1987): 295–309.
- Pallas 1987b.** D. I. Pallas. "Οι χαρακτήρες και η ακτινοβολία της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής στη Νικόπολη." In Chrysos 1987, 225–39.
- Pallas 1987–88.** D. I. Pallas, *Συναγωγή*
- μελετών Βυζαντινής Αρχαιολογίας (Τέχνη–Λατρεία–Κοινωνία)*. 2 vols. Athens, 1987–88.
- Pallas 1989.** D. I. Pallas. "Η Αθήνα στα χρόνια της μετάβασης από την αρχαία λατρεία στην χριστιανική, Τα αρχαιολογικά δεδομένα." *Επιστημονική Επετηρίς Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών* 28 (1989): 851–930.
- Pallas 1990.** D. I. Pallas. "Korinth." *RbK* 4 (1990): 745–811.
- Pallas and Lazaridis 1960.** D. I. Pallas and P. Lazaridis. "Μεσαιωνικά Αργολιδοκορινθίας." *ADelt* 16 (1969): Chronika B, 95–101.
- Pallis 2006.** G. Pallis. "Νεότερα για το εργαστήριο γλυπτικής της Σαμαρίνας (τέλη 12ου–αρχές 13ου αι.)." *DChAE* 27 (2006): 91–100.
- Panagiotakis 1961–62.** N. Panagiotakis. "Ζητήματα της κατακτάσεως της Κρήτης υπό των Αράβων." In *Πεπραγμένα του Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου = KChron* 16–17/2 (1961–62): 9–41.
- Panayotidi 1989.** M. Panayotidi. "The Character of Monumental Painting in the Tenth Century: The Question of Patronage." In *Constantine VII Porphyrogenitus and his Age: Second International Byzantine Conference. Delphi, 22–26 July 1987*, 285–331. Athens, 1989.
- Panayotidi 2006.** M. Panayotidi. "Η προσωπικότητα δύο αρχόντων της Καστοριάς και ο χαρακτήρας της πόλης στο δεύτερο μισό του 12ου αιώνα." In *Δώρον. Τιμητικός τόμος στον καθηγητή Νίκο Νικονάνο*, 157–67. Thessalonike, 2006.
- Panayotopoulou 1998.** A. Panayotopoulou. "Ρωμαϊκά και υστερορωμαϊκά λουτρά στο Άργος." In *Pariente and Touchais 1998*, 373–84.
- Panić and Babić 1988.** D. Panić and G. Babić. *Bogorodica Ljevniska*. Belgrade, 1988.
- Pantelidou-Alexiadou 2005a.** A. Pantelidou-Alexiadou. "Ερείπια αγροτικού συγκροτήματος στη λεωφόρο Πεντέλης." In *Αττικής Οδού περιήγηση*, 111–16. Athens, 2005.
- Pantelidou-Alexiadou 2005b.** A. Pantelidou-Alexiadou. "Ανασκαφή στο εσωτερικό και στον προαύλιο χώρο του ναού της Αγ. Θέκλης στον Σταυρό Αγίας Παρασκευής." In *Αττικής Οδού περιήγηση*, 147–55. Athens, 2005.
- Papachristodoulou 1972.** Ch. Papachristodoulou. *Ιστορία της Ρόδου. Από τους Προϊστορικούς χρόνους έως την Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1948)*. Athens, 1972.
- Papachristodoulou 1989.** I. Papachristodoulou. *Οι αρχαίοι ροδιακοί Δημοί. Ιστορική επισκόπηση–Η λατρεία*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρξ. Ετ., 110. Athens, 1989.
- Papadaki-Oekland 2009.** S. Papadaki-Oekland. *Byzantine Illuminated Manuscripts of the Book of Job*. Athens 2009.
- Papadeli-Marconi 2009.** G. Papadeli-Marconi. "Η προθήκη στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης." *Illissia* 4 (2009): 66–75.
- Papadopoulos 2011.** G. Papadopoulos. *A seismic history of Crete. The Hellenic Arc and trench*. Athens, 2011.
- Papadopoulos-Kerameus 1902.** A. Papadopoulos-Kerameus. "Αθηνναϊκά εκ του ΙΒ' και ΙΓ' αιώνας (σύνεχεια)." *Αρμονία* 3 (1902): 273–93.
- Papadopoulos-Kerameus 1909.** A. Papadopoulos-Kerameus. "Συνοδικά γράμματα Ιωάννου του Αποκαύκου." *Βυζαντινά* 1 (1909): 19–20.
- Papadopoulos 1989.** B. Papadopoulos. "8η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 44 (1989): Chronika, 280–94.

- Papadopoulou 1992.** B. Papadopoulou. "Νέα Αρχαιολογικά στοιχεία για την βυζαντινή πόλη της Άρτας." In Chrysos 1992, 375–400.
- Papadopoulou 1997.** B. Papadopoulou, "Fortifications of Rogoi, Greece." In Thessalonike 1997, 102–3.
- Papadopoulou 2002.** B. N. Papadopoulou. *Η βυζαντινή Άρτα και τα μνημεία της*. Athens, 2002.
- Papadopoulou 2004.** B. Papadopoulou. "Επιτύμβια παράσταση στο ναό της Παναγίας Παρηγορητίσσης στην Άρτα." *DChAE* 25 (2004): 141–54.
- Papadopoulou 2005.** B. Papadopoulou. "Η βυζαντινή μονή Παναγίας Περιβλέπτου. Συμβολή στη μνημειακή τοπογραφία της βυζαντινής Άρτας." *DChAE* 26 (2005): 283–302.
- Papadopoulou 2007a.** B. Papadopoulou. "Άρτα, Οι βυζαντινές τοιογραφίες της μονής Κάτω Παναγίας." *Βυζαντινά* 27 (2007): 369–96.
- Papadopoulou 2007b.** B. Papadopoulou. "Βασιλική Αθίκισσων. Η ανασκαφική έρευνα των τελευταίων ετών." In Zachos 2007, vol. 1, 609–35.
- Papadopoulou 2008.** B. Papadopoulou. "Το βυζαντινό τέμπλο της Αγίας Θεοδώρας στην Άρτα." *DChAE* 29 (2008): 233–46.
- Papadopoulou 2012.** B. Papadopoulou. *Παλαιοχριστιανική Ηπειρος, 4ος–7ος αι. Η μαρτυρία της γλυπτικής*. Ph.D. dissertation. Ioannina, 2012.
- Papadopoulou 2013.** B. Papadopoulou. "Άρτα. Το βυζαντινό τέμπλο της Βλαχέρνας." In *Essays in honor of Professor P. L. Vocotopoulos* (in press).
- Papadopoulou and Karamperidi 2008.** *Ta Βυζαντινά Μνημεία της Ηπείρου*, edited by B. N. Papadopoulou and A. Karamperidi. Ioannina, 2008.
- Papadopoulou and Konstantaki 2007.** B. Papadopoulou and A. Konstantaki. "Ανάγλυφα αρχιτεκτονικά μέλη βασιλικής Β (Αθίκισσων). Παρατηρήσεις και συμπεράσματα." In Zachos 2007, vol. 1, 637–57.
- Papadopoulou and Tsiara 2008.** B. Papadopoulou and A. Tsiara. *Εικόνες της Άρτας, Η εκκλησιαστική ζωγραφική στην περιοχή της Άρτας κατά τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους*. Arta, 2008.
- Papadopoulou and Tsouris 1993.** B. Papadopoulou and K. Tsouris. "Late Byzantine ceramics from Arta. Some examples." In *La ceramica nel mondo bizantino tra XI e XV secolo e i suoi rapporti con l'Italia, Atti del Seminario. Certosa di Pontignano. Siena 11–13 marzo 1991*, edited by S. Gelichi, 241–61. Quaderni del dipartimento di archeologia e storia delle arti. Sezione archeologica. Università di Siena, 34. Florence, 1993.
- Papalexandrou 1998.** A. Papalexandrou. *The Church of the Virgin of Scripou: Architecture, Sculpture and Inscriptions in Ninth-century Byzantium*. Princeton, N.J., 1998.
- Papalexandrou 2003.** A. Papalexandrou. "Memory Tattered and Torn: Spolia in the Heartland of Byzantine Hellenism." In *Archaeologies of Memory*, edited by R. M. Van Dyke and S. E. Alcock, 56–80. Oxford, 2003.
- Papamastorakis 1991.** T. Papamastorakis. "Ένα εικαστικό εγκώμιο του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου: Οι εξωτερικές τοιογραφίες στο καθολικό της μονής της Μαυριάτισσας στην Καστοριά." *DChAE* 15 (1989–90): 221–38.
- Papamastorakis 1992.** T. Papamastorakis. "Άγιος Δημήτριος του Κατσούρη: το εικονογραφικό πρόγραμμα του τρούηλου." In Chrysos 1992, 419–54.
- Papamastorakis 1996–97.** T. Papamastorakis. "Επιτύμβιες παραστάσεις κατά τη μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο." *DChAE* 19 (1996–97): 285–304.
- Papamastorakis 2001.** T. Papamastorakis. *Ο διάκοσμος του τρούηλου των ναών της Παλαιοβυζαντινής περιόδου (1261–1453) στη Βαλκανική χερσόνησο και την Κύπρο*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 213. Athens, 2001.
- Papamastorakis 2003.** T. Papamastorakis. "Η αφιερωματική επιγραφή του ναού της Παναγίας Σκουταριώτισσας Ακαταμαχίτου (Κουμπηλιδίκης) στην Καστοριά." In *Λαμπηδών. Αφιέρωμα στη μνήμη της Ντούλας Μουρίκη*, edited by M. Aspra-Vardavaki, vol. 2, 597–608. Athens, 2003.
- Papamastorakis 2012.** T. Papamastorakis. "Myzithras of the Byzantines/ Mistra to Byzantines." In Kiousopoulou 2012, 277–96.
- Papamastorakis 2013.** T. Papamastorakis. "Reflections of Constantinople. The Iconographic Program of the South Portico of the Hodegetria Church, Mystras." In *Viewing the Morea: Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, edited by S. E. J. Gerstel, 371–95. Washington, D.C., 2013.
- Papanikola-Bakirtzi 2003.** D. Papanikola-Bakirtzi. "Εργαστήρια εφυσωμένων κεραμικής στο βυζαντινό κόσμο." In *Ville Congrès International sur la Céramique Médiévale en Méditerranée. Thessaloniki, 11–16 octobre 1999*, edited by Ch. Bakirtzis, 45–66. Athens, 2003.
- Papanikola-Bakirtzi and Skordali 1999.** D. Papanikola-Bakirtzi and G. Skordali. "Αρχαιολογικές Αποθήκες στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού." *Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού* 6 (1999): 46–55.
- Papanikolaou 2009.** P. Papanikolaou. "Το «φραγκικό» νοσοκομείο της Κορίνθου. Ιπποτικά νοσοκομεία στο χώρο της Ελληννοβυζαντινής Ανατολής (12ος–15ος αι.)." *Διαχρονία* 7 (2009): 1–20.
- Papaioikonomou 1908.** C. Papaioikonomou. *Ο πολιούχος του Άργους Άγιος Πέτρος, επίσκοπος Άργους ο θαυματουργός*. Athens, 1908.
- Papastathis and Hekimoglou 2010.** Ch. K. Papastathis and E. A. Hekimoglou. *The Great Fire of Thessaloniki (1917)*. Thessalonike, 2010.
- Papavassiliou and Archontopoulos 1991.** E. Papavassiliou and Th. Archontopoulos. "Nouveaux éléments historiques et archéologiques de Rhodes à travers des fouilles dans la ville médiévale." *Cors Rav* 38 (1991): 307–49.
- Papavassiliou et al. 2011.** E. Papavassiliou, K. Sarantidis, and E. Papanikolaou. "A ceramic workshop of the early Byzantine period on the island of Lipsi in the Dodekanese (Greece): a preliminary approach." In *4th Conference on Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean Archaeology and Archaeometry. The Mediterranean: A Market without Frontiers. Thessalonike, 7–10 April 2011*. LRCW, 4 (in press).
- Papazoglou 1988.** F. Papazoglou. *Les villes de Macédoine à l'époque romaine*. BCH. Suppl., XVI. Athens and Paris, 1988.
- Papazotos 1991.** Th. Papazotos. "The Identification of the Church of 'Profitis Elias' in Thessaloniki." *DOP* 45 (1991): 121–27.
- Papazotos 1994.** Th. Papazotos. *Η Βέροια και οι ναοί της (11ος–18ος αι.)*. Δημοσ. του Αρχ. Δεήτ., 54. Athens, 1994.
- Papazotos 1995.** Th. Papazotos. *Βυζαντινές εικόνες της Βέροιας*. Αίνος, 15. Athens, 1995.
- Papazotos 2003.** Th. Papazotos. *Οδοιπορικό στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Βέροια, Ναοί–Τέχνη–Ιστορία*. Athens, 2003.
- Papazotos et al. 1988.** Th. Papazotos, G. Papazotou, and A. Petkos. "11η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 43 (1988): *Chronika* B2, 407–18.
- Pappa 1993.** M. Pappa. "Νεοθιτική εγκατάσταση στο χώρο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης." *AEMΘ* 7 (1993): 303–10.
- Pappa 1997.** M. Pappa. "Νεοθιτική κατοίκηση στη Θεσσαλονίκη." *Θεσσαλονικέων Πόλις* 2 (1997): 6–13.
- Pariante 1988.** A. Pariante. "Rapport sur les travaux de l'École française en Grèce en 1987." *Argos, Terrain Karmoyannis*. *BCH* 112 (1988): 697–709.
- Pariante 1990.** A. Pariante. "Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1983." *Argos*. *BCH* 114 (1990): 727–28.
- Pariante 2001.** A. Pariante. "Travaux de l'École française en Grèce en 2000." *Argos*. 3. *Terrain Karmoyannis*. *BCH* 125/2 (2001): 567–80.
- Pariante and Piteros 2004–5.** A. Pariante and Ch. Piteros. "Travaux de l'École française d'Athènes en 2003–2004." *Argos*. *Le terrain Nannopoulos*. *BCH* 128–29 (2004–5): 806–27.
- Pariante and Piteros 2009.** "Travaux de l'École française d'Athènes en 2008." *Argos*. L'agora: terrain Nannopoulos. *BCH* 133 (2009): 581–95.
- Pariante and Touchais 1998.** *Argos et l'Argolide. Topographie et urbanisme. Actes de la Table Ronde internationale. Athènes – Argos, 28/4–1/5/1990*, edited by A. Pariante and G. Touchais. Recherches franco-helléniques, 3. Nauplion and Athens, 1998.
- Pariante et al. 1998.** A. Pariante, M. Pierart, and J.-P. Thalmann. "Les recherches sur l'agora d'Argos: résultats et perspectives." In *Pariante and Touchais 1998*, 211–31.
- Paris 2009.** *Le Mont Athos et l'Empire byzantin. Trésors de la Sainte Montagne*. Exh. cat. Paris, 2009.
- Paris 2011.** *Au royaume d'Alexandre le Grand – La Macédoine antique*. Exh. cat. Paris, 2011.
- Parsons 1936.** A. W. Parsons. "A Roman Water-Mill in the Athenian Agora." *Hesperia* 5 (1936): 70–90.
- Patlagean 1984.** E. Patlagean. "Les débuts d'une aristocratie byzantine et le témoignage de l'historiographie: système des noms et liens de parenté aux IXe–Xe siècle." In *The Byzantine Aristocracy, IX to XIII Centuries*, edited by M. Angold, 23–43. BAR. Int. Ser., 221. Oxford, 1984.
- Pausanias 1989.** *Pausaniae Graeciae Descriptio*, vol. III (Libri IX–X, Indices), edited by M. H. Rocha-Pereira. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum, Teubneriana. Leipzig 1989.
- Pausanias 1990.** *Pausaniae Graeciae Descriptio*, vol. II (Libri V–VIII), edited by M. H. Rocha-Pereira. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum, Teubneriana. Leipzig 1990.
- Pazaras 1979.** Th. Pazaras. "Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Βεροίας." *ADelt* 34 (1979): *Chronika* B2, 313–21.
- Pazaras 1984.** Th. Pazaras. "Δύο τοιογραφημένοι παλαιοχριστιανικοί τάφοι από τη Βέροια." *Μακεδονικά* 24 (1984): 234–45.
- Pazaras 1988.** Th. Pazaras. *Ανάγλυφες σαρκοφάγοι και επιτάφιας πλάκες της Μέσης και Ύστερης Βυζαντινής περιόδου στην Ελλάδα*. Δημοσ. του Αρχ. Δεήτ., 38. Athens, 1988.
- Péchyayre 1936.** A.-P. Péchyayre. "L'archevêché d'Ochrida de 1394 à 1767." *Échos d'Orient* 35 (1936): 183–204.
- Pelekanides 1955.** S. Pelekanides. "Νέαι έρευνα εις την Αγίαν Σοφίαν Θεσσαλονίκης και η αποκατάστασις της αρχαίας αυτής μορφής." In *Πεπραγμένα του 9' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, 12–19 Απριλίου 1953*, edited by S. Kyriakidis, A. Xyngopoulos, and P. Zepos, 398–407. Athens, 1955.
- Pelekanides 1966.** S. Pelekanides. "Ανασκαφάι Οκταγώνου Φιλιππων." *PAE* (1966): 47–58.
- Pelekanides 1973.** S. Pelekanides. *Καλλιέργης, όλης Θεσσαλίας άριστος ζωγράφος*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 75. Athens, 1973.
- Pelekanides 1978a.** S. Pelekanides, "Kastoria." *Rbk* 3 (1978): 1190–1224.
- Pelekanides 1978b.** S. Pelekanides. "Ανασκαφή Φιλιππων." *PAE* (1978): 67–72.
- Pelekanides 1980.** S. Pelekanides. "Συμπεράσματα από την ανασκαφή του Οκταγώνου των Φιλιππων σχετικά με τα μνημεία και την τοπογραφία της πόλης." In *Kavala and region*, 149–58.
- Pelekanides and Chatzidakis 1985.** S. Pelekanides and M. Chatzidakis. *Kastoria. Byzantine Art in Greece, Mosaics, Wall Paintings*. Athens, 1985.
- Pelekanidou 1980.** E. Pelekanidou. "Η κατά την παράδοση φυλακή του Αποστόλου Παύλου στους Φιλιππους." In *Kavala and region*, 427–35.
- Pelekanidou and Mentzos 1990.** E. Pelekanidou and A. Mentzos. "Οκτάγωνο Φιλιππων, πρώτα συμπεράσματα μετά τις νεότερες έρευνες." In *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη. Πόλη και Χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη. Πρακτικά Αρχαιολογικού Συνεδρίου. Καβάλα, 9–11/5/1986, 597–607*. Recherches franco-helléniques, 1. Thessalonike, 1990.
- Penna 1996.** V. Penna. "Η ζωή στις βυζαντινές πόλεις της Πελοποννήσου: Η μοιραστική μορτυρία (8ος–12ος αι. μ.Χ.)." In *Μνήμη Martin Jessop Price*, edited by A. P. Tzamalis, 195–264. Athens, 1996.
- Penna 2002.** V. Penna. "Numismatic Circulation in Corinth from 976 to 1204." In *Laiou 2002*, vol. 2, 655–58.
- Penna 2008.** V. Penna. "Νομίσματα από το χώρο της βόρειας επέκτασης του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου." In *Ioannidou-Karetsou 2008*, 205–11.
- Pennas 1980.** Ch. Pennas. "Παλαιοχριστιανικές ταφές στους Φιλιππους." In *Kavala and region*, 437–44.
- Pennas 1986.** Ch. A. Pennas. "The basilica of St. Isidore: New Evidence." In *Chios*, edited by J. Boardman and C. Vaphopoulou, 317–34. Oxford, 1986.
- Petkos 1989.** A. Petkos. "Το δίκτυο υδρεύσεως της Βεροίας." *AAA* 22 (1989): 197–210.
- Petkos 1993a.** A. Petkos. "Ψηφιδωτά δάπεδα Βεροίας και των περιοχών ελέγχου και επιρροής της." *Δυτικομακεδονικά Γράμματα* 4 (1993): 30–107.
- Petkos 1993b.** A. S. Petkos. "Δύο κυριακά συγκροτήματα του 4ου και 5ου αιώνα στη Βέροια." *AEMΘ* 7 (1993): 97–109.
- Petkos 1993–94.** A. S. Petkos. "Το ψηφιδωτό Λευκαδίων Ναούσης με τεχνική μαύρο-όσπρη και τα πολύχρωμα ψηφιδωτά της Βέροιας." *Μακεδονικά* 29 (1993–94): 262–74.
- Petkos 1997.** A. Petkos. "Τα τείχη της Βέροιας (προανασκαφική επισκόπηση)." In *Μνήμη Μανόλη Ανδρόνικου*, 263–76. Μακεδονικά. Παράρτημα, 6. Thessalonike, 1997.
- Petkos 2001.** A. S. Petkos. *Ta μνημεία της Βέροιας (4ος–19ος αιώνας)*. Athens, 2001.
- Petkos 2004.** A. Petkos. "Veroia. Une ville avec une longue histoire et civilization." In *Avignon 2004*, 34–43.

- Petkos 2007.** A. Petkos. "Ο Νομός Ημαθίας κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο." In *Ημαθίας Μελετήματα*, 25–35. Berroia, 2007.
- Petkos and Kaltapanidou-Pyrovetsi 2008.** A. Petkos and V. Kaltapanidou-Pyrovetsi. "Ανάδειξη Κόστρου Σερβίου." *AEMΘ* 22 (2008): 71–78.
- Petkos and Kaltapanidou-Pyrovetsi 2009.** A. Petkos and V. Kaltapanidou-Pyrovetsi. Σέρβια, μια βυζαντινή πόλη-κάστρο : διαδρομές στο χώρο και στο χρόνο /*Servia, a Byzantine fortified city. Journeys in space and time.* Berroia, 2009.
- Petkos and Karagianni 2004a.** A. Petkos and F. Karagianni. "Τα αρχαιολογικά ευρήματα της Παλαιοχριστιανικής περιόδου." In *Ερατεινή Ημαθία*, 134–71. Berroia, 2004.
- Petkos and Karagianni 2004b.** A. Petkos and F. Karagianni. "Ανασκαφικές έρευνες στα βυζαντινά κοιμητήρια της Βέροιας." *AEMΘ* 18 (2004): 509–18.
- Petkos and Karagianni 2007.** A. S. Petkos and F. P. Karagianni. *Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας*. Berroia, 2007.
- Petkos et al. 2009.** A. Petkos, V. Kaltapanidou-Pyrovetsi, and E. Christophoridou. *Αρχαιολογικός χώρος Αγίου Παλαίου Βέροιας*. Berroia, 2009.
- Petridis 2010.** P. Petridis. "Ρωμαϊκά και πρωτοβυζαντινά εργαστήρια κεραμικής στον ελλησικό χώρο." In *Κεραμική της Υστερης Αρχαιότητας από τον ελλησικό χώρο (3ος–7ος αι. μ.Χ.)*, edited by D. Papanikola-Bakirtzi and D. Kousoulakou, 81–96. Δημοσ. του Αρχ. Ινστιτ. Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών, αρ. 8. Thessalonike, 2010.
- Petsas 1966.** Ph. M. Petsas. "Veria." In *Enciclopedia dell'arte antica, classica e orientale* 7 (1966): 1135–36.
- Petsas et al. 1965.** Ph. Petsas, M. Andronikos, and R. J. Rodden. "Αρχαιότητες και μνημεία Δυτ. Μακεδονίας." *ADelt* 20 (1965): *Chronika* B3, 423–42.
- Petsas et al. 1968.** Ph. Petsas, G. Bakalakis, A. K. Andreiomenou, Ch. Koukoulis, and École Française d'Athènes. "Μακεδονία." *ADelt* 23 (1968): *Chronika* B2, 325–63. *PG. Patrologiae Cursus Completus. Seriae Graecae*.
- Philadelphus 1913.** A. Philadelphus. "Αι εν Νικοπόλει ανασκαφαί." *PAE* (1913): 83–112.
- Philadelphus 1918.** A. Philadelphus. "Αρχαία έπαιθις μετά νυμφαίου εν Λεχαιώ της Κορινθίας." *ADelt* 4 (1918): 125–35.
- Philadelphus 1926.** A. Philadelphus. "Ανασκαφαί Νικοπόλεως." *PAE* (1926): 128–30.
- Philadelphus 1927.** A. Philadelphus. *Ανασκαφαί Νικοπόλεως, 1921–1926*. Χριστιανικών Ιδρυμα Αλκίσιωσος." *DChAE* 4 (1927): 46–61.
- Philemonos-Tsopotou 2004.** M. Philemonos-Tsopotou. *Η Ελληνιστική Οχύρωση της Ρόδου*. Δημοσ. του Αρχ. Δεлт., 86. Athens, 2004.
- Philippa-Apostolou 1982.** M. Philippa-Apostolou. "Πάρος." In *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, vol. 2: Κυκλάδες, 111–44. Athens, 1982.
- Philippa-Touchais 2004–2005.** A. Philippa-Touchais. "Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 2003 et 2004. Argos." *BCH* 128–29 (2004–5): 1315–18.
- Philippa-Touchais et al. 2000.** A. Philippa-Touchais, S. Huber, and G. Touchais. "Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1999. Argos." *BCH* 124 (2000): 799–801.
- Phourikis 1928.** P. Phourikis. "Μικρά συμβολή εις την Ηπειρωτικήν Ιστορίαν. Νικόπολις, Πρέβεζα." *Ηπειρωτικά Χρονικά* 3 (1928): 117–59.
- Picenardi 1900.** G. S. Picenardi. *Itinéraire d'un chevalier de S. Jean de Jerusalem dans l'île de Rhodes*. Lille, 1900.
- Piérart 2004–5.** M. Piérart. "Travaux de l'École française d'Athènes en 2003–2004. Argos. L'Agora." *BCH* 128–29 (2004–5): 828–33.
- Piérart 2006.** M. Piérart. "Travaux de l'École française d'Athènes en 2003–2004. Argos. L'Agora." *BCH* 130 (2006): 708–13.
- Piérart and Thalmann 1980.** M. Piérart and J.-P. Thalmann. "Céramique romaine et médiévale." In *Études Argiennes*, 459–82. *BCH. Suppl.*, 6. Paris, 1980.
- Piérart and Touchais 1996.** M. Piérart and G. Touchais. *Argos. Une ville grecque de 6000 ans*. Paris, 1996.
- Pietri 1984.** C. Pietri. "La géographie de l'Illyricum ecclésiastique et ses relations avec l'Église de Rome (Ve–VIe siècles)." In *Villes et peuplement dans l'Illyricum protobyzantin. Actes du colloque organisé par l'École française de Rome. Rome, 12–14 mai 1982*, 21–62. Collection de l'École française de Rome, 77. Rome, 1984.
- Pitarakis 2012.** B. Pitarakis. "Daily Life at the Marketplace in Late Antiquity and Byzantium." In *Trade and Markets in Byzantium*, edited by C. Morrisson, 399–426. Washington, D.C., 2012.
- Piteros 1988.** Ch. Piteros. "Τοπογραφικές παρατηρήσεις στην ακρόπολη της Καδμείας." *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Θήβα, 10–14 Σεπτεμβρίου 1986*, edited by A. P. Bekiaris = *EEBM* 1/1 (1988): 89–112.
- Piteros 2003.** Ch. I. Piteros. "Η μυκναϊκή ακρόπολη της Λάρισας του Άργους." In *The Periphery of the Mycenaean World. 2nd International Interdisciplinary Colloquium, 26–30 September, Lamia 1999. Proceedings*, edited by N. Kyprarissi-Apostolika and M. Papakonstantinou, 369–96. Athens, 2003.
- Pitt 2012.** R. Pitt. "Chroniques des fouilles en ligne." *BCH* (2012) (in press).
- Platon 1937.** N. Platon. "Χριστιανική επιγραφή εκ Τανάγρας." *AE* 76 (1937): 655–67.
- Platon 1947a.** N. Platon. "Δυο ονόματα ανύπαρκτων κρητικών πόλεων." *KChron* 1 (1947): 14–26.
- Platon 1947b.** N. Platon. "Τα τείχη του Χάνδακος κατά την δευτέραν Βυζαντινήν περίοδον." *KChron* 1 (1947): 239–48.
- Platon 1950.** N. Platon. "Πάνην περί των βυζαντινών τειχών του Χάνδακα." *KChron* 4 (1950): 353–60.
- Platon 1952.** N. Platon. "Νέα στοιχεία διά την μελέτην των βυζαντινών τειχών του Χάνδακος." *KChron* 6 (1952): 439–59.
- Portelanos and Rouvelas 2000–2001.** A. Portelanos and I. Rouvelas. *Μελέτη αρχιτεκτονικής τεκμηρίωσης Κάστρου Λάρισας Άργους*. Argos, 2000–2001.
- Poulou-Papadimitriou 2002.** N. Poulou-Papadimitriou. "Βυζαντινές νόρνες. Η περίπτωση της Μεσσηνίας και της Ελεύθερνας." In Themelis and Konti 2002, 125–36.
- Poulou-Papadimitriou 2005.** N. Poulou-Papadimitriou. "Les plaques-boucles byzantines de l'île de Crète (fin VIe–IXe siècle)." In *Mélanges Jean-Pierre Sodini* = *TM* 15 (2005): 687–704
- Poulou-Papadimitriou 2008.** N. Poulou-Papadimitriou. "Στιγμές από την ιστορία του Ηρακλείου. Από την πρωτοβυζαντινή εποχή έως την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας (7ος–19ος αι.)." In Ioannidou-Karetsou 2008, 149–201.
- Pozza and Ravegnani 1993.** *I trattati con Bisanzio 992–1198*, edited by M. Pozza and G. Ravegnani. *Pacta Veneta*, 4. Venice, 1993.
- Pratsch 2005.** T. Pratsch. "Zur Herkunft des Niketas Magistros (um 870–frühestens 946/947) aus Lakonien." *Byzantion* 75 (2005): 501–6.
- Prokopios 1961.** *Προκοπίου Καισαρέως, Περί κτισμάτων*, edited by G. Downey. London, 1961.
- Prokopios 1964.** Procopius of Caesarea. *De Aedificiis*, edited by J. Haury. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Leipzig, 1913 (reprinted with addenda by G. Wirth. Leipzig, 1964).
- Provost 2002.** S. Provost. "Une réfection des remparts de Philippe sous Michel VII Doukas." *REB* 61 (2002): 167–81.
- Psarri 2007.** G. Psarri. "Νεότερα στοιχεία από την ανασκαφική έρευνα ανώνυμου βυζαντινού ναού στην οδό Θησέως στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου." In *City of Rhodes 2007*, vol. I, 467–72. Athens, 2007.
- Purcell 1987.** N. Purcell. "The Nicopolitan Synoecism and Roman Urban Policy." In Chrysos 1987, 71–90.
- Radojčić 1965.** S. Radojčić. "Une école de peinture de la deuxième moitié du XVe siècle. Contribution à l'histoire de l'art chrétien des Balkans sous la domination des Turcs." *Matica Srpska* 1 (1965): 60–104.
- Raepsaet 1993.** G. Raepsaet. "Le diolkos de l'Isthme à Corinthe: son tracé, son fonctionnement." *BCH* 117 (1993): 233–61.
- Ragia 2011.** E. Ragia. "The geography of the provincial administration of the Byzantine empire (ca. 600–1200): I. 2. Apothekai of the Balkans and of the islands of the Aegean Sea (7th–8th c.)." *BSI* 69 (2011): 86–113.
- Rallis and Potlis 1855.** G. Rallis and M. Potlis. *Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων*, vol. 5. Athens, 1855.
- Rapp 1997.** C. Rapp. "Ritual brotherhood in Byzantium." *Traditio* 52 (1997): 285–326.
- Rautman 1989.** M. L. Rautman. "Patrons and Buildings in Late Byzantine Thessaloniki." *JÖB* 39 (1989): 295–315.
- RbK. Reallexikon zur Byzantinischen Kunst.**
- RE. Pauly's Realencyklopädie der classischen Altertumswissenschaft.**
- REB. Revue des études byzantines.**
- Reynolds, Bonifay, and Cau 2011.** P. Reynolds, M. Bonifay, and M. A. Cau. "Key contexts for the dating of late Roman Mediterranean fine wares: a preliminary review and 'seriation'." In *LRFW1. Late Roman Fine Wares. Solving problems of typology and chronology. A review of the evidence, debate and new contexts*, edited by M. A. Cau, P. Reynolds, and M. Bonifay, 15–32. Roman and Late Antique Mediterranean Pottery, 1. Oxford, 2011.
- Rhoby 2007.** A. Rhoby. "Stadtlob und Stadtkritik in der byzantinischen Literatur." In *Byzantinische Sprachkunst. Studien zur byzantinischen Literatur gewidmet Wolfram Hörandner zum 65. Geburtstag*, edited by M. Hinterberger and E. Schiffer, 277–95. Byzantisches Archiv, 20. Berlin and New York, 2007.
- Rhodes, 2400 years. Ρόδος, 2400 χρόνια. Η πόλη της Ρόδου από την ίδρυσή της μέχρι την κατάληψη από τους Τούρκους (1523).** *Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου*. 2 vols. Athens, 2000.
- Rife et al. 2007.** J. Rife, R. Dunn, M. Moore Morison, D. Ubelaker, A. Barbet, and F. Monier. "Life and Death at a Port in Roman Greece. The Kenchreai Cemetery Project 2002–2006." *Hesperia* 76 (2007): 143–81.
- Riley 1979.** J. A. Riley. "The coarse pottery from Berenice." In *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice)*, edited by J. A. Lloyd, vol. II, 91–467. Supplement to *Libya Antiqua*, V. Tripoli, n.d. (1979 on Arabic cover, issued 1982).
- RivArchCr. Rivista di Archeologia Cristiana.**
- Rizakis and Marchetti 1995.** Y. Rizakis and P. Marchetti. "Recherches sur les mythes et la topographie d'Argos. IV. L'agora revisitée." *BCH* 119 (1995): 437–72.
- Robinson 1962.** H. S. Robinson. "Excavations at Corinth, 1960." *Hesperia* 31 (1962): 96–133.
- Robinson 1964.** H. S. Robinson. "American Excavations at Corinth." *ADelt* 19 (1964): *Chronika* B1, 100–102.
- Robinson 1967.** H. S. Robinson. "Church of Haghia Paraskevi, Ancient Corinth." *ADelt* 22 (1967): *Chronika* B1, 218–19.
- Robinson 1976a.** H. S. Robinson. "Excavations at Corinth: Temple Hill." *Hesperia* 45 (1976): 203–39.
- Robinson 1976b.** H. S. Robinson. "Temple Hill, Corinth." In *Neue Forschungen in Griechischen Heiligtümern*, edited by U. Jantzen, 239–60. Tübingen, 1976.
- Robinson 2011.** B. Robinson. *Histories of Peirene. A Corinthian Fountain in Three Millennia*. Ancient art and architecture in context, 2. Princeton, N.J., 2011.
- Robinson and Weinberg 1960.** H. S. Robinson and S. S. Weinberg. "Excavations at Corinth, 1959." *Hesperia* 29 (1960): 225–53.
- Roebuck 1951.** C. Roebuck. *The Asklepieion and Lerna*. Corinth, XIV. Princeton, N.J., 1951.
- Roger 1938.** J. Roger. "L'enceinte basse de Philippe." *BCH* 62 (1938): 21–41.
- Romiopoulou 1974.** K. Romiopoulou. "Un nouveau miliare de la Via Egnatia." *BCH* 98 (1974): 813–16.
- Romiopoulou and Touratsoglou 1974.** A. Romiopoulou and I. Touratsoglou. "Εκ τns αρχαίας Βεροιας." *Μακεδονικά* 14 (1974): 163–74.
- Rothaus 1995.** R. Rothaus. "Lechaion, Western Port of Corinth: A preliminary Archaeology and History." *OJA* 14 (1995): 293–305.
- Rothaus 2000.** R. Rothaus. *Corinth, the First City of Greece: An Urban History of Late Antique Cult and Religion*. Religions in the Graeco-Roman world, 139. Leiden, Boston, and Cologne 2000.
- Runciman 1929.** S. Runciman. *The Emperor Romanus Lecapenus and His Reign: A Study of Tenth-Century Byzantium*. Cambridge, 1929.
- Runciman 1980.** St. Runciman. *Mistra, Byzantine Capital of the Peloponnese*. London, 1980.
- Saint-Guillain 2010.** G. Saint-Guillain. "Abus de pouvoir ou gouvernance de proximité? Administrateurs vénitiens et administrés à travers l'exemple de la prise d'Argos par les Ottomans en 1397." In *Maltezu and Panopoulou 2010*, 81–119.
- Sakellariou 1997.** *Epirus, 4000 Years of Greek History and Civilization*, edited by M. B. Sakellariou. Athens, 1997.
- Samartzidou 1990.** S. Samartzidou. "Εγνατία οδός από τους Φιλίππους στη Νεάπολη." In *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη, Πόλη και Χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη. Πρακτικά Αρχαιολογικού Συνεδρίου. Καβάλα 9–11/5/1986*, 559–79. Recherches franco-helléniques, 1. Thessalonike, 1990.
- Sanders 1987.** G. D. R. Sanders. "An Assemblage of Frankish Pottery at Corinth." *Hesperia* 56 (1987): 159–95.
- Sanders 1989.** G. D. R. Sanders. "Three Peloponnesian Churches and their Importance for the Chronology of late 13th and early 14th Century Pottery in the Eastern Mediterranean." In *Recherches sur la céramique byzantine. Actes du colloque organisé par l'École française d'Athènes et l'Université de Strasbourg II. Athènes, 8–10 avril 1987*, edited by V. Déroche and J.-M.

- Spieser, 189–99. *BCH. Suppl.*, 18. Athens, 1989.
- Sanders 1999a.** G. D. R. Sanders. "A Late Roman Bath at Corinth. Excavations in the Panayia Field, 1995–1996." *Hesperia* 68 (1999): 441–80.
- Sanders 1999b.** G. D. R. Sanders. "Παραγωγή των εργαστηρίων της Κορίνθου." In *Βυζαντινά Εργαζόμενα Κεραμικά, Η τέχνη των εγχάρακτων*, edited by D. Papanikola-Bakirtzi, 159–64. Exh. cat. Athens, 1999.
- Sanders 2000.** G. D. R. Sanders. "New Relative and Absolute Chronologies for 9th to 13th Century Glazed Wares. Methodology and Social Conclusions." In *Byzanz als Raum – Zu Methoden und Inhalten der historischen Geographie des Östlichen Mittelmeerraumes*, edited by K. Belke, F. Hild, J. Koder, and P. Soustal, 95–113. Österr. Ak. der Wiss. Philos.-hist. Klasse. Denkschr., 283. TIB, 7. Vienna, 2000.
- Sanders 2002.** G. D. R. Sanders. "Corinth." In Laiou 2002, vol. 2, 647–54.
- Sanders 2003.** G. D. R. Sanders. "Recent Developments in the Chronology of Byzantine Corinth." In *Centenary 2003*, 385–99.
- Sanders 2004.** G. D. R. Sanders. "Problems in Interpreting Rural and Urban Settlement in Southern Greece, A.D. 365–700." In *Landscapes of Change: Rural Evolutions in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, edited by N. Christie, 163–81. Aldershot, 2004.
- Sanders 2005a.** G. D. R. Sanders. "Urban Corinth, An Introduction." In Schowalter and Friesen 2005, 11–24.
- Sanders 2005b.** G. D. R. Sanders. "Archaeological Evidence for Early Christianity and the End of Hellenistic Religion in Corinth." In Schowalter and Friesen 2005, 419–42.
- Sanders 2010.** G. D. R. Sanders. "Η Κόρινθος κατά τις δεκαετίες αμέσως πριν το σεισμό του 1858 υπό το φως της αρχαιολογικής έρευνας και ανασκαφών από το 1959 ως σήμερα." In *Πρακτικά Η' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών. Κόρινθος, 26–28 Σεπτεμβρίου 2008*, 57–70. Πελοποννησιακά. Παράρτημα, 29. Athens, 2010.
- Sanders and Whitbread 1990.** G. D. R. Sanders and I. K. Whitbread. "Central Places and Major Roads in the Peloponnese." *BSA* 85 (1990): 333–61.
- Saradi 1995.** H. Saradi. "The 'Kallos' of the Byzantine City. The development of a Rhetoric Topos and historic reality." *Gesta* 34 (1995): 37–56.
- Saradi 2006.** H. Saradi. *The Byzantine City in the Sixth Century: Literary Images and Historical Reality*. Athens, 2006.
- Saradi 2008.** H. Saradi. "Towns and Cities." In *The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, edited by E. Jeffreys, J. Haldon, and R. Cormack, 317–27. Oxford and New York, 2008.
- Saradi 2012.** H. Saradi. "The Byzantine Cities (8th–15th Centuries): Old Approaches and New Directions." In Kiousopoulou 2012, 25–45.
- Savvides 1987.** A. Savvides. *Βυζαντινά στασιαστικά και αυτονομιστικά κινήματα στα Δωδεκάνησα και στη Μικρά Ασία, 1189–1240 μ.Χ.* Athens, 1987.
- Savvides 1988a.** A. G. C. Savvides. "Η Βυζαντινή Θήβα, 996/7–1204 μ.Χ." *Ιστοριογεωγραφικά* 2 (1988): 33–52.
- Savvides 1988b.** A. Savvides. "Rhodes from the End of the Gabales Rule to the Conquest by the Hospitallers, A.D. c. 1250–1309." *Βυζαντινός Δόμος* 2 (1988): 199–232.
- Savvides 1991–92.** A. G. C. Savvides. "Nauplion in the Byzantine and Frankish Periods." *Πελοποννησιακά* 19 (1991–92): 286–302.
- Savvides 1994.** A. G. C. Savvides. "Τα προβλήματα σχετικά με το βυζαντινό Ναύπλιο." *Βυζαντινά* 14 (1994): 357–74.
- Savvides 1995.** A. Savvides. *Η Βυζαντινή Ρόδος και οι Μουσουλμάνοι. Προβλήματα σχετικά με τις Αραβικές και τις Τουρκικές επιδρομές κατά του νησιού από τα μέσα του 7ου έως τις αρχές του 14ου αιώνα.* 2nd ed. Athens, 1995.
- SBN. Studi Bizantini e Neellenici.**
- Schaer 1993.** R. Schaer. *L'invention des Musées*. Paris, 1993.
- Schober 1936.** F. Schober. "Nikopolis." *RE* 17, vol. 1 (1936): 511–18.
- Schowalter and Friesen 2005.** D. N. Schowalter and S. J. Friesen. *Urban Religion in Roman Corinth*. Harvard Theological Studies, 53. Cambridge, Mass., 2005.
- Schultz and Barnsley 1901.** R. W. Schultz and H. Barnsley. *The Monastery of Saint Luke of Stiris in Phocis and the Dependent Monastery of Saint Nicolas in the Fields near Scripou in Boeotia*. London, 1901.
- Scranton 1957.** R. L. Scranton. *Mediaeval Architecture in the Central Area of Corinth*. Corinth, XVI. Princeton, N.J., 1957.
- Scranton et al. 1978.** R. L. Scranton, J. W. Shaw, and L. Ibrahim. *Kenchreai, Eastern Port of Corinth. 1: Topography and Architecture*. Leiden, 1978.
- Sdrolia 2003.** S. Sdrolia. "Η πορεία του Αλέξιου Κομνηνού το 1083 στη Θεσσαλία. Τα νέα ευρήματα στον Κίτσοβα και το Μαυροβούνι." *Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας* 1/1 (2003): 403–19.
- Sdrolia and Androudis 2012.** S. Sdrolia and P. Androudis. "Αρχαιολογικές έρευνες στο βυζαντινό συγκρότημα ναού και πανδοχείου στη θέση 'Χάνι Κοκκώνας' Τεμνών." *ΑΕΜΘ* 2012 (in press).
- Setton 1944.** K. M. Setton. "Athens in the late twelfth century." *Speculum* XIX (1944): 179–207.
- Setton 1976.** K. M. Setton. *The Papacy and the Levant (1204–1571)*, vol. 1, *The Thirteenth and Fourteenth Centuries*. Memoirs of the American Philosophical Society, 114. Philadelphia, 1976.
- Sève 1979.** M. Sève. "Philippe II. Le Forum." *BCH* 103 (1979): 619–31.
- Sève 1985.** M. Sève. "Philippe." *BCH* 109 (1985): 864–73.
- Sève 1990.** M. Sève. "Sur la taille des rayonnages dans les bibliothèques antiques." *Revue de Philologie* 64 (1990): 1–2, 173–79.
- Sève 1996.** M. Sève. "L'œuvre de l'École française d'Athènes à Philippe pendant la décennie 1987–1996." *AEMΘ* 10 (1996) B': 705–17.
- Sgouros 1937.** K. Sgouros. *Ιστορία της νήσου Χίου*. Athens, 1937.
- Shawcross 2013.** T. Shawcross. "A New Lykourgos for a New Sparta: George Gemistos Plethon and the Despotate of Morea." In *Viewing the Morea: Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, edited by S. E. J. Gerstel, 419–52. Washington, D.C., 2013.
- Shelley 1943.** J. M. Shelley. "The Christian Basilica Near the Cencrean Gate at Corinth." *Hesperia* 12 (1943): 66–89.
- Shepard 1995.** J. Shepard. "A Marriage too Far? Maria Lekapena and Peter of Bulgaria." In *The Empress Theophano: Byzantium and the West at the Turn of the First Millennium*, edited by A. Davids, 121–49. Cambridge, 1995.
- Siganidou et al. 1980.** M. Siganidou, M. Akamati, V. Allamani, and K. Zzanavari. "ΙΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλησικών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 35 (1980): *Chronika* B2, 393–414.
- Simatou and Christodouloupoulou 1989–90.** A.-M. Simatou and R. Christodouloupoulou. "Παρατηρήσεις στον μεσαιωνικό οικισμό του Γερακίου." *DChAE* 15 (1989–90): 67–87.
- Sinkevič 2000.** I. Sinkevič. *The Church of St. Panteleimon at Nerezi: Architecture, programme, patronage*. Spätantike, frühes Christentum, Byzanz. Reihe B, Studien und Perspektiven, 6. Wiesbaden, 2000.
- Sinos 1987a.** S. Sinos. "Beobachtungen zur Konstruktion des spätbyzantinischen Palastes von Mystras." In *Erhalten historisch bedeutsamer Bauwerke*. Universität Karlsruhe, *Jahrbuch 1986*, 70–87. Berlin 1987.
- Sinos 1987b.** S. Sinos. "Organisation und Form des byzantinischen Palastes von Mystras." *Architectura* 17 (1987): 105–28.
- Sinos 2005.** S. Sinos. "Mistras." *RbK* 4 (2005): 380–518.
- Sinos 2008.** S. Sinos. "Η αναστήλιση του παλαιού του Μυστρά." In *Restoration of Monuments–Rehabilitation of Historical Buildings in Peloponnesus*, edited by N. Charkiolakis, vol. 1, 122–41. Athens, 2008.
- Sinos 2009.** *The Monuments of Mystras, The Works of the Committee for the Restoration of the Monuments of Mystras*, edited by S. Sinos. Athens 2009.
- Sinos 2009a.** S. Sinos. "Το Παλάτι." In Sinos 2009, 337–73.
- Sinos 2013.** S. Sinos. *Η αρχιτεκτονική του καθολικού της Μονής της Παντάνασσας του Μυστρά. Με μία ενότητα για το γλυπτό διάκοσμο του ναού από τη Γεωργία Μαρίνου*. Athens, 2013.
- Sinos and Marinou 2009.** S. Sinos and G. Marinou. "Τα ονίτια του Μυστρά." In Sinos 2009, 243–335.
- Siomkos 2005.** N. Siomkos. *L'église Saint Etienne à Kastoria, Étude des différentes phases du décor peint (Xe–XIVe siècles)*. Βυζαντινά κείμενα και μελέται, 38. Thessalonike, 2005.
- Sisiu 2007.** I. Sisiu. "The painting throughout the 13th century in Saint Stefanos of Kastoria." In *Nis and Byzantium, Symposium V. Nis, 3–5 June 2006*, edited by M. Rakocija, 393–414. The Collection of Scientific Works, V. Nis, 2007.
- Sisiu 2011.** I. Sisiu. "Οι τοιχογραφίες του ναού των Αγίων Τριών, Σαμωνά, Γουρία και Αβίβου στην Καστοριά." In *Sur les pas de Vojislav J. Djurič*, 257–77. Belgrade, 2011.
- Skampavias 2004.** K. N. Skampavias. *Η Νέα Μονή Χίου. Ιστορία και Τέχνη*. Athens, 2004.
- Skedros 1999.** J. Skedros. *St. Demetrios of Thessaloniki: Civic Patron and Divine Protector (4th–7th c. C.E.)*. Harrisburg, Pa., 1999.
- Skedros 2010.** J. Skedros. "Civic and Ecclesiastical Identity in Christian Thessalonike." In Nasrallah et al. 2010, 245–61.
- Sklavou-Mavroidi 1999.** M. Sklavou-Mavroidi. *Γλυπτά του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών. Κατάλογος*. Athens, 1999.
- Skyllitzes 1973.** *Ioannis Scyllitzae synopsis historiarum*, edited by J. Thurn, 3–500. CFB. Series Berolinensis, 5. Berlin, 1973.
- Slane 2008.** K. W. Slane. "The End of the Sanctuary of Demeter and Kore on Acrocorinth." *Hesperia* 77 (2008): 465–96.
- Slane and Sanders 2005.** K. W. Slane and G. D. R. Sanders. "Corinth: Late Roman Horizons." *Hesperia* 74 (2005): 243–97.
- Smarnakis 2007.** Y. Smarnakis. "A Contribution to the Archaeology of Modern Utopian Thought: History and Utopia in Plethon's Oeuvre." *Historein* 7 (2007): 103–13.
- Smpyraki-Kalantzi and Dina 1982.** A. Smpyraki-Kalantzi and A. Dina. "7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 37 (1982): *Chronika* B2, 243–58.
- Smyris and Kefallonitou 2007.** G. Smyris and F. Kefallonitou. "Το έργο της 8ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στη Νικόπολη από το 1988 έως το 2002." In Zachos 2007, vol. 1, 21–28.
- Snively 1984.** C. Snively. "Cemetery Churches in the Early Byzantine Period in Eastern Illyricum." *Greek Orthodox Theological Review* 29 (1984): 117–24.
- Snively 2007.** C. S. Snively. "Late Antique Nicopolis: An essay on the city walls and their implications for urbanism." In Zachos 2007, vol. 1, 739–49.
- Sodini 1970.** J.-P. Sodini. "Mosaïques paléochrétiennes de Grèce." *BCH* 94 (1970): 699–755.
- Sodini 1976.** J.-P. Sodini. "L'ambon de la Rotonde Saint Georges: remarques sur la typologie et le décor." *BCH* 100 (1976): 494–97.
- Sodini 1977.** J.-P. Sodini. "Remarques sur la sculpture architecturale d'Attique, de Béotie et du Péloponnèse à l'époque paléochrétienne." *BCH* 101 (1977): 423–50.
- Sodini 1984a.** J.-P. Sodini. "L'habitat urbain en Grèce à la veille des invasions." In *Villes et peuplement dans l'Illyricum protobyzantin*. Actes du colloque organisé par l'École française de Rome. Rome, 12–14 mai 1982, 341–96. Collection de l'École française de Rome, 77. Rome, 1984.
- Sodini 1984b.** J.-P. Sodini. "La sculpture architecturale à l'époque paléochrétienne en Illyricum." In *Xe CIAC* 1984, vol. 1, 207–98.
- Sodini 1989.** J.-P. Sodini. "Le commerce des marbres à l'époque protobyzantine." In Lefort and Morrisson 1989, 163–86.
- Sodini 1997.** J. P. Sodini. "Habitat dans l'antiquité tardive." *Tόνοι* 7/2 (1997): 435–57.
- Sofianos 1993.** D. Sofianos. *Όσιος Λουκάς*. Athens, 1993.
- Sotiriou 1919.** G. Sotiriou, "Παλαιά χριστιανική βασιλική Ιλίουσού." *AE* (1919): 1–31.
- Sotiriou 1924.** G. A. Sotiriou. "Ο εν Θήβαις βυζαντινός ναός Γρηγορίου του Θεολόγου." *AE* (1924): 1–26.
- Sotiriou 1929.** G. Sotiriou. "Αι Χριστιανικαί Θήβαι της Θεσσαλίας." *AE* (1929): 1–158 (reprinted by the Archaeological Society of Athens, Athens, 1993).
- Sotiriou 1933.** G. Sotiriou. "Περί των εν Ν. Αγκιάθω ανασκαφών." *PAE* (1933): 46–57.
- Sotiriou 1936.** G. Sotiriou. "Ανασκαφαί Νέας Αγκιάθου." *PAE* (1936): 57–67.
- Sotiriou 1937.** G. Sotiriou. "Ανασκαφαί Νέας Αγκιάθου." *PAE* (1937): 53–58.
- Sotiriou 1939.** G. Sotiriou. "Ανασκαφαί εν Νέα Αγκιάθω." *PAE* (1939): 53–72.
- Sotiriou 1940.** G. Sotiriou. "Ανασκαφαί εν Ν. Αγκιάθω." *PAE* (1940): 18–22.
- Sotiriou and Sotiriou 1952.** G. and M. Sotiriou. *Η βασιλική του αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 34. Athens, 1952.
- Soustal and Koder 1981.** P. Soustal and J. Koder. *Nikopolis und Kephallenia*. Österr. Ak. der Wiss.. Philos.-histor. Klasse. Denkschr., 150. TIB, 3. Vienna, 1981.
- Spain 1987.** R. J. Spain. "The Roman Watermill in the Athenian Agora. A New View of the Evidence." *Hesperia* 56 (1987): 335–53.
- Spatharakis 1981.** I. Spatharakis. *Corpus of Dated Illuminated Greek Manuscripts to the Year 1453*. 2 vols. Byzantina Neerlandica, 8. Leiden, 1981.
- Spieser 1984.** J. M. Spieser, *Thessalonique et ses monuments du IVe au VIe siècle*. Contribution à l'étude d'une ville paléochrétienne. Paris, 1984.
- Spieser 1989.** J. M. Spieser. "L'évolution de

- la ville Byzantine de l'époque Paléochrétienne à l'Iconoclasme." In Lefort and Morrisson 1989, 97–106.
- Spieser 1999.** J.-M. Spieser. "Les remparts de Thessalonique. A propos d'un livre récent." *BSI* 60 (1999): 557–74.
- Spiro 1978.** M. Spiro. *Critical corpus of the mosaic pavements on the Greek mainland, fourth/sixth centuries: with architectural surveys*. 2 vols. New York, 1978.
- Stackelberg 1834.** O. M. von Stackelberg. *La Grèce. Vues pittoresques et topographiques*. Paris, 1834.
- Starida 2011.** L. Starida, "Αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της περιόδου της Αραβοκρατίας στο Ηράκλειο" (text of an unpublished lecture).
- Starida and Kanaki 2008.** L. Starida and E. Kanaki. "Ανασκαφές στην πόλη του Ηρακλείου ως το 2008." In *Αρχαιολογικό Έργο Κρήτης 1. Πρακτικά της 1ης Συνάντησης. Ρέθυμνο, 28–30 Νοεμβρίου 2008*, edited by M. Andrianakis and I. Tzachili, 401–13. Rethymnon, 2010.
- Stavrianopoulou 2009.** S. Stavrianopoulou. "Περιηγήτες στον Μυστρά." In *Sinos* 2009, 45–54.
- Stefani 2004a.** L. D. Stefani. "Τοπογραφία της Ημαθίας από την εποχή του Σιδήρου μέχρι την όψιμη αρχαιότητα." In *Γνωριμία με τη Γη του Αιξινίου. Η περίπτωση του Νομού Ημαθίας: Ιστορία-Αρχαιολογία, Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας (7–8 Ιουνίου 2003)*, 33–54. Thessalonike, 2004.
- Stefani 2004b.** L. D. Stefani. "Οι Προϊστορικοί χρόνοι." In *Ερατεινή Ημαθία*, 10–33. Berroia, 2004.
- Stein 2001.** C. A. Stein. "In the Shadow of Nicopolis: Patterns of Settlements on the Ayios Thomas Peninsula." In *Foundation and Destruction. Nicopolis and Northwestern Greece*, edited by J. Isager, 65–77. Monographs of the Danish Institute at Athens, 3. Athens, 2001.
- Steinmüller 1977.** U. Steinmüller. *Monemvasia*. Berlin, 1977.
- Stephan 1986.** Ch. Stephan. *Ein byzantinisches Bildensemble. Die Mosaiken und Fresken der Apostelkirche zu Thessaloniki*. Manuskripte für Kunstwissenschaft in der Wernerschen Verlagsgesellschaft, 7. Worms, 1986.
- Stephanidou-Tiveriou 1998.** T. Stephanidou-Tiveriou. *Ανασκαφή Δίου 1, Η οχύρωση*. Thessalonike, 1998.
- Stikas 1956.** E. Stikas. "Συνέχεια ανασκαφής της βασιλικής Ερμιόνης." *PAE* (1956): 179–84.
- Stikas 1961.** E. Stikas. "Κοιμητηριακή βασιλική Παλαιάς Κορινθού." *PAE* (1961): 129–36.
- Stikas 1965.** E. Stikas. "La basilique cémentériale récemment découverte à Corinthe." In *Atti del VI congresso internazionale di archeologia cristiana. Ravenna, 23.–30. settembre 1962*, 471–79. Studi di antichità cristiana, 26. Rome, 1965.
- Stikas 1970.** E. G. Stikas. *Το οικοδομικόν χρονικόν της μονής του Οσίου Λουκά Φωκίδος*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 65. Athens 1970.
- Stikas 1981.** E. Stikas. "Ανασκαφή βασιλικών Αμφιπόλεως." *PAE* (1981): 26–32.
- Stillwell MacKay 2003.** T. Stillwell MacKay. "Pottery of the Frankish Period. 13th and Early 14th Century." In *Centenary* 2003, 401–22.
- Stojaković 1966.** A. Stojaković. "Quelques représentations de Salonique dans la peinture médiévale serbe." In *Χριστιανισμός και Αρχαιολογία*, vol. 2, 25–48. Athens, 1966.
- Stoyioglou 1971.** G. A. Stoyioglou. *Η εν Θεσσαλονίκη Πατριαρχική Μονή των Βηλατόδων*. Ανάλεκτα Βηλατόδων, 12. Thessalonike, 1971.
- Strabo 1877.** *Strabonis Geographica*, edited by A. Meineke. 3 vols. Leipzig, 1877.
- Strabo 2004.** *Strabons Geographika. Mit Übersetzung und Kommentar*, edited by S. Radt, vol. 3, books IX–XIII. Göttingen, 2004.
- Strano 2008.** G. Strano. *Leone Choirosphaktes, Corrispondenza. Introduzione, testo critico, traduzione e note di commento*. Pubblicazioni del Centro Studi sull'Antico Cristianesimo, 2. Catania, 2008.
- Struck 1909.** A. Struck. "Vier byzantinische Kirchen der Argolis. Plataniti, Chonika, Merbaka und Areia." *AM* 34 (1909): 189–236.
- Struck 1910.** A. Struck. *Mistra. Eine mittelalterliche Ruinenstadt*. Vienna and Leipzig, 1910.
- Struck 1911.** A. Struck. *Athen und Attika*. Griechenland: Land, Leute und Denkmäler, 1. Vienna and Leipzig, 1911.
- Sullivan 1987.** D. Sullivan. *The Life of St. Nikon*. Brookline, Mass., 1987.
- Svoronos 1959.** N. Svoronos. "Recherches sur le Cadastre Byzantin et la Fiscalité aux XI et XII Siècles: Le Cadastre de Thèbes." *BCH* 83/1 (1959): 1–145.
- Svoronos 1984.** N. Svoronos. "Η σημασία της ίδρυσης του Αγίου Όρους για την ανάπτυξη του ελληνικού χώρου." *Δελτίο της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας* 6 (1984): 17–47.
- Symeonoglou 1985.** S. Symeonoglou. *The Topography of Thebes from the Bronze Age to Modern Times*. Princeton, N.J., 1985.
- Synekdemos 1939.** *Die Synekdemos d'Hieroclés et l'opuscule géographique de Georges de Chypre*, edited by E. Honigmann. Brussels, 1939.
- Sythiakakis-Kritsimallis 2008.** V. Sythiakakis-Kritsimallis. "Architectural Sculptures of the Early-Christian and Early Medieval Period in Thessaly (IVth–VIIIth c. A.D.)." In *Πρακτικά Του Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Πολιτισμού της Θεσσαλίας. Λάρισα, 9–11 Νοεμβρίου 2006*, vol. II, 645–59. Thessalonike, 2008.
- Sythiakakis and Vassilakis 2010.** V. Sythiakakis and Z. Vassilakis. "Ανασκαφική έρευνα παλαιοχριστιανικού λουτρικού συγκροτήματος στις Μοίρες—πρώτα αποτελέσματα." In *Β' Παγκρήτια Συνάντηση για το Αρχαιολογικό Έργο στην Κρήτη. Ρέθυμνο, 26–28 Νοεμβρίου 2010* (in press).
- Sythiakakis and Voyatzis 2011.** V. Sythiakakis and S. Voyatzis. "Redating the Basilica of Dormition, Kalampaka, Thessaly." *JÖB* 61 (2011): 195–228.
- Tachaios 2013.** A.-E. N. Tachaios. "Byzantium and the Integration of the Slavs in the Orthodox Oikoumene." In *Washington, D.C., and Los Angeles* 2013, 289–91.
- Tafel and Thomas 1964.** G. L. F. Tafel and G. M. Thomas. *Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig mit besonderer Beziehung auf Byzanz und die Levante*. Fontes rerum Austriacarum, Österreichische Geschichte-Quellen. Diplomataria et acta, vol. I. Vienna, 1856 (reprinted Amsterdam 1964).
- Tafrafi 1913.** O. Tafrafi. *Topographie de Thessalonique*. Paris, 1913.
- Talbot 1996.** A. M. Talbot. *Holy Women of Byzantium: Ten Saints' Lives*. Byzantine saints' lives in translation, 1. Washington, D.C., 1996.
- Tanoulas 1997.** T. Tanoulas. *Τα Προπύλαια της Αθηναϊκής Ακρόπολης κατά τον Μεσαίωνα*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 165. Athens, 1997.
- Tanoulas 2000.** T. Tanoulas. "The Athenian Acropolis as a castle under Latin rule (1204–1458): Military and building technology." In *Τεχνολογία στην Λατινοκρατούμενη Ελλάδα, Ημερίδα. Αθήνα 8 Φεβρουαρίου 1997*, 96–122. Athens, 2000.
- Tanoulas 2001.** T. Tanoulas. "Η οχύρωση της αθηναϊκής Ακρόπολης από τους Φράγκους σε συνάρτηση με τα κάστρα των Σταυροφόρων." In *Πρακτικά Γ' Κυπριολογικού Συνεδρίου*, 13–83. Nicosia, 2001.
- Tatakis 1988.** A. B. Tatakis. *Ancient Beroea: Prosopography and Society*. Εθν. Ίδρ. Ερευν., Κέντρο Ερευν. Ρωμ. Αρχαιότητας. Μελετήματα, 8. Athens, 1988.
- Theis 1990.** L. Theis. *Die Architektur der Kirche der Panagia Parëgorëtissa in Arta/Epirus*. Amsterdam, 1990.
- Theis 1992.** L. Theis. "Die Architektur der Kirche der Panagia Parëgorëtissa." In *Chryso* 1992, 475–93.
- Themelis 2002.** P. G. Themelis. "Υστερορωμαϊκή και πρωτοβυζαντινή Μεσσήνη." In *Themelis and Konti* 2002, 20–58.
- Themelis and Konti 2002.** *Πρωτοβυζαντινή Μεσσήνη και Ολυμπία, Αστικός και αγροτικός χώρος στην Δυτική Πελοπόννησο. Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου. Αθήνα, 29–30 Μαΐου 1998*, edited by P. G. Themelis and V. Konti. Athens, 2002.
- Theocharidou 1985–86.** K. Theocharidou. "Συμβολή στη μελέτη της παραγωγής οικοδομικών κεραμικών προϊόντων στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια." *DChAE* 13 (1985–86): 97–112.
- Theocharidou 1994.** K. Theocharidou. *Η αρχιτεκτονική του ναού της Αγίας Σοφίας στη Θεσσαλονίκη*. Δημοσ. του Αρχ. Δελτ., 52. Athens, 1994.
- Theocharidou-Tsaprali and Mavropoulou-Tsioumi 1985.** K. Theocharidou-Tsaprali and Ch. Mavropoulou-Tsioumi. *Η αναστήλωση των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων στη Θεσσαλονίκη*. Athens, 1985.
- Theocharis 2012.** G. Theocharis. "Το θωράκιο με το γοργόειο στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο." *DChAE* 33 (2012): 93–104.
- Theodorou-Mavromatidi 1995.** A. Theodorou-Mavromatidi. "Ανασκαφές στο Νέο Αποχετευτικό Δίκτυο Θέβας." In *Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου Βοιωτικών Μελετών. Λειβαδιά, 6–10 Σεπτεμβρίου 1992 = EEBM* 2/1 (1995): 511–24.
- Theodoulou 2002.** T. Theodoulou. "Λέχαιο: Το δυτικό λιμάνι της Κορινθού." *Enalia* 6 (2002): 83–99.
- Theophanes 1963.** *Theophanis chronographia*, edited by C. de Boor, vol. 1. Leipzig, 1883 (reprinted Hildesheim, 1963).
- Theophanes Continuatus 1838.** *Theophanes Continuatus, Ioannes Cameniata, Symeon Magister, Georgius Monachus*, edited by I. Bekker, 1–481. CSHB. Bonn, 1838.
- Theophylaktos 1984.** T. Theophylaktos. "Παρατηρήσεις για τη Νικόπολη της Ηπείρου." In *Xe CIAC* 1984, vol. II, 563–74.
- Thessalonike 1997.** *Secular Medieval Architecture in the Balkans, 1300–1500, and its Preservation*, edited by S. Ćurčić and E. Hadjityrphonos. Exh. cat. Thessalonike, 1997.
- Thessalonike 2002.** *Everyday Life in Byzantium. Byzantine Hours. Works and Days in Byzantium*, edited by D. Papanikola-Bakirtzi. Exh. cat. Athens 2002.
- Thiriet 1975.** F. Thiriet. *La Romanie Vénitienne au Moyen Age. Le développement et l'exploitation du domaine colonial vénitien (XIIe–XVe siècles)*. Bibliothèque des Écoles françaises d'Athènes et de Rome, 193. Paris, 1975.
- Thompson 1959.** H. A. Thompson. "Athenian Twilight, A.D. 267–600." *JRS* 49 (1959): 61–72.
- Thompson and Wycherley 1972.** H. A. Thompson and R. E. Wycherley. *The Agora of Athens: The History, Shape and Uses of an Ancient City Center*. Athenian Agora, XIV. Princeton, N. J., 1972.
- TIB.** Tabula Imperii Byzantini.
- Timarion 1974.** *Pseudo-Luciano, Timarione. Testo critico, introduzione, traduzione, commentario e lessico*, edited by R. Romano. Collana di Studi e Testi diretta da A. Garzya, 2. Naples, 1974.
- Tinnfield 2003.** F. Tinnfield. "Intellectuals in Late Byzantine Thessalonike." *DOP* 57 (2003): 153–72.
- TM.** Travaux et Mémoires.
- Todorov 1983.** N. Todorov. *The Balkan City, 1400–1900*. Seattle, 1983.
- Topping 1990.** P. Topping. "Argos and Nauplia in the Rubrics of the Senato Misti (1389–1413)." *Θεσσαυρίσματα* 20 (1990): 170–84.
- Totev 2011.** K. Totev. *Thessalonican Eulogia found in Bulgaria (Lead ampules, enkolpia and icons from the 12th–15th centuries)*. Veliko Tirnovo, 2011.
- Touchais 1998.** G. Touchais. "Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1996 et 1997. Argos." *BCH* 122 (1998): 754–58.
- Tougher 1997.** S. Tougher. *The Reign of Leo VI (886–912): Politics and People*. The medieval Mediterranean, 15. Leiden, 1997.
- Touloupa et al. 1964.** E. Touloupa, École Française d'Athènes, and P. Lazaridis. "Βοιωτία." *ADelt* 19 (1964): *Chronika* B2, 192–212.
- Touloupa and Vocotopoulou 1973–74.** E. Touloupa and I. Vocotopoulou. "Αρχαιότητες και μνημεία Ηπείρου." *ADelt* 29 (1973–74): *Chronika* B2, 589–90.
- Touratsoglou 1970.** I. P. Touratsoglou. "Δύο νέαι επιγραφικά μαρτυρία περί του Κοινοῦ των Μακεδόνων κατά τον τρίτον μεταχριστιανικόν αἰώνα." In *Ancient Macedonia. Papers read at the First International Symposium held at Thessaloniki, 26–29 August 1968*, edited by B. Laourdas and Ch. Makaronas, 280–90. Thessalonike, 1970.
- Touratsoglou 1985.** I. P. Touratsoglou. "Το αγιωτάτου πατρίου Θεοῦ Καβείρου. . . ." *Η Θεσσαλονίκη* 1 (1985): 71–83.
- Touratsoglou 1995.** I. Touratsoglou. *Μακεδονία. Ιστορία–Μνημεία–Μουσεία*. Athens, 1995.
- Tourta 1994.** A. Tourta. *Σκευοφιλάκιο Ιεράς Μονής Βηλατόδων*. Athens, 1994.
- Tourta and Kourkoutidou-Nikolaïdou 2005.** A. Tourta and E. Kourkoutidou-Nikolaïdou. *Museum of Byzantine Culture, Short Guide*. Athens, 2005.
- Travlos 1950.** J. Travlos. "Χρονικά." *PAE* (1950): 41–56.
- Travlos 1960.** J. Travlos. *Πολεοδομική εξέλιξις των Αθηνών*. Athens, 1960.
- Travlos 1964.** J. Travlos. "Χριστιανικά Αθήναι." *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια* 1 (1964): 709–58.
- Travlos 1966.** J. Travlos. "Athen." *RbK* 1 (1966): 349–89.
- Travlos 1971.** J. Travlos. *Pictorial Dictionary of Ancient Athens*. London, 1971.
- Travlos 1973.** J. Travlos. "Η πυρπολήσις του Παρθενώνος υπό των Ερούλων και η επισκευή του κατά τους χρόνους του αυτοκράτορος Ιουλιανού." *AE* (1973): 218–36.
- Travlos 1986.** J. Travlos. "Το τετράκοχο οικοδόμημα της Βιβλιοθήκης του Αδριανού." In *Φίλια έτη εις Γεώργιον Ε. Μυλωνάν δια τα 60 έτη του ανασκαφικού του έργου*, vol. 1, 344–47. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 103. Athens, 1986.

- Triantafyllidis 2006.** P. Triantafyllidis. "Ιστορικά και αρχαιολογικά Αγαθονοσίου." *AAA* 39 (2006): 175–92.
- Triantaphyllopoulos 1981.** D. Triantaphyllopoulos. "Η Επισκοπή και η Μονή Κοζήλης στην Ήπειρο (Συναγωγή στοιχείων–Προβλήματα)." In *Actes du XVIe Congrès International d'Études byzantines. Athènes, Septembre 1976. II. Art et Archéologie. Communications*, vol. 2, 839–62. Athens, 1981.
- Troianos and Pitsakis 1988.** S. Troianos and K. Pitsakis. *Φυσικό και δομημένο περιβάλλον στις βυζαντινές νομικές πηγές*. Athens, 1988.
- Trolese 2004.** San Luca Evangelista *testimone della fede che unisce: Ecumenismo, tradizioni storico-liturgiche, iconografia e spiritualità. Atti del Congresso Internazionale. Padova, 16–21 Ottobre 2000*, edited by F. G. B. Trolese. 3 vols. Padua, 2004.
- Trombley 1989.** F. Trombley. "Boeotia in Late Antiquity: Epigraphic evidence on society, economy, and Christianization." In *Boiotika*, edited by H. Beister and J. Buckler, 215–28. Münchener Arbeiten zur Alten Geschichte, 2. Munich, 1989.
- Trombley 1993.** F. R. Trombley. "Byzantine "Dark Age" Cities in Comparative Context." In *Τό Ελληνικών. Studies in honor of Speros Vryonis, Jr., vol. I: Hellenic Antiquity and Byzantium*, edited by M. V. Anastos et al., 429–49. New Rochelle and New York, 1993.
- Trombley 2007.** F. R. Trombley. "Nicopolis and its territorium in the Byzantine Dark Age (c. 580–850 A.D.)." In *Zachos* 2007, vol. 1, 151–62.
- Tsamis 1985.** D. Tsamis. *Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως του Κόκκινου αγιογραφικά έργα*. Θεσσαλονικείς Βυζαντινοί Συγγραφείς, 4. Thessalonike, 1985.
- Tsanana et al. 2013.** Ai. Tsanana, L. Toska, and D. Bitzikopoulos. "Ανασκαφικές έρευνες στην Καρκάρα της Καθαμαριάς." In *Essays in Honor of Ioakeim Papaggelos* (forthcoming).
- Tsaras 1958.** G. Tsaras. *Δίηγησις περί της τελευταίας αλώσεως της Θεσσαλονίκης*. Βιβλιοθήκη της Βυζαντινής Θεσσαλονίκης, 1. Thessalonike, 1958.
- Tsekes 2001.** G. Tsekes. "Το Άργος στην παλαιοχριστιανική και μεσοβυζαντινή περίοδο (Μια πρώτη προσέγγιση στην τοπογραφία του βυζαντινού Άργους)." *Δαναός* 2 (2001): 89–102.
- Tsekes 2002.** G. Tsekes. "Castle of Larissa in Argos." In *Venetians and Knights Hospitallers. Military Architecture Networks (Archi-Med Pilot Action)*, edited by A. Triposkoufi and A. Tsiouri, 104–6. Athens, 2002.
- Tsiapali 2008.** M. Tsiapali. "Ανασκαφική έρευνα στους νομούς Γρεβενών και Κοζάνης." *AEMΘ* 22 (2008): 31–37.
- Tsiapali 2011.** M. Tsiapali. "Mosaics of a Villa in Velvento near Kozani, Greece." *Zograf* 35 (2011): 21–26.
- Tsigarida et al. 2007.** E.-B. Tsigarida, S. Vasileiou, and D. Patis. "Ανασκαφική έρευνα στο ιερό του Άμμωνος Διός στην Καλλιθέα της Χαλκιδικής κατά το 2007." *AEMΘ* 21 (2007): 323–30.
- Tsigaridas 1986a.** E. N. Tsigaridas. "Εικονιστικές μαρτυρίες αγίου Γρηγορίου Παλαμά σε ναούς της Καστοριάς και Βέροιας. Συμβολή στην εικονογραφία του αγίου." In *Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην του εν Αγίοις Πατρός ημών Γρηγορίου Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης του Παλαμά (14–16 Νοεμβρίου 1984)*, 263–94. Thessalonike, 1986.
- Tsigaridas 1986b.** E. N. Tsigaridas. *Οι τοιχογραφίες της μονής Λατόμου Θεσσαλονίκης και η βυζαντινή ζωγραφική του 12ου αιώνα*. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 66. Thessalonike, 1986.
- Tsigaridas 1988.** E. N. Tsigaridas. "La peinture à Kastoria et en Macédoine grecque occidentale vers l'année 1200. Fresques et icônes." In *Studenica et l'art byzantin autour de l'année 1200*, 309–19. Académie Serbe des Sciences et des Arts. Colloques Scientifiques, XLI. Classe des Sciences Historiques, 11. Belgrade, 1988.
- Tsigaridas 1992.** E. N. Tsigaridas. "Σχέσεις βυζαντινής και δυτικής τέχνης στη Μακεδονία από τον 13ο έως τον 15ο αιώνα." In *Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Εορταστικός Τόμος 50 χρόνια, 1939–1989*, 157–207. Thessalonike, 1992.
- Tsigaridas 1999.** E. N. Tsigaridas. *Τοιχογραφίες της περιόδου των Παλαιολόγων σε ναούς της Μακεδονίας*. Thessalonike, 1999.
- Tsigaridas 2002.** E. N. Tsigaridas. *Kastoria Byzantine Museum, Byzantine and Post-Byzantine Icons*. Athens, 2002.
- Tsigaridas 2003.** E. N. Tsigaridas. "Η μνημειακή ζωγραφική στη Βέροια κατά τη βυζαντινή περίοδο." In *Βεροίας Μελετήματα*, 30–39. Berroia, 2003.
- Tsigaridas 2004a.** E. N. Tsigaridas. "Η μνημειακή ζωγραφική στη Βέροια κατά τη βυζαντινή περίοδο (12ος–15ος αι.)." In *Γνωριμία με τη Γη του Αλεξάνδρου. Η περίπτωση του Νομού Ημαθίας, Ιστορία–Αρχαιολογία. Πρακτικά Επιστημονικής Δημεριάδας (7–8 Ιουνίου 2003)*, 129–54. Thessalonike, 2004.
- Tsigaridas 2004b.** E. N. Tsigaridas. "Η μνημειακή ζωγραφική στη Βέροια κατά τη βυζαντινή περίοδο." In *Ερατεινή Ημαθία*, 172–93. Berroia, 2004.
- Tsigaridas 2008.** E. N. Tsigaridas. *Οι τοιχογραφίες του παρεκκλήσιου του Αγίου Ευθυμίου (1302/3), έργο του Μανουήλ Πανσελήνου στην Θεσσαλονίκη*. Thessalonike, 2008.
- Tsigaridas 2010.** E. Tsigaridas. "L'activité artistique du peintre thessalonicien Georges Kalliergis." *DChAE* 31 (2010): 53–70.
- Tsigaridas 2011.** E. Tsigaridas. "Les fresques de l'église Sainte-Catherine de Thessalonique." In *Sur les pas de Vojslav J. Djurić*, 157–66. Académie Serbe des sciences et des arts. Colloques scientifiques, 33. Belgrade, 2011.
- Tsioumi 1986.** Ch. Tsioumi. "Η ζωγραφική στη Θεσσαλονίκη τον 9ο αιώνα." In *Πρακτικά Συνεδρίου, Εορταστικά Εκδηλώσεις προς τιμήν και μνήμην των αγίων αυτοδέλφων Κυριήθου και Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων, Φωτιστών των Σλάβων (10–15 Μαΐου 1985)*, 393–410. Thessalonike, 1986.
- Tsirpanlis 1985.** Z. Tsirpanlis. *Κατάστιχο εκκλησιών και μοναστηριών του Κοινού (1284–1548)*. Δωδώνη. Παράρτημα, 23. Ioannina, 1985.
- Tsirpanlis 1991.** Z. Tsirpanlis. *Η Ρόδος και οι Νότιες Σποράδες στα χρόνια των Ιωαννιτών ιπποτών (14ος–16ος αι.)*. Συλλογή ιστορικών μελετών. Rhodes, 1991.
- Tsirpanlis 1995.** Z. Tsirpanlis. *Ανέκδοτα έγγραφα για τη Ρόδο και τις Νότιες Σποράδες από το Αρχείο των Ιωαννιτών ιπποτών (1421–1453)*. Rhodes, 1995.
- Tsitouridou 1975.** A. Tsitouridou. "Zidno slikarstvo Svetog Panteleimona u Solonu." *Zograf* 6 (1975): 14–20.
- Tsitouridou 1982.** A. Tsitouridou. "Die Grabkonzeption des ikonographischen Programms der Kirche Panagia Chalkeon in Thessaloniki." In *XVI. Internationaler Byzantinistenkongress, Akten II/5 = JÖB 32/5* (1982): 435–41.
- Tsitouridou 1986.** A. Tsitouridou. *Η εντοίχια ζωγραφική του Αγίου Νικολάου στη Θεσσαλονίκη. Συμβολή στη μελέτη της Παλαιολόγειας ζωγραφικής κατά τον πρώιμο 14ο αιώνα*. Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής. Παράρτημα, αρ. 20. Thessalonike, 1986.
- Tsivikis 2012.** N. Tsivikis. "Πού πάνε οι πόλεις όταν εξαφανίζονται. Ο οικισμός της πρώιμης και μέσης βυζαντινής Μεσοπόρου." In *Κιουσούπουλου* 2012, 47–71.
- Tsolakis 2006.** P. Tsolakis. "Θωμανική αρχιτεκτονική στην Καστοριά." In *Δώρον. Τιμητικός τόμος στον καθηγητή Νίκο Νικονάνο*, 443–57. Thessalonike, 2006.
- Tsoniotis 2008.** N. Tsoniotis. "Νέα στοιχεία για το υστερορωμαϊκό τείκος της Αθήνας." *Athens During the Roman Period. Recent Discoveries, New Evidence*. Edited by S. Vlizos, 55–74. Mouseio Benaki, 4th Suppl. Athens, 2008.
- Tsougarakis 1987.** D. Tsougarakis. "Η Βυζαντινή Κρήτη." In *Κρήτη: Ιστορία Πολιτισμός*, edited by N. M. Panagiotakis, vol. I, 339–404. Crete, 1987.
- Tsougarakis 1988.** D. Tsougarakis. *Byzantine Crete. From the 5th Century to the Venetian Conquest*. Historical Monographs, 4. Athens, 1988.
- Tsougarakis 2013.** D. Tsougarakis. "Rites of passage. Από την υστερορωμαϊκή στη βυζαντινή Κρήτη: οικιστική εξέλιξη και κοινωνικοί μετασχηματισμοί." In *Πεπραγμένα Ι' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Χανιά 2006*, vol. I, 299–325. Chania, 2013.
- Tsouris 1988.** K. Tsouris. *Ο κεραμοπλάστικός διάκοσμος των υστεροβυζαντινών μνημείων της Βορειοδυτικής Ελλάδος*. Ph.D. dissertation. Kavala, 1988.
- Tsouris 1998.** K. Tsouris. "Νεόπολις–Χριστούπολις–Καβάβα. Διορθώσεις–προσθήκες– παρατηρήσεις στην οχύρωση και την ύδρευση." *ADelt* 53 (1998): Meletes A, 387–454.
- Tsouris et al. 1999.** K. Tsouris, A. Bakirtzis, N. Zikos, S. Dadaki, and S. Doukaka. "12n Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 54 (1999): *Chronika* B2, 717–32.
- Tsouris et al. 2000.** K. Tsouris, A. Bakirtzis, S. Dadaki, S. Doukaka, and E. Papatheophanous-Tsouiri. "12n Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 55 (2000): *Chronika* B2, 896–914.
- Tsouris et al. 2001–2004.** K. Tsouris, A. Bakirtzis, S. Dadaki, S. Doukaka, A. Brikas, M. Lychounas, D. Kountourakis, N. Zikos, I. Volanakis, I. Eliades, and E. Papatheophanous-Tsouiri. "12n Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 56–59 (2001–2004): *Chronika* B3, 761–826.
- Turner 1820.** W. Turner. *Journal of a Tour in the Levant by William Turner*. 3 vols. London, 1820.
- Tzavara 2010.** A. Tzavara. "Η οργάνωση της διοίκησης και της άμυνας του Άργους κατά την πρώτη βενετοκρατία." In *Maltezos and Panopoulos* 2010, 39–79.
- Tzompanaki 1996.** Ch. Tzompanaki. *Χάνδακας, Η πόλη και τα τείχη*. Herakleion, 1996.
- Tzouvara-Souli 1987.** C. Tzouvara-Souli. "Λατρείες στη Νικόπολη." In *Chrysos* 1987, 169–96.
- Tzouvara-Souli 1992.** C. Tzouvara-Souli. *Αμβρακία*. Μελέτες για την Αρτα, 1. Arta, 1992.
- Underwood 1966.** P. A. Underwood. *The Kariye Djami*. 4 vols. Bollingen Series, 70. New York, 1966.
- Vakalopoulos 1935.** A. Vakalopoulos. "Τρεις οίκοι βυζαντινού ρυθμού εν Θεσσαλονίκη." *Γρηγόριος Παλαμάς* 19 (1935), 310–16.
- Vallianou et al. 1992.** D. Vallianou, N. Dimopoulou-Rethemiotaki, G. Rethemiotakis, V. La Rosa, A. Di Vita, and S. Hood. "ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων." *ADelt* 42 (1987): *Chronika* B2, 520–55.
- van Opstall 2008.** É. M. van Opstall. *Jean Géomètre: Poèmes en Hexamètres et en Distiques Elégiaques*. Medieval Mediterranean: Peoples, Economies and Cultures, 400–1500, 75. Leiden, 2008.
- Vanderheyde 2008.** C. Vanderheyde. "Les sculptures découvertes lors des fouilles de trois églises byzantines à Corinthe: un témoignage en faveur d'une occupation continue de la ville du VIIe au XIIe siècle?" In *La sculpture byzantine VIe–XIIe siècles. Actes du colloque international organisé par la 2e Éphorie des antiquités byzantines et l'École française d'Athènes, 6–8 Septembre 2000*, edited by Ch. Pennas and C. Vanderheyde, 341–57. BCH. Suppl., 49. Athens, 2008.
- Varalis 1994.** Y. D. Varalis. "Un sceau de pain eucharistique d'Argos." *BCH* 118 (1994): 331–42.
- Varalis 2001.** I. D. Varalis. *Η επίδραση της Θείας Λειτουργίας και των Ιερών Ακολουθιών στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική του ανατολικού Ιλλυρικού (395–75)*. 2 vols. Ph.D. dissertation. Thessalonike, 2001.
- Varalis 2007.** I. Varalis. "Τα χαρακτηριστικά της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής στη Νικόπολη. Παραλληλίες και διαφοροποιήσεις." In *Zachos* 2007, vol. 1, 595–607.
- Varalis and Tsekes 2008.** I. Varalis and G. Tsekes. "Μεσοβυζαντινά γλυπτά από την Αργολιδα." In *La sculpture byzantine, VIe–XIIe siècles, Actes du colloque international organisé par la 2e Éphorie des antiquités byzantines et l'École française d'Athènes (6–8 septembre 2000)*, edited by Ch. Pennas and C. Vanderheyde, 359–73. BCH. Suppl., 49. Athens, 2008.
- Vasilaki 2010.** M. Vasilaki. "From Constantinople to Candia: Icon Painting in Crete around 1400." In *Athens* 2010, 58–65.
- Vasiliev 1947.** A. Vasiliev. "The 'Life' of St. Peter of Argos and its Historical Significance." *Traditio* 5 (1947): 163–90.
- Vasilikou and Douma 2007.** N. Vasilikou and E. Douma. *Byzantine Museum of Phthiotis: Hypati*. Athens, 2007.
- Vassis 2002.** I. Vassis. *Leon Magistros Choroisphaktes, Chiliostichos Theologia*. Supplementa Byzantina. Texte und Untersuchungen, 6. Berlin and New York, 2002.
- Veikou 2012.** M. Veikou. "Byzantine Histories, Settlement stories: Kastrá, 'Isles of Refuge' and 'Unspecified Settlements' as in-between of third spaces." In *Kiουσούπουλου* 2012, 159–206.
- Velenis 1978.** G. Velenis. "Wohnviertel und Wohnhausbau in den byzantinischen Städten." In *Wohnungsbau im Altertum*, vol. 3, 227–36. Diskussionen zur archäologischen Bauforschung, 3. Berlin, 1978.
- Velenis 1990–95.** G. Velenis. "Αρχαία Αγορά Θεσσαλονίκης." *AAA* 23–28 (1990–95): 129–41.
- Velenis 1996.** G. Velenis. "Πολεοδομικά Θεσσαλονίκης." *AEMΘ* 10/B (1996): 491–98.
- Velenis 1998.** G. Velenis. *Τα τείχη της Θεσσαλονίκης*. Από τον Κάσσανδρο ως τον Ηράκλειο. Thessalonike, 1998.
- Velenis 2008.** G. Velenis. "Γραπτά επιγραφές από το περίστω του ναού της Παντάνασσας στη Φιλιππιάδα." *DChAE* 29 (2008): 81–86.
- Velmans 1967.** T. Velmans. "Le Parisinus grecus 135 et quelques autres peintures de style gothique dans les manuscrits grecs à l'époque des Paléologues." *CArch* 17 (1967): 209–35.

- Veloudis 1970.** G. Veloudis. "Philipp Fallmerayer und die Entstehung des neugriechischen Historismus." *Südostforschungen* 29 (1970): 43–90.
- Vickers 1970.** M. Vickers. "The Byzantine sea walls of Thessaloniki." *Balkan Studies*, 11/2 (1970), 261–80.
- Vita Basilii 2011.** *Chronographiae quae Theophanis Continuati nomine fertur libro Vita Basilii imperatoris amplectitur*, edited by I. Ševčenko. Berlin, 2011.
- Vitti 1996.** M. Vitti. *Η πολεοδομική εξέλιξη της Θεσσαλονίκης. Από την ίδρυση της έως τον Γαλέριο*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 160. Athens, 1996.
- Vlyssidou 2001.** V. Vlyssidou. *Αριστοκρατικές οικογένειες και εξουσία (9ος–10ος αι.)*. Ερευνες πάνω στα διαδοχικά στάδια αντιμετώπισης της αρμενο-παρθλαγονικής και καππαδοκικής αριστοκρατίας. Thessalonike, 2001.
- Vlyssidou 2003.** V. Vlyssidou. "Η βυζαντινή αριστοκρατία και η κρατική εξουσία: 9ος–10ος αι." In *Βυζαντινό κράτος και κοινωνία: σύγχρονες κατευθύνσεις της έρευνας*, 107–23. Athens, 2003.
- Vocotopoulos 1979.** P. L. Vocotopoulos. "The Concealed Course Technique: Further Examples and a Few Remarks." *JÖB* 28 (1979): 247–60.
- Vocotopoulos 1982.** P. L. Vocotopoulos. "Οι μεσαιωνικοί ναοί της Θεσσαλονίκης και η θέση τους στα πλαίσια της βυζαντινής ναοδομίας." In *Η Θεσσαλονίκη μεταξύ Ανατολής και Δύσης, Πρακτικά Συμποσίου Τεσσαρακονταετηρίδος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, 30 Οκτωβρίου–1 Νοεμβρίου 1980*, 97–110. Thessalonike, 1982.
- Vocotopoulos 1992.** P. L. Vocotopoulos. *Η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική εις την δυτικήν Στερέαν Ελλάδα και την Ηπειρον, από του τέλους του 7ου μέχρι του τέλους του 10ου αιώνας*. 2nd ed., Βυζαντινά Μνημεία, 2. Thessalonike, 1992.
- Vocotopoulos 2007.** P. L. Vocotopoulos. *Παντάνασσα Φιλιππιάδος*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 251. Athens, 2007.
- Vocotopoulos 2008.** P. L. Vocotopoulos. "Η κτητορική τοιχογραφία στο περίστω της Παντανάσσας Φιλιππιάδος." *DChAE* 29 (2008): 73–80.
- Volanakis 1976.** I. Volanakis. *Τα Παλαιοχριστιανικά βαπτιστήρια της Ελλάδος*. Βιβλ. της εν Αθήναις Αρχ. Ετ., 84. Athens, 1976.
- Volanakis 1982–84.** I. I. Volanakis. "Ο ναός του Αγ. Δημητρίου Ακροκορινίνθου και τα εν αυτώ σωζόμενα γλυπτά." *Πελοποννησιακά* 15 (1982–84): 101–12.
- Vollgraff 1928.** W. Vollgraff. "Arx Argorum." *Mnemosyne* 56 (1928): 315–28.
- Vollgraff 1956.** W. Vollgraff. *Le sanctuaire d'Apollon Pythéen à Argos*. Études Péloponnésiennes, 1. Paris, 1956.
- Volos 1991.** *Θεσσαλικά Ψηφιδωτά*. Exh. cat., Larissa 1989, Trikala 1990, Volos 1991. Athens, 1991.
- Voltyraki 2012.** E. Voltyraki. "... άγεται... γαμετήν εκ τής Ελλάδος." In *Τριακοστό Δεύτερο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης*. Αθήνα, 11, 12 και 13 Μαΐου 2012. Πρόγραμμα και Περιλήψεις Εισηγήσεων και Ανακοινώσεων, 28–29. Athens, 2012.
- Vournous 1997.** M. Vournous. "Aqueduct. Chios, Greece." In *Thessalonike* 1997, 336–37.
- Vranousis 1967–68.** L. Vranousis. "Ιστορικά και τοπογραφικά του μεσαιωνικού κάστρου των Ιωαννίνων." *Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον*, vol. IV, 439–515. Athens, 1967–68.
- Vroom 2003.** J. Vroom. *After antiquity. Ceramics and society in the Aegean from the 7th to the 20th century A.C. A case study from Boeotia, central Greece*. Archaeological studies. Leiden University, 10. Leiden, 2003.
- Walmsley 2007.** A. Walmsley. *Early Islamic Syria. An archaeological Assessment*. London, 2007.
- Washington, D.C., and Los Angeles 2013.** *Heaven and Earth. Byzantine Art from Greek Collections*, edited by A. Drandaki, D. Papanikola-Bakirtzi, and A. Tourta. Exh. cat. Athens 2013.
- Westerink 1972.** L. G. Westerink. "Marginalia by Arethas in Moscow Greek Ms. 231." *Byzantion* 42 (1972): 196–244.
- Westerink 1973.** L. G. Westerink, *Niketas Magistros, Lettres d'un exilé (928–946)*. Paris, 1973.
- White 1991.** W. P. White. "Plans of Nicopolis in the Archives of the Scuola Archeologica Italiana di Atene." *ASAtene* 64–65 [48–49] (1991): 295–325.
- Wickham 2005.** C. Wickham. *Framing the Early Middle Ages: Europe and the Mediterranean, 400–800*. Oxford, 2005.
- Williams 1820.** H. W. Williams. *Travels in Italy, Greece and the Ionian islands. In a series of letters, descriptive of manners, scenery and the fine arts*, vol. II. Edinburgh, 1820.
- Williams 1973.** C. K. Williams II. "Excavations at Corinth." *Adelt* 28 (1973): *Chronika* B1, 136–43.
- Williams 1977.** C. K. Williams II. "Corinth 1977: Forum Southwest." *Hesperia* 47 (1978): 1–50.
- Williams 2003.** C. K. Williams II. "Frankish Corinth: an Overview." In *Centenary* 2003, 423–34.
- Williams and Fisher 1975.** C. K. Williams II and J. Fisher. "Corinth 1974: Forum Southwest." *Hesperia* 44 (1975): 1–50.
- Williams and Zervos 1991.** C. K. Williams II and O. Zervos. "Corinth, 1990: Southeast Corner of Temenos E." *Hesperia* 60 (1991): 1–58.
- Williams and Zervos 1992.** C. K. Williams II and O. Zervos. "Frankish Corinth: 1991." *Hesperia* 61 (1992): 133–91.
- Williams et al. 1997.** C. K. Williams, E. Barnes, and L. Snyder. "Frankish Corinth 1996." *Hesperia* 66 (1997): 7–47.
- Winkelmann 1987.** F. Winkelmann. *Quellenstudien zur herrschenden Klasse von Byzanz im 8. und 9. Jahrhundert*. Berliner byzantinistische Arbeiten, 54. Berlin, 1987.
- Woodhouse 1986.** C. M. Woodhouse. *George Gemistos Plethon, the Last of the Hellenes*. Oxford, 1986.
- Xanthoudides 1939.** S. Xanthoudides. *Η Ενετοκρατία εν Κρήτη και οι κατά των Ενετών αγώνες των Κρητών*, edited by I. Kalitsounaki. Texte und Forschungen zur Byzantinisch-Neugriechischen Philologie, 34. Athens, 1939.
- Xanthoudides 1964.** S. Xanthoudides. *Χάνδαξ–Ηράκλειον. Ιστορικά σημειώματα*. Herakleion, 1964.
- Xanthoudides 1980.** S. Xanthoudides. *Μελέτηματα*, edited by N. Panagiotakis and Th. Detorakis. Herakleion, 1980.
- Xe CIAC 1984.** *Xe Congrès International d'Archéologie Chrétienne. Thessalonique, 28 septembre–4 octobre 1980. Vol. I: Rapports; vol. II: Communications*. Ελληνικά. Παράρτημα, 26. Thessalonike and Vatican City, 1984.
- Xyngopoulos 1929.** A. Xyngopoulos. *Ευρετήριον των Μεσαιωνικών μνημείων της Ελλάδος. 1. Μεσαιωνικά μνημεία Αττικής, Α. Αθηνών, τεύχ. Β'*, Athens, 1929.
- Xyngopoulos 1938.** A. Xyngopoulos. "Η τοιχογραφία της Αναθήψεως εν τη αφίδι του Αγίου Γεωργίου της Θεσσαλονίκης." *AE* (1938): 32–53.
- Xyngopoulos 1956.** A. Xyngopoulos. "Αι αποψευθείσαι τοιχογραφίαι της Παναγίας Χαλκείων Θεσσαλονίκης." *Μακεδονικά* 4 (1956): 1–19.
- Xyngopoulos 1957a.** A. Xyngopoulos. "Αι τοιχογραφίαι των Αγίων Τεσσαράκοντα εις την Αχειροποιήτων Θεσσαλονίκης." *AE* (1957): 6–30.
- Xyngopoulos 1957b.** A. Xyngopoulos. *Τα μνημεία των Σερβίων*. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 18. Athens, 1957.
- Xyngopoulos 1960.** A. Xyngopoulos. "Ο μεσαιωνικός πύργος του Παρθενώνος." *AE* (1960): 1–16.
- Xyngopoulos 1965.** A. Xyngopoulos. *Έρευνα εις τα βυζαντινά μνημεία των Σερρών*. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Ίδρυμα μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 77. Athens, 1965.
- Xyngopoulos 1973–74.** A. Xyngopoulos. "Αι τοιχογραφίαι του Ακαθίστου Ύμνου εις την Παναγία των Χαλκείων Θεσσαλονίκης." *DChAE* 7 (1973–74): 61–77.
- Xyngopoulos 1999.** A. Xyngopoulos, *Θεσσαλονίκη Μελέτηματα (1925–1979)*, Thessalonike, 1999.
- Yangaki 2008.** A. G. Yangaki. "Céramique glaçurée provenant de Nauplie et d'Argos (XIIe–XIIIe siècles): observations préliminaires." *BCH* 132 (2008): 587–616.
- Yangaki 2012.** A. G. Yangaki. *Εφυσθωμένη κεραμική από τη θέση 'Άγιοι Θεόδωροι' στην Ακροναυπλία (11ος–17ος αι.)*. Ερευνητική βιβλιοθήκη, 7. Athens, 2012.
- Yannopoulos 1993.** P. Yannopoulos. "Métropoles du Péloponnèse mésobyzantine: un souvenir des invasions avaro-slaves." *Byzantion* 63 (1993): 388–400.
- Yegül 1992.** F. Yegül. *Baths and Bathing in Classical Antiquity*. New York, 1992.
- Zachos 2001.** K. Zachos. *Το μνημείο του Οκταβιανού Αυγούστου στη Νικόπολη. Το τρόπαιο της Ναυμαχίας του Ακτίου*. Μνημεία Νικόπολης, 1. Athens, 2001.
- Zachos 2007.** *Nicopolis B'. Proceedings of the Second International Nicopolis Symposium (11–15 September 2002)*, edited by K. L. Zachos. 2 vols. Preveza, 2007.
- Zachos 2007a.** K. Zachos. "Η οχύρωση και η πολεοδομική οργάνωση της ρωμαϊκής Νικόπολης: Νεότερα στοιχεία και παρατηρήσεις." In *Zachos 2007*, vol. 1, 273–98.
- Zachos 2007b.** K. Zachos. "Τα γλυπτά του βωμού στο μνημείο του Οκταβιανού Αυγούστου στη Νικόπολη: Μία πρώτη προσέγγιση." In *Zachos 2007*, vol. 1, 411–34.
- Zachos 2008.** K. Zachos. *Άκτια. Αθλητικοί αγώνες των αυτοκρατορικών χρόνων στη Νικόπολη της Ηλείας*. Μνημεία Νικόπολης, 3. Athens, 2008.
- Zachos et al. 2008.** K. Zachos, D. Kalpakis, C. Kappa, and T. Kyrcou. *Νικόπολη. Αποκαλύπτοντας την πόλη της νίκης του Αυγούστου/Nicopolis. Revealing the City of Augustus' Victory*. Athens, 2008.
- Zakythinis 1958.** D. A. Zakythinis. "Korreferat zu E. Kirsten, Die byzantinische Stadt." In *Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress*, 48–51. Munich, 1958.
- Zakythinis 1965.** D. A. Zakythinis. *Η Βυζαντινή Ελλάς*. Athens, 1965.
- Zakythinis 1966.** D. A. Zakythinis. "La grande brèche dans la tradition historique de l'Hellénisme du septième au neuvième siècle." *Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον*, vol. 3, 300–327. Athens, 1966.
- Zakythinis 1975.** D. A. Zakythinis. *Le despotat grec de Morée, I, Histoire publique; II, Vie et institutions*, edited and enlarged by Ch. Maltéizou. 2 vols. London, 1975.
- Zambas 2007.** K. Zambas. "Παρατηρήσεις για το σχέδιο και την οικοδομική τεχνολογία του ρωμαϊκού τείχους της Νικόπολης στην περιοχή της βόρειας πύλης του." In *Zachos 2007*, vol. 1, 263–72.
- Zenginis 1968.** I. E. Zenginis. *Το Άργος δια μέσου των αιώνων*. 2nd ed. Pyrgos, 1968.
- Zivas 1964.** D. Zivas. "The Byzantine fortress of Arta." *Internationales Burgen-Institut Bulletin* 19 (1964): 33–43.
- Zivas and Papaioannou 1970.** *Βυζαντινά μνημεία. Εκκλησιαστικά μνημεία Αττικής*, edited by D. A. Zivas and K. S. Papaioannou. Athens, 1970.
- Živković 1999.** T. Živković. "The date of the creation of the theme of Peloponnese." *Σύμμεικτα* 13 (1999): 141–55.
- Zonaras 1871.** *Ioannis Zonare, Epitomae Historiarum*, vol. IV, edited by L. Dindorfius. Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. Scriptorum Graeci. Leipzig, 1871.
- Zosimos 1887.** *Zosimi comitis et exadvocati fisci Historia Nova*, edited by L. Mendelssohn. Leipzig, 1887.
- Zosimos 1971.** *Zosime, Histoire Nouvelle*, vol. II, edited by F. Paschaud. Paris, 1971.
- Zosimos 1982.** *Zosimos. New History*, translated with commentary by R. T. Ridley. Byzantina Australiensia, 2. Canberra, 1982.